

RP 212/2018 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av strafflagen och till vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås ändringar i strafflagens kapitel om sexualbrott. Maximistrafvet för sexuellt utnyttjande av barn höjs från fängelse i fyra år till fängelse i sex år. Dessutom fogas det till strafflagen en ny straffbestämmelse om grov våldtäkt mot barn. För brottet i fråga bestraffas den som genom en och samma gärning gör sig skyldig till grov våldtäkt och sådant grovt sexuellt utnyttjande av barn där det ingår samlag. Straffskalan föreslås bli fängelse i 4 till 12 år, vilket innebär att minimistrafvet blir strängare. I övriga bestämmelser i strafflagen och i vissa andra lagar görs sådana tekniska ändringar och ändringar av teknisk natur som behövs på grund av de ovan beskrivna ändringsförslagen.

Lagarna avses träda i kraft den 1 juni 2019.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	4
1 INLEDNING.....	4
2 NULÄGE	5
2.1 Lagstiftning.....	5
2.1.1 Utvecklingen av lagstiftningen som gäller sexualbrott.....	5
2.1.2 Sexuellt utnyttjande av barn.....	6
2.1.3 Våldtäkt.....	9
2.2 Praxis.....	13
2.2.1 Sexuellt utnyttjande av barn.....	13
2.2.2 Våldtäktsbrott.....	16
2.3 Lagstiftningen i utlandet	17
2.3.1 Sexuellt utnyttjande av barn.....	17
2.3.2 Våldtäkt.....	18
2.4 Bedömning av nuläget	20
2.4.1 Allmänt om straff för sexualbrott.....	20
2.4.2 Sexuellt utnyttjande av barn.....	21
2.4.3 Våldtäktsbrott.....	23
2.4.4 Barnets samtycke, hjälplöst tillstånd och beteckningen för sexualbrott som riktar sig mot barn.....	24
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN.....	25
3.1 Målsättning och alternativ.....	25
3.2 Sexuellt utnyttjande av barn.....	26
3.3 Grov våldtäkt mot barn.....	28
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	30
4.1 Samhälleliga konsekvenser	30
4.2 Konsekvenser för myndigheterna	30
4.3 Ekonomiska konsekvenser.....	31
5 BEREDNING AV PROPOSITIONEN	33
6 SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER.....	35
DETALJMOTIVERING	36
1 LAGFÖRSLAG	36
1.1 Strafflagen.....	36
1 kap. Om tillämpningsområdet för finsk straffrätt.....	36
2 c kap. Om fängelse och kombinationsstraff.....	36
8 kap. Om preskription.....	36
15 kapp. Om brott mot rättskipning.....	37
20 luku Om sexualbrott	37
1.2 Förundersökningslagen	41
4 kap. Förundersökningsprinciperna och rättigheterna för dem som deltar i förundersökning.....	41
9 kap Förundersökningsmaterial.....	41
1.3 Tvångsmedelslagen.....	41
1.4 Rättegångsbalken	42
17 kap. Om bevisning.....	42
1.5 Lagen om behandling av personer i förvar hos polisen	42

RP 212/2018 rd

16 kap. Anmälningar och lämnande av upplysningar	42
1.6 Fängelselagen.....	42
19 kap Anmälningar och lämnande av upplysningar	42
1.7 Lagen om laddare.....	42
1.8 Lagen om avbrytande av havandeskap	44
2 IKRAFTTRÄDANDE	44
3 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	45
3.1 Kravet på proportionalitet	45
3.2 Kravet på godtagbarhet	47
3.3 Den straffrättsliga legalitetsprincipen	47
LAGFÖRSLAG	49
1. Lag om ändring av strafflagen	49
2. Lag om ändring av 4 kap. 19 § och 9 kap. 4 § i förundersökningslagen.....	52
3. Lag om ändring av 10 kap. 3 och 17 § i tvångsmedelslagen	54
4. Lag om ändring av 17 kap. 24 § i rättegångsbalken.....	56
5. Lag om ändring av 16 kap. 2 § i lagen om behandling av personer i förvar hos polisen	57
6. Lag om ändring av 19 kap. 4 och 5 § i fängelselagen.....	58
7. Lag om ändring av 7 § i lagen om laddare.....	60
8. Lag om ändring av 1 och 3 § i lagen om avbrytande av havandeskap.....	61
BILAGA	62
PARALLELLEXTER	62
1. Lag om ändring av strafflagen	62
2. Lag om ändring av 4 kap. 19 § och 9 kap. 4 § i förundersökningslagen.....	66
3. Lag om ändring av 10 kap. 3 och 17 § i tvångsmedelslagen	68
4. Lag om ändring av 17 kap. 24 § i rättegångsbalken.....	71
5. Lag om ändring av 16 kap. 2 § i lagen om behandling av personer i förvar hos polisen	72
6. Lag om ändring av 19 kap. 4 och 5 § i fängelselagen.....	73
7. Lag om ändring av 7 § i lagen om laddare.....	75
8. Lag om ändring av 1 och 3 § i lagen om avbrytande av havandeskap.....	76

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Enligt det strategiska programmet för statsminister Juha Sipiläs regering (Regeringens publikationsserie 11/2015, s. 39—40) är ett av de rättspolitiska målen att rättssäkerheten i Finland ska tillgodoses på ett effektivt sätt och att straffen ska stå i linje med den allmänna rättsuppfattningen. Enligt regeringsprogrammet ska det säkerställas att de straff som döms ut för brott står i rättvis proportion till gärningens klandervärdhet. Enligt programmet ska straffnivån för grova sexualbrott mot barn ses över.

Institutet för kriminologi och rättspolitik vid Helsingfors universitet genomförde åren 2015—2017 på begäran av justitieministeriet en studie i syfte att klarlägga medborgarnas uppfattningar om straffnivån (Kääriäinen, Juha, 2017. Seitsemän rikostapausta: käräjätuomareiden arvioima rangaistuskäytäntö ja väestön rangaistusvalinnat. Institutet för kriminologi och rättspolitik, Katsauksia 21/2017, på finska). Ett av de viktigaste resultaten av studien var att medborgarna hade varierande uppfattningar om vad som är en lämplig straffnivå. Allmänt taget kan man bedöma att det inte föreligger stora skillnader mellan befolkningens uppfattningar och gällande straffpraxis. I fråga om straffarter var medborgarnas attityder bland annat till sexualbrott dock något strängare än domarnas. Å andra sidan dömde medborgarna i regel ut kortare fängelsestraff än domarna.

Vid justitieministeriet bereddes utgående från regeringsprogrammets skrivningar och studien om befolkningens rättsmedvetande en bedömningspromemoria om straffens proportionalitet (Justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 7/2018, på finska). I fråga om straff för sexualbrott föreslogs det i promemorian, att man som primär åtgärd skulle utreda konsekvenserna av de ändringar i lagstiftningen som gjorts år 2011 och 2014 samt göra en mer omfattande genomgång av rättspraxisen än vad som framgår av brottsstatistikens siffror. Sekundärt föreslogs det i promemorian att maximistraffet för sexuellt utnyttjande av barn skulle höjas från fängelse i 4 år till fängelse i 6 år och ett en separat straffbestämmelse skulle fogas (grov våldtäkt mot barn, straffskala fängelse i 4—12 år) för de fall där man i dagens läge samtidigt tillämpar bestämmelserna om våldtäkt och bestämmelserna om sexuellt utnyttjande av barn.

Statsrådet slog under ramförhandlingarna fast riktlinjerna för en fortsatt beredning av ärendet. Statsrådet godkände den 13 april 2018 en plan för de offentliga finanserna för åren 2019—2022. För utgifter för att se över straffnivån för sexualbrott mot barn anvisades i planen 0,435 miljoner euro år 2020 och 0,87 miljoner euro åren 2021 och 2022.

Strafflagens (39/1889) 20 kap. reformerades i sin helhet år 1999 och har därefter under pågående sekel ändrats genom delreformer så att inga av bestämmelserna i lagen finns kvar i sin ursprungliga form. Riksdagens lagutskott konstaterade år 2014 att 20 kap. i strafflagen har blivit ändrad på alla punkter och att det inte finns några stora ändringsbehov inom synhåll (LaUB 4/2014 rd, s. 3):

”En allmän iakttagelse är att de täta, upprepade ändringarna av strafflagen, som utgör en helhet, är ett problem och medför betydande svårigheter för lagskipningen exempelvis när det gäller bestämmelserna om strafflagens utsträckning i tid. Strävan borde vara att genomföra bredare reformer. Å andra sidan kan det konstateras att strafflagens 20 kap. efter den aktuella ändringen har blivit ändrad på alla punkter och att det inte finns några stora ändringsbehov inom synhåll. Det är viktigt att bestämmelserna är en tydlig helhet som är möjligast lätt att gestalta. På det sättet blir lagtillämpningen förutsebar och rättegången kan koncentreras på frågor som är relevanta med tanke på gärningens straffbarhet och straffvärde.”

Enligt utskottets riktlinje innehåller föreliggande proposition inte någon allmän betraktelse av sexualbrott, utan fokuserar i enlighet med regeringsprogrammet på de grövsta sexualbrotten som riktas mot barn.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning

2.1.1 Utvecklingen av lagstiftningen som gäller sexualbrott

Bestämmelserna om sexualbrott ingår i 20 kap. i strafflagen. I kapitlet föreskrivs straff för våldtäkt, grov våldtäkt, tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, sexuellt antastande, sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn, utnyttjande av person som är föremål för sexhandel, köp av sexuella tjänster av ung person, lockande av barn i sexuella syften, besökande av en barnpornografisk föreställning, koppleri och grovt koppleri. Sexuellt utnyttjande av barn har även samband med de brott som gäller barnpornografi och som är straffbara enligt 17 kap. i strafflagen.

Syftet med straffbestämmelserna är att skydda den sexuella självbestämmanderätten. Därtill skyddas genom bestämmelserna bland annat den kroppsliga integriteten och hälsan. Principen om ett av moraluppfattningar oberoende skydd för den enskilda individen fastställdes som utgångspunkt för straffbestämmelserna om sexualbrott redan i den reform av strafflagens 20 kap. som trädde i kraft år 1971 (RP 52/1970 rd), och det uttryckliga syftet med totalreformen år 1999 var att föreskriva straffbestämmelser i syfte att skydda den sexuella självbestämmanderätten (RP 6/1997 rd s. 2/I, lag 536/1998).

I förarbetena till den sistnämnda reformen (RP 6/1997 rd, s. 162/I) fastställdes mål och utgångspunkter för den gällande regleringen som fortfarande är aktuella. Enligt förarbetena bör utgångspunkten vara att var och en har rätt att själv bestämma om sitt sexuella beteende, förutsatt att han inte kränker någon annans sexuella integritet. Det är inte motiverat att genom lagbestämmelser upprätthålla eller åstadkomma sedlighet eller ett enhetligt sexuellt beteende. Det bör också accepteras att olika människors sexualliv kan uppvisa synnerligen stora variationer. I fråga om barn och unga behövs det bestämmelser som skyddar barn mot sexuellt utnyttjande, men å andra sidan möjliggör en flexibel bedömning av ungdomars interna sexuella relationer. (Se RP 6/1997 rd, s. 160/II.)

Efter totalreformen år 1999 har paragraferna i kapitlet ändrats i flera omgångar så att ingen av dem längre står i sin ursprungliga ordalydelse. Till kapitlet har även fogats nya bestämmelser, och en del bestämmelser har upphävts. Dessa ändringar i lagstiftningen, varav en betydande del har gällt sexualbrott som riktas mot barn, har hänfört sig särskilt till att internationella förpliktelser har satts i kraft i Finland, men ändringar har gjorts också utifrån observerade nationella ändringsbehov.

Ändringar i lagstiftningen som gäller sexualbrott mot barn genomfördes i synnerhet år 2011 när Finland förberedde sin anslutning till Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp (den s.k. Lanzarote-konventionen, FördrS 87—88/2011). En del av de genomförda ändringarna baserade sig även då på nationell prövning.

Genom lagen om ändring av strafflagen 540/2011 som trädde i kraft i början av juni 2011 höjdes minimistraffet för sexuellt utnyttjande av barn från fängelse i 14 dagar till fängelse i 4 månader (20 kap. 6 § 1 mom. i strafflagen) och ändrades 20 kap. 7 § 1 mom. i strafflagen så att samlag med barn i regel utgör grovt sexuellt utnyttjande av barn. Den sistnämnda ändringen

innebar att minimistraflet för en gärning som innefattar samlag i praktiken med en gång steg från 14 dagar till ett år. Grunden för ändringarna i lagstiftningen var Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökning om straffpraxis vid sexuellt utnyttjande av barn (Rättspolitiska forskningsinstitutets forskningsmeddelanden 92; nedan ”Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökning 2009”, på finska). Lagberedningen innehåller ett omfattande utvärderingsavsnitt i fråga om dessa ändringar (RP 282/2010 rd, s. 9–15).

Bestämmelserna om våldtäktsbrott har ändrats två gånger under pågående decennium. Genom lagen om ändring av 20 kap. strafflagen 495/2011, som trädde i kraft i början av juni 2011, ändrades bestämmelserna så att samlag med en sådan person som till följd av hjälplöst tillstånd inte kan försvara sig eller inte förmår utforma eller uttrycka sin vilja blev straffbart som ett våldtäktsbrott oavsett gärningsmannens roll i uppkomsten av ett sådant tillstånd. Tidigare dömdes gärningsmannen med stöd av strafflagens 20 kap. 5 § 2 mom. för sexuellt utnyttjande, om han eller hon inte hade orsakat offrets hjälplösa tillstånd.

År 2014 genomfördes en mer omfattande bedömning av förändringsbehoven i lagstiftningen om våldtäktsbrott. I fråga om straffpraxis baserade sig bedömningen på Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökningar om våldtäktsbrott ”Selvityksiä raiskausrikoksista (Justitieministeriets utredningar och anvisningar 13/2012; på finska, nedan ”Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökning 2012”). Bedömningen ledde också till ändringar i lagstiftningen. Genom lagen om ändring av 20 kap. i strafflagen (509/2014) som trädde i kraft i början av september 2014 ändrades bestämmelserna så att strafflagens 20 kap. 3 § om tvingande till samlag upphävdes. Gärningar som avses i paragrafen är numera straffbara som våldtäkter. Samtidigt höjdes minimistraflet för den minst allvarliga gärningen från fängelse i 14 dagar till fängelse i fyra månader och maximistraflet från fängelse i tre år till fängelse i fyra år. Tillämpningsområdet för bestämmelserna om våldtäkt utvidgades även i och med att definitionen för våldtäkt enligt strafflagens 20 kap. 10 § 1 mom. utvidgades. I strafflagens 20 kap. 2 § 1 mom. som gäller grov våldtäkt utökades kvalificeringsgrunderna för grov våldtäkt med den situation att gärningen riktar sig mot ett barn som är under arton år (3 punkten).

Finland anslöt sig 1.8.2015 till Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen). Vid beredningen av anslutandet bedömdes huruvida Finlands lagstiftning motsvarar bestämmelserna i konventionen (RP 155/2014 rd). Bestämmelserna i konventionen om sexuellt våld och sexuellt ofredande förutsatte inga ändringar i lagstiftningen.

2.1.2 Sexuellt utnyttjande av barn

I Finland är skyddsåldersgränsen för sexuellt umgänge 16 år. Personer som är yngre än 16 år anses inte kunna ge ett fullgott samtycke till samlag och inte heller till något annat sexuellt umgänge med en vuxen.

Sexuellt utnyttjande av barn är straffbart enligt 20 kap. 6 § i strafflagen. Enligt bestämmelsen döms den som genom beröring eller på något annat sätt utsätter ett barn som är under 16 år för en sexuell handling som är ägnad att skada barnets utveckling eller förmår barnet att företa en sådan handling. För sexuellt utnyttjande av barn döms också den som har samlag med ett barn som inte har fyllt 16 år, om inte brottet bedömt som en helhet är grovt på det sätt som avses i 7 § 1 mom. i strafflagen. Straffskalan är fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

Om gärningsmannen är barnets förälder eller står i en ställning till barnet som motsvarar en förälders och bor i samma hushåll som barnet tillämpas bestämmelsen även på gärningar som inriktats på barn som fyllt 16 men inte 18 år (2 mom.).

RP 212/2018 rd

Sexuell handling. I fråga om utnyttjandebrott som riktas mot barn är definitionen av sexuell handling viktig och den ingår i 20 kap. 10 § 2 mom. i strafflagen. Med sexuell handling avses i strafflagen en gärning som har en väsentlig sexuell innebörd med hänsyn till gärningsmannen och den som gärningen riktas mot samt gärningsomständigheterna.

Tillämpningsområdet för bestämmelsen omfattar en vid krets av gärningar som preciserats under lagberedningsarbeten och på basis av rättspraxis. I förarbetena nämns följande gärningar som exempel på sexuella handlingar (RP 282/2010 rd, s. 10/II—11/I):

- att locka barn att se på masturbering, samlag eller pornografiska filmer
- att berätta om sexuellt laddade händelser för barn
- att skicka sexuellt färgade textmeddelanden, e-postmeddelanden eller brev till barn
- att förmå barn att bete sig på ett sätt som är sexuellt medan förövaren ser på (till exempel att se på när ett barn provar underkläder, tvinga ett barn att bära avslöjande kläder, få barnet att masturbera eller urinera på förövaren, be barnet att rita bilder på könsorgan, få barnet att klä av sig naket, fotografera ett naket barn och att be ett barn posera på en pornografisk bild)
- att visa sina könsorgan för barn
- att visa pornografiska bilder för barn
- att göra gester som visar masturbering
- att kyssa ett barn.

Uppfylldandet av brottsrekvisitet för utnyttjandebrott som riktas mot barn förutsätter inte någon fysisk kontakt med gärningsmannen och målsäganden. Utnyttjandebrott kan också begås med hjälp av sådan teknisk utrustning med vilken bildkontakt etableras mellan gärningsmannen och barnet.

Högsta domstolen har i sitt avgörande HD 2015:50 ansett att en gärning där gärningsmannen med telefon gjort en videoupptagning och tagit sju fotografier på ett 7-årigt barns nakna underkropp och könsorgan medan barnet sov har varit ägnad att skada barnets utveckling, trots att barnet inte blivit medvetet om gärningen.

Konkurrens. Av detaljmotiveringen till strafflagens 20 kap. 6 § (RP 6/1997 rd, s. 180/II) framgår det, att om brottsrekvisitet även för ett annat sexualbrott uppfylls i samband med att utnyttjandebrott begås, ska gärningsmannen dömas till straff för bägge brotten. Om gärningsmannens gärning uppfyller brottsrekvisitet för både sexuellt utnyttjande av barn och våldtäkt ska han dömas både för våldtäkt och sexuellt utnyttjande av barn, i praktiken för den grova gärningsformen för nämnda brott. Gärningsmannen kan även samtidigt göra sig skyldig exempelvis till utnyttjandebrott och tillverkning av barnpornografi eller utnyttjandebrott och köp av sexuella tjänster av ung person.

När ett gemensamt fängelsestraff döms ut för flera brott får det strängaste straffet överskridas på det sätt som föreskrivs i 7 kap. 2 § i strafflagen. Det strängaste maximistraffet får inte överskridas med mer än tre år, om det strängaste maximistraffet är fängelse på viss tid, minst fyra år.

Detta gäller till exempel situationer där det allvarligaste brottet i brottsfelheten är sexuellt utnyttjande av barn eller grovt sexuellt utnyttjande av barn. Till exempel för en gärning som innefattar sexuellt utnyttjande av barn och våldtäkt kan fängelse i 1—9 år dömas ut.

Grovt sexuellt utnyttjande av barn. Straff för sexuellt utnyttjande av barn samt försök till det föreskrivs i 20 kap. 7 § i strafflagen enligt följande:

”Om

- 1) gärningsmannen har samlag med ett barn som inte har fyllt 16 år eller, i ett fall som avses i 6 § 2 mom., med ett barn som har fyllt 16 men inte 18 år, eller
- 2) vid sexuellt utnyttjande av barn
 - a) brottet begås mot ett barn vars ålder eller utvecklingsnivå är sådan att brottet är ägnat att orsaka barnet synnerlig skada,
 - b) brottet begås på ett synnerligen förödmjukande sätt, eller
 - c) brottet är ägnat att orsaka barnet synnerlig skada på grund av det speciella förtroende som barnet hyser för gärningsmannen eller på grund av att barnet på något annat sätt står i särskilt beroende ställning till gärningsmannen,

och brottet även bedömt som en helhet är grovt, ska gärningsmannen för grovt sexuellt utnyttjande av barn dömas till fängelse i minst ett och högst tio år.

Försök är straffbart.”

Strafflagens 20 kap. 7 § 1 mom. 1 punkt innebär att samlag med ett barn under 16 år och i vissa fall med ett barn som har fyllt 16 men inte 18 år i princip utgör grovt sexuellt utnyttjande av barn. Momentets 2 punkt gäller samtliga gärningsformer av sexuellt utnyttjande av barn, även andra än samlag.

Helhetsbedömningen som nämns i slutet av momentet möjliggör att samlag i vissa situationer betraktas som sexuellt utnyttjande av barn. Till denna del konstateras det i förarbetena till lagen (RP 282/2010 rd, s. 104/I) att helhetsbedömningen kan påverkas till exempel av förhållandet mellan gärningsmannen och barnet, deras åldersskillnad samt barnets ålder och utvecklingsnivå. Gärningen kan enligt motiveringen till paragrafen anses motsvara rekviritet för den normala gärningsformen i stället för den grova formen ifall gärningsmannen och barnet sällskapar med varandra men situationen ändå inte uppfyller de villkor som föreskrivs i begränsningsbestämmelsen i 7 a §. Enligt den sistnämnda paragrafen anses en handling inte som sexuellt utnyttjande av barn eller som i 7 § 1 mom. 1 punkten avsett grovt sexuellt utnyttjande av barn, om den inte kränker den sexuella självbestämmanderätten för den som utsattes för handlingen och det inte råder någon stor skillnad i ålder samt själslig och kroppslig mognad mellan parterna.

I fråga om kvalificeringsgrunden som nämns i 20 kap. 7 § 1 mom. 2 punkten underpunkt a i strafflagen konstateras det i förarbetena till lagen, att det är omöjligt att fastställa någon viss åldersgräns före vilken skadligheten av ett övergrepp är väsentligt mycket större än annars (RP 6/1997 rd, s. 182/I). Utgående från observationer av rättspraxis (Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökning 2009, s. 37) rubriceras gärningen som grov på basis av barnets ålder närmast i de fall där offret varit ett barn under 10 år. Högsta domstolen har ansett att grunden

uppfyllts i ett fall där gärningsmannen vid fem olika tillfällen hade berört sin sondotters bröst och könsorgan under och ovanpå kläderna så att barnet första gången varit närmare 7 år gammalt och under den sista tidpunkten för beröringen cirka 13 år gammalt (HD 2011:102).

Enligt förarbetena till lagen ska förödmjukelsen i gärningssättet som avses i 20 kap 7 § 1 mom. 2 punkten underpunkt b i strafflagen bedömas utgående från en helhetsbedömning av omständigheterna (RP 6/1997 rd, s. 182/II). Enligt observationer av rättspraxis (Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökning 2009, s. 39 och 40) hänför sig brott som begås på ett synnerligen förödmjukande sätt till situationer där andra straffbestämmelser tillämpas samtidigt, dvs. gärningsmannen på samma gång döms för ett annat brott. Kvalificeringsgrunden som avses i underpunkten har tillämpats till exempel när flera personer har deltagit i brottet, andra personer har sett brottet eller gärningssättet har innefattat fastbindande eller annat våld.

Enligt 20 kap. 7 § 1 mom. 2 punkten underpunkt c i strafflagen är en kvalificeringsgrund för grovt utnyttjandebrott att brottet varit ägnat att orsaka barnet synnerlig skada på grund av det speciella förtroende som barnet hyser för gärningsmannen eller på grund av att barnet på något annat sätt står i särskilt beroende ställning till gärningsmannen. Detta har samband med att det vanligen är speciellt skadligt för ett barn att bli utnyttjat av en person i sin närmaste omgivning (RP 6/1997 vp, s. 182/II). Enligt förarbetena är barnets föräldrar eller andra personer som svarar för barnets uppfostran i allmänhet i en sådan ställning som avses i bestämmelsen, men en synnerligen beroende ställning kan vara baserad också på en själslig bindning, som kan sammanhålla till exempel med en religiös eller annan övertygelse. På basis av observationer av rättspraxis (Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökning 2009, s. 39) är personer som gjort sig skyldiga till ett i underpunkten avsett brott oftast föräldrar till barnet, men ibland även makar eller personer som föräldern sällskapar med, fosterföräldrar och mor- eller farföräldrar. Av högsta domstolens beslutspraxis kan nämnas HD 2011:102 som refererats ovan och enligt vilken den grund som avses i underpunkten uppfylldes i ett fall, där den som gjort sig skyldig till beröringsbrotten var barnets farfar som hade en nära kontakt med sitt barnbarn.

2.1.3 Våldtäkt

För *våldtäkt* föreskrivs straff i 20 kap. 1 § enligt följande:

”Den som genom våld på person eller med hot om sådant våld tvingar någon till samlag ska för våldtäkt dömas till fängelse i minst ett och högst sex år.

För våldtäkt ska också den dömas som genom att utnyttja att någon till följd av medvetlöshet, sjukdom, funktionsnedsättning, rädsla eller något annat hjälplöst tillstånd inte kan försvara sig eller förmår utforma eller uttrycka sin vilja, har samlag med honom eller henne.

Om våldtäkten med hänsyn till att hotet har varit ringa eller med hänsyn till andra omständigheter vid brottet bedömd som en helhet är mindre allvarlig än de gärningar som avses i 1 och 2 mom., ska gärningsmannen dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år. På samma sätt döms den som med annat hot än sådant som avses i 1 mom. tvingar någon annan till samlag. Detta moment tillämpas inte om våld brukats vid våldtäkten.

Försök är straffbart.”

Samlag. Den sexuella handlingen i våldtäktsbrott är samlag. Med samlag avses enligt definitionsbestämmelsen i 20 kap. 10 § 1 mom. inträngande med könsorgan i en annans kropp eller sexuellt inträngande i en annans könsorgan eller anus eller tagande av en annans könsorgan i sin kropp. Definitionen utvidgades år 2014, då den även kom att omfatta inträngande i anus. I

RP 212/2018 rd

det sammanhanget framhölls att det inte har någon betydelse om samlaget sker mellan personer av olika eller samma kön (RP 216/2013 rd, s. 12/I). Definitionen täcker förutom inträngande med könsorgan även inträngande med föremål eller fingrar. Eftersom det krävs att inträngandet är av sexuell natur, förblir exempelvis gynekologiska eller medicinska åtgärder utanför definitionsbestämmelsen.

Våld och hot. Det våld eller hot om våld som avses i 20 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen förutsätts inte vara riktat direkt mot den som tvingas. Det ställs inte heller några uttryckliga krav på våldet eller hotet om våld. Hotet om våld behöver inte vara omedelbart, utan även ett hot om framtida våld omfattas av rekvisitet för våldtäkt. Vidare krävs det inte att personen som utsätts för gärningen utsätter sig själv för fara. Det brukade våldet eller hotet om våld ska emellertid vara tillräckligt för att bryta ner viljan hos den som det riktar sig mot. Det beror på omständigheterna i anslutning till gärningen hurdant bruk av våld eller hot om våld som är av betydelse i samband med ett sådant våldtäktsbrott som avses i 20 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen. (RP 6/1997 rd, s. 174/I och 175/II samt RP 216/2013 rd, s. 5/I.)

När våld används vid en våldtäkt uppfylls även rekvisitet för misshandel. Om våldet uteslutande hänför sig till genomförandet av våldtäkten ska gärningsmannen dömas endast för våldtäkt. Om gärningsmannen i samband med våldtäkten även gör sig skyldig till annan misshandel än den som använts för att begå våldtäkten kan också misshandelsparagrafen tillämpas vid sidan av våldtäktsparagrafen. Genom den stränga straffskalan för våldtäkt har man beaktat de situationer där våldtäkten anses innefatta den misshandel som utförts i samband med våldtäkten. (RP 6/1997 rd, s. 178/I och RP 216/2013 rd, s. 5/I.)

Hjälplöst tillstånd. Den svarslöshet och oförmåga att bilda eller uttrycka egen vilja som avses i 20 kap. 1 § 2 mom. i strafflagen har behandlats i förarbetena till lagen (RP 6/1997 rd, s. 178 och 182/I, RP 283/2010 rd, s. 11 och RP 216/2013 rd, s. 5/II och 6/I). Av förarbetena framgår för det första, att det med försvarslöshet avses att personen i fråga på grund av ett psykiskt eller fysiskt hinder inte alls eller åtminstone inte i någon betydande grad kan hindra den andras förfarande. Viljelöshet beskrivs som oförmåga att utforma eller uttrycka sin vilja.

Den medvetslöshet som avses i 20 kap. 1 § 2 mom. i strafflagen kan vara medvetslöshet, men den kan också yppa sig på något annat sätt. Medvetslöshet kan orsakas av sömnmedel, alkohol eller andra narkotiska medel. Med försvarslöshet avses i momentet också t.ex. sådan viljelöshet som orsakas av läkemedel eller narkotiska medel, trots att offret inte är medvetslöst. Enbart det faktum att en person är påverkad av ett narkotiskt medel räcker emellertid inte, om personen inte till följd av detta kan anses vara oförmögen att försvara sig själv eller utforma eller uttrycka sin vilja. En sovande person är försvarslös även om han eller hon inte är påverkad av alkohol eller andra narkotiska medel.

Sådan försvarslöshet som avses i 20 kap. 1 § 2 mom. i strafflagen kan i bestående form orsakas av en kronisk sjukdom eller av ett bestående handikapp. Tillämpningen av momentet kräver dock inte att det är fråga om ett bestående tillstånd, utan också exempelvis sådan svaghet som beror på en kortvarig sjukdom eller något motsvarande försvarslöst tillstånd kan leda till att momentet blir tillämpligt. Personen kan t.ex. på grund av problem med talförmågan, försvagad psykisk förmåga eller en mental störning vara oförmögen att utforma eller uttrycka sin vilja på det sätt som avses i momentet.

Med sådan rädsla som nämns i 20 kap. 1 § 2 mom. i strafflagen avses ett tillstånd orsakat av rädsla där den hotade personens förmåga att försvara sig har lamslagits på grund av att han eller hon anser att det är alltför farligt att försvara sig eller att personen är alltför uppskrämd för att kunna handla enligt sin egen vilja. Det omnämnande av ”något annat hjälplöst tillstånd”

som ingår i bestämmelsen avser till exempel sådana ovannämnda situationer där personen i fråga inte är medvetlös men på grund av påverkan av narkotiska medel är viljelös.

Mindre allvarlig våldtäkt. Bestämmelserna om våldtäktsbrott ändrades år 2014 så att strafflagens 20 kap. 3 § som gällde tvingande till samlag upphävdes och 1 § 3 mom. som gällde våldtäkt ändrades till att omfatta våldtäkter som utifrån en helhetsbedömning är mindre allvarliga.

Såsom redan framgår av bestämmelsens ordalydelse kan 20 kap. 1 § 3 mom. i strafflagen inte tillämpas på gärningar där våld brukats, utan på dem tillämpas beroende på fallet paragrafens 1 mom. eller bestämmelserna om grov våldtäkt (2 §). I övrigt har tillämpningsområdet för 20 kap. 1 § 3 mom. i strafflagen avgränsats i förarbetena till lagen (LaUB 4/2014 rd, s. 4/II ja 5/I samt RP 216/2013 rd, s. 57).

Enligt förarbetena ska endast sådana våldtäkter lyda under 20 kap. 1 § 3 mom. som genomförs under hot, men däremot inte gärningar där våld har brukats. Dessutom gäller momentet situationer där någon med annat hot än hot om våld tvingar en annan person till samlag. Hotet ska så till vida ha varit reellt att den som utsatts för hotet har gett efter för det, men det behöver inte vara rättsstridigt. Det är till exempel straffbart att tvinga någon genom att hota att avslöja någon för honom eller henne skadlig information. Kravet på att gärningen som helhet bedömd ska vara mindre allvarlig gäller inte de situationer som avses i momentets andra mening.

De ”andra omständigheter vid brottet” som avses i 20 kap. 1 § 3 mom. i strafflagen kan utgöras av exceptionella omständigheter i anslutning till ett sådant brott som avses antingen i 1 eller 2 mom. Vid bedömningen av dessa omständigheter ska åtminstone arten och omfattningen av kränkningen av den sexuella självbestämmanderätten beaktas. På grund av den omfattande definitionen av samlag torde vissa gärnings sätt i undantagsfall kunna betraktas som mindre grova än de som avses i 1 och 2 mom. Äktenskap, parförhållanden eller sällskapande inskränker inte den sexuella självbestämmanderätten och talar inte för en tillämpning av bestämmelsen om den lindrigare gärningsformen.

För *grov våldtäkt* föreskrivs straff i 20 kap. 2 § enligt följande:

”Om vid våldtäkt

- 1) någon orsakas svår kroppsskada, en allvarlig sjukdom eller försätts i livshotande läge,
- 2) brottet begås av flera eller genom brottet orsakas synnerligen kännbart psykiskt eller fysiskt lidande,
- 3) brottet begås mot ett barn som är under arton år,
- 4) brottet begås på ett synnerligen rått, grymt eller förnedrande sätt eller
- 5) används skjut- eller eggvapen eller något annat livsfarligt hjälpmedel eller annars hotas med allvarligt våld,

Och våldtäkten även bedömd som en helhet är grov, ska gärningsmannen för grov våldtäkt dömas till fängelse i minst två och högst tio år.

Försök är straffbart.”

I 20 kap. 2 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen nämns grund för strängare straff svår kroppsskada, allvarlig sjukdom och livshotande läge, i likhet med vad som anges i 21 kap. 6 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen, som gäller grov misshandel. En förutsättning för att denna punkt ska bli tillämplig är att en sådan allvarlig följd som nämns i punkten orsakas. Gärningsmannens uppsåt ska sträcka sig också till orsakandet av denna följd. Endast bestämmelserna om grov våldtäkt ska tillämpas i det fall där en gärning uppfyller rekvisitet för både grov våldtäkt och grov misshandel, om våldet hänför sig direkt till våldtäkten. Om däremot våld har brukats under en längre tid också utan direkt anknytning till våldtäkten eller om det har varit av allvarligare art än det våld som hänför sig direkt till våldtäkten, kan det bli aktuellt att dessutom tillämpa bestämmelserna om grov misshandel. Även straffskalan vid grov våldtäkt och dess maximistraff på fängelse i tio år gör det möjligt att våldet kan beaktas. (RP 6/1997 rd, s. 172/II och 175/I samt RP 216/2013 rd, s. 7.)

Strafflagens 20 kap. 2 § 1 mom. 2 punkt kan bli tillämplig förutom då brottet begås av flera personer även då våldtäkten sker i en exceptionellt skrämmande omgivning eller då andra människor iakttar våldtäkten som åskådare, trots att de inte är delaktiga i själva gärningen. Den särskilda smärta som brottet orsakar kan utgöra sådant synnerligen kännbart fysiskt lidande som avses i punkten. Som gärningsman till våldtäktsbrott kan även betraktas en sådan person som deltagit i det våld som brukats men som inte haft samlag med offret. När det gäller en sådan situation har man konstaterat att det kan förekomma fall där de medgärningsmän som gjort sig skyldiga till något annat än samlag medverkat till brottet i så ringa grad, att gärningen inte bedömd som en helhet kan betraktas som grov. (RP 6/1997 rd, s. 173/I och RP 216/2013 rd, s. 7/II.)

Genom lagen om ändring av 20 kap. i strafflagen (509/2014) som trädde i kraft i början av september 2014 fogades till 20 kap. 2 § 1 mom. i strafflagen som ny kvalificeringsgrund för grov våldtäkt att våldtäkten begås mot ett barn som är under arton år (3 punkten). I samband med ändringen i lagstiftningen framhölls, att också i det fall där offret är yngre än 18 år krävs det att våldtäkten bedömd som en helhet är grov. (RP 216/2013 rd, s. 59/II). I det sammanhanget påmindes om att om offret för ett våldtäktsbrott är en person som är yngre än 16 år (eller i vissa fall 16 eller 17 år), gör sig gärningsmannen samtidigt skyldig till sexuellt utnyttjande av barn enligt 20 kap. 6 § i strafflagen eller till grovt sexuellt utnyttjande av barn enligt 7 § (s. 6/II). Detta innebär att gärningsmannen samtidigt ska dömas både för våldtäktsbrott och för sexuellt utnyttjande av barn. Straffet för grov våldtäkt och grovt sexuellt utnyttjande av barn är fängelse i 2—13 år.

När det gäller 20 kap. 2 § 1 mom. 4 punkten i strafflagen (brottet begås på ett synnerligen rätt, grymt eller förnedrande sätt) finns det enligt paragrafens motivering en nyansskillnad mellan rätt och grymt. Ordet ”rätt” betonar grovheten i fysiskt våld medan ordet ”grymt” kan innebära till exempel att våld riktas mot en försvarslös person. Synnerligen förnedrande är till exempel att våldtäkten sker inför ögonen på personer som står i ett nära förhållande till offret. (RP 216/2013 rd, s. 7/II och 8/I.)

Ett sådant hjälpmedel som avses i 20 kap. 2 § 1 mom. 5 punkten i strafflagen kan vara vilket livsfarligt hjälpmedel som helst. I punkten nämns skjut- och eggvapen som exempel. En sådan situation där någon på det sätt som avses i punkten annars hotas med allvarligt våld föreligger enligt rättslitteraturen till exempel då gärningsmannen framställer hot om att någon kommer att dödas eller tillfogas allvarlig kroppsskada, Det ska dock även i dessa fall med beaktande av omständigheterna vara tillräckligt sannolikt att hotet sätts i verket (Rautio, Rikosoikeus, 2009, s. 431). (RP 216/2013 rd, s. 8/I.)

2.2 Praxis

2.2.1 Sexuellt utnyttjande av barn

Brottslighetssituation. Förekomsten av sexuellt utnyttjande av barn har utretts i barnofferundersökningar som genomförts åren 2008 och 2013 samt i en separat studie år 1988. Sexuellt utnyttjande av barn har minskat bland flickor från 14 procent (1988) till 4 procent (2013) och bland pojkar från 5 procent till en procent (livstidsprevalens bland 15-åringar; Fagerlund m.fl. 2014 s. 82—83). På befolkningsnivå innebär resultaten att cirka 1 500 brott begås årligen.

Enligt enkätundersökningar begås majoriteten av gärningarna genom beröring; cirka en procent av elever i årskurs 9 hade minst en gång haft samlag med en vuxen (Fagerlund m.fl. 2014 s. 77). Majoriteten av alla sexuella erfarenheter som upplevts med en vuxen hade börjat i åldern 14—15 år, och i cirka 10 procent av fallen i under 10 års ålder (ibid. s. 78).

Uppgifter om antalet brott som helhet tyder på att risken för att åka fast numera är mycket hög. Polisen får årligen vetskap om cirka 1 200 sexuella utnyttjandebrott mot barn, vilket innebär att risken att åka fast är hela 80 %. År 2017 registrerades 817 fall av sexuellt utnyttjande av barn, 55 försök till sexuellt utnyttjande av barn, 290 grova sexuella utnyttjanden av barn och 6 försök till grovt utnyttjande av barn.

I Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökning 2009 presenteras detaljerade uppgifter om *straffpraxis* från tiden före lagändringen år 2011 (minimistrafvet för sexuellt utnyttjande av barn höjdes och samlag fogades till kvalificeringsgrunderna för grovt sexuellt utnyttjande av barn).

Nedan följer en sammanställning av Statistikcentralens data om straff för sexuellt utnyttjande av barn (strafflagens 20 kap. 6 §) och grovt sexuellt utnyttjande av barn (strafflagens 20 kap. 7 §). Beträktelsen gäller åren 2010—2011 och 2015—2016, eftersom de bäst beskriver de ändringar som skett under de senaste åren.

Enligt Statistikcentralens uppgifter var antalet straff åren 2010, 2011, 2015 ja 2016 som dömdes ut för sexuellt utnyttjande av barn 246, 232, 178 respektive 158. För grovt sexuellt utnyttjande av barn dömdes under nämnda år ut 43, 34, 118 respektive 96 straff. Även dessa siffror innefattar domseftergifter, men inte straff som dömts ut för försök.

RP 212/2018 rd

Tabell 1. Straff som dömts ut för sexuellt utnyttjande av barn 2010—2011 och 2015—2016 (enligt huvudbrott); Statistikcentralen)

	2010	2011		2015	2016
Ovillkorl. fängelse [st] (medellängd [mån])	28 (13,8)	25 (14,5)		11 (18,9)	12 (17,0)
Samhällstjänst [st] ([h])	10 (169)	8 (121,5)		5 (173,0)	2 (175,0)
Villkorligt fängelse och SHT [st] ([mån])	13 (16,3)	8 (16,4)		13 (15,5)	9 (14,9)
Villkorl. fängelse och böter som tilläggsstraff [st] ([mån])	17 (7,0)	20 (7,8)		11 (10,0)	9 (7,3)
Villkorl. fängelse utan tilläggspåföljd [st] ([mån])	162 (7,0)	164 (6,2)		131 (7,7)	118 (8,3)
Tid. fängelsestraff tillräcklig påföljd [st]	-	-		2	2
Böter [st] ([db])	11 (62,3)	4 (66,3)		5 (60,0)	4 (57,5)
Domseftergift [st]	5	3		-	2

Tabell 2. Straff som dömts ut för grovt sexuellt utnyttjande av barn 2010—2011 och 2015—2016 (enligt huvudbrott); Statistikcentralen)

	2010	2011		2015	2016
Ovillkorl. fängelse [st] (medellängd [mån])	24 (35,2)	27 (35,4)		81 (35,0)	58 (35,7)
Samhällstjänst [st] ([h])	1 (160)	-		-	-
Villkorligt fängelse och SHT [st] ([mån])	7 (18,9)	2 (14,5)		22 (19,3)	24 (19,6)
Villkorl. fängelse och böter som tilläggsstraff [st] ([mån])	1 (22,0)	3 (17,7)		2 (20,0)	1 (18,0)
Villkorl. fängelse utan tilläggspåföljd [st] ([mån])	9 (17,8)	2 (21,0)		13 (19,4)	12 (18,8)
Domseftergift [st]	1	-		-	-

Eftersom det inte heller finns närmare forskningsdata om straffpraxis från de senaste åren vid utnyttjandebrott som riktar sig mot barn kan endast försiktiga slutsatser dras enbart på basis av Statistikcentralens uppgifter.

Statistikcentralens data från åren 2010—2011 och 2015—2016 utvisar utgående från antal straff som dömts ut att en förskjutning har skett från sexuellt utnyttjande av barn till grovt sexuellt utnyttjande av barn. Samtidigt har antalet ovillkorliga fängelsestraff som dömts ut för grovt sexuellt utnyttjande av barn ökat betydligt. Förskjutningen mellan brottsrubriceringarna förklaras sannolikt av att de gärningar som innefattat samlag enligt ett av målen för ändringarna i lagstiftningen år 2011 oftare än tidigare har betraktats uttryckligen som grova utnyttjandebrott. Förskjutningen kan delvis även förklaras av att definitionen för samlag utvidgades år 2014.

Ovillkorligt fängelsestraff döms sällan ut för sexuellt utnyttjande av barn enligt 20 kap. 6 § i strafflagen. År 2016 var cirka 8 procent av straffen ovillkorliga fängelsestraff. Andelen har minskat något jämfört med början av decenniet till följd av att allvarligare gärningar övergått

till kategorin för grova gärningsformer. Medellängden för ovillkorligt fängelsestraff som döms ut för sexuellt utnyttjande av barn är numera cirka ett och ett halvt år. I majoriteten av fallen döms endast ut ovillkorligt fängelsestraff för sexuellt utnyttjande av barn. Av de straff som dömdes ut år 2016 var deras andel tre fjärdedelar, och deras medellängd var något över 8 månader.

En betydande del av de straff som döms ut för grovt sexuellt utnyttjande av barn är ovillkorliga fängelsestraff, vilkas medellängd är cirka tre år. Antalet ovillkorliga fängelsestraff har ökat betydligt, men på grund av årliga variationer är det svårt att dra långtgående slutsatser av på vilket sätt andelen av ovillkorliga fängelsestraff av samtliga straff som dömts ut har påverkats av 2011 års ändringar i lagstiftningen. Det är dock möjligt att förskjutningen av målen från sexuellt utnyttjande av barn till grovt sexuellt utnyttjande av barn i någon mån har minskat andelen ovillkorliga fängelsestraff av de straff som dömts ut för det sistnämnda brottet. År 2010 och 2011 var 56 respektive 79 procent av straffen för grovt sexuellt utnyttjande av barn ovillkorliga fängelsestraff, medan motsvarande andelar åren 2015 och 2016 var 69 procent respektive 60 procent.

Även utan specificerad forskningskunskap finns det anledning att förmoda, att ovillkorliga fängelsestraff döms ut särskilt i de fall där den sexuella gärningen i brottet varit samlag och att sådana gärningar i rättspraxis huvudsakligen bedöms som grova sexuella utnyttjanden av barn.

Av Statistikcentralens datamaterial framgår det även att straffpraxis i fråga om grovt sexuellt utnyttjande av barn har blivit strängare så till vida att villkorliga fängelsestraff oftare än tidigare förenas med samhällstjänst. Av de villkorliga fängelsestraffen som dömdes ut år 2016 var två tredjedelar förenade med samhällstjänst som tilläggsåtgärd. Det är en väsentlig förändring jämfört med åren innan, trots att man till denna del ska beakta de betydande förändringarna i antalet straff mellan tiden före lagändringarna och de senaste åren.

I fråga om rättspraxis kan det ännu nämnas att högsta domstolen i sitt avgörande som gällt grovt sexuellt utnyttjande av barn HD 2018:35 till ovillkorligt fängelse i 2 år dömt en man som med vetskap om barnets ålder hade haft samlag med en flicka som varit ca 13 år och 10 månader gammal. Händelserna hade utspelat sig i en privat bostad, dit mannen och flickan, som inte kände varandra från förut, hade gått för att tillbringa tid. Flickan hade under kvällen druckit alkohol och blivit berusad. Samlaget, som flickan inte hade tvingats till, hade skett i bostadens sovrum.

Tingsrätten hade ansett mannen ha gjort sig skyldig till sexuellt utnyttjande av barn och dömt honom till villkorligt fängelse i 8 månader. Hovrätten ansåg utnyttjandebrottet ha varit grovt och dömdes mannen till villkorligt fängelse i 1 år och 4 månader. Högsta domstolen höjde det av hovrätten dömda straffet till 2 år och förklarade straffet ovillkorligt.

Högsta domstolen har i sitt avgörande konstaterat (punkt 11), att förfarandet som tillräknats mannen var till sin karaktär sådant, att det kunde betraktas som en rätt ofta förekommande form av sexuellt utnyttjande av barn. Enligt statistiken är det mest typiska fallet sådant där gärningsmannen varit en man i åldern 20—25 år, offret en flicka i åldern 13—14 år och den sexuella handlingen ett samlag av engångskaraktär eller åtminstone samlag som skett under loppet av en dag.

I högsta domstolens avgörande (punkt 13) konstateras även uttryckligen, att det straff som döms ut inte påverkas av huruvida målsäganden själv eventuellt har tagit initiativet eller i övrigt varit aktiv i handlingen.

Högsta domstolen har i sitt avgörande (punkterna 13—17) ansett det brott som tillräknats mannen har varit synnerligen skadligt och farligt med tanke på barnets utveckling och ansett att mannens gärning inte har varit förknippad med strafflindrande omständigheter eller omständigheter som föranleder ett strängare straff, samt att straffet på fängelse i 2 år som tillmätts honom skulle som villkorligt straff ha förutsatt exceptionellt vägande grunder. När sådana särskilda omständigheter inte förelegat i målet har fängelsestraffets dömt ut som ovillkorligt straff.

2.2.2 Våldtäktsbrott

Brottslighetssituation. Prevalensen av våldtäktsbrott som riktas mot barn har utretts i barnoffeundersökningar med frågorna "Har en annan person genom tvång, hot eller utpressning fått dig att ge efter?" och "Har en annan person brukat våld för att få dig att ge efter?" Resultaten av enkäterna motsvarar inte helt den rättsliga indelningen av handlingarna. De handlingar som avses i enkäten kan förutom samlag innefatta andra sexuella handlingar, i vilka tvingande är ett straffbart tvingande till sexuell handling. Dessutom är utpressning i sig inte straffbart som våldtäktsbrott, utan kan till exempel påverka utmätning av straff för sexuellt utnyttjande av barn eller bli straffbart som annat brott.

Tvång, hotelser eller utpressning rapporterades i enkäterna av cirka en procent av alla respondenter i årskurs 9, våld rapporterades av mindre än en procent. Andelarna har varit i stort sett desamma åren 1988, 2008 och 2013 (se närmare Fagerlund m.fl. 2014, s. 78 och bilagetabell 33 s. 163).

Om man utgår ifrån att prevalensen av våldtäkts- och tvingandebrott som avses i 20 kap. i strafflagen bland unga i årskurs 9 i linje med enkätsresultaten är cirka en procent, och att fördelningen mellan olika handlingar motsvarar prevalensen av de olika former av sexuella erfarenheter som flickor upplevt med vuxna (förslag 2 %, beröring 3 %, samlag 1 %, se Fagerholm 2014 bilagetabell 31 s. 161), kan man bedöma att en sjättedel av gärningarna är våldtäkter som avses i 20 kap. i strafflagen och fem sjättedelar utgör tvinganden till sexuella handlingar.

På befolkningsnivå tyder uppgifterna på att det årligen begås cirka 100 våldtäktsbrott som riktar sig mot 15-åringar eller yngre, och att antalet tvinganden till sexuella handlingar är cirka 500.

Till polisen rapporterades år 2017 135 misstänkta våldtäktsbrott som riktat sig mot barn under 15 år. Antalet gärningar som riktade sig mot 15—17-åringar var 271. Av gärningarna som riktade sig mot under 15-åringar var 40 grova våldtäkter och av gärningarna som riktade sig mot 15—17-åringar var andelen grova våldtäkter 52. Gärningar som riktat sig mot barn bildade cirka en tredjedel av samtliga våldtäktsbrott, och sammanlagt rapporterades till polisen 1133 misstänkta våldtäktsbrott.

Det finns inga aktuella uppgifter till förfogande om *straffpraxis* vid våldtäktsbrott mot barn. Allmänt taget kan man konstatera att de ändringar som gjorts i 20 kap. i strafflagen för sin del har lett till att antalet straff som dömts ut för våldtäkter har mer än fördubblats från år 2010 till år 2016 (51—>129 straff). Antalet straff som dömts ut för grov våldtäkt har femdubblats (9—>46).

Brott som tidigare straffats som sexuellt utnyttjande ändrades år 2011 till våldtäktsbrott. Ökningen av grova våldtäkter har förklarats (Brottslighetssituationen 2016) med den lagändring som trädde i kraft år 2014 enligt vilken gärningar som riktar sig mot barn under 18 år betrak-

tas som grova våldtäkter under förutsättning att gärningen även bedömd som en helhet varit grov.

Bestämmelserna om mindre allvarlig våldtäkt som införts i 20 kap. 1 § 3 mom. i strafflagen år 2014 har enligt Statistikcentralens uppgifter åren 2015 och 2016 endast tillämpats i enskilda fall.

Lagändringarna ser inte ut att i betydlig grad ha påverkat längden av strafftiderna för dem som dömts för våldtäkt. Det ovillkorliga straffet är fängelse i cirka två år och villkorliga straffet cirka ett och ett halvt år. Längden av ovillkorligt fängelse påverkas inte heller i betydande grad av huruvida ovillkorligt fängelse döms ut som ett enda straff eller i kombination med samhällstjänst eller böter som tilläggsstraff. Andelen av ovillkorligt fängelse har varit cirka 40 procent.

Stränga ovillkorliga fängelsestraff döms nästan alltid ut för grova våldtäkter, vilket förutsätts redan av det minimistraff på två år som gäller för brottet. Det förekommer årliga variationer i medellängderna av ovillkorliga fängelsestraff. Under en uppföljningstid på fyra år var medellängden kortast år 2010 (fängelse i 3 år 5 månader) och längst år 2015 (fängelse i 5 år 8 månader).

De finns ingen aktuell forskningskunskap om våldtäktsbrott som riktat sig mot barn, men enligt Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökning 2009 (s. 45) var det genomsnittliga straffet för grovt sexuellt utnyttjande av barn som även innefattat våldtäktsbrott ovillkorligt fängelse i 5 år 11 månader. Denna uppgift härstammar från tiden före de lagändringar som ledde till strängare rättspraxis (att en gärning där det ingår samlag fogades till brottsrekvisitet för grovt sexuellt utnyttjande av barn och en gärning som riktas mot ett barn som inte har fyllt 18 år fogades till brottsrekvisitet för grov våldtäkt).

2.3 Lagstiftningen i utlandet

Regleringstekniken i fråga om sexualbrott som riktas mot barn varierar. Gemensamt för regleringen i olika länder är att straffskalorna är mycket breda och att bruk av våld påverkar straffpåföljdens stränghet. För lindrigare gärningar kan mycket korta fängelsestraff dömas ut. De föreskrivna maximistraffen är däremot långa, 10 år eller till och med längre.

2.3.1 Sexuellt utnyttjande av barn

I *Sverige* föreskrivs det i 6 kap. 4 § första och andra stycket i brottsbalken, att den som med ett barn som är under 15 år genomför ett samlag eller i vissa fall med ett barn som fyllt 15 men inte 18 år genomför en handling som är jämförlig med samlag ska dömas till straff för våldtäkt mot barn. Straffet är fängelse i minst två och högst sex år. Är brottet att anse som grovt (till exempel bruk av våld, grov våldtäkt mot barn, ska gärningsmannen enligt tredje stycket i paragrafen dömas till fängelse i lägst fem och högst tio år. I kapitlets 5 § föreskrivs att om den gärning som avses i 4 § första eller andra stycket är mindre grov ska gärningsmannen för sexuellt utnyttjande av barn dömas till fängelse i högst fyra år. I enlighet med 26 kap. 1 § andra stycket i brottsbalken är minimitiden för ett fängelsestraff 14 dagar.

Är det fråga om en annan sexuell handling än sådan som avses i 6 kap. 4 eller 5 § i brottsbalken ska gärningsmannen enligt kapitlets 6 § för sexuellt övergrepp mot barn dömas till fängelse i högst två år, eller om gärningen är att anse som grov, för grovt sexuellt övergrepp mot barn till fängelse i minst ett år och högst sex år. Enligt bestämmelserna i 6 kap. i den svenska brottsbalken ska i *Sverige* till exempel ett samlag med ett barn under 15 år som genomförts

med bruk av våld endast bestraffas som ett och samma brott (6 kap. 4 § tredje stycket), medan gärningsmannen i Finland i fråga om ett barn som inte fyllt 16 år gör sig skyldig till två brott, i praktiken grov våldtäkt och grovt sexuellt utnyttjande av barn.

I den *norska* strafflagens (*straffeloven*) 299 § föreskrivs straff för sexuellt umgänge (*seksuell omgang*) med ett barn som är yngre än 14 år (våldtäkt mot barn under 14 år). Maximistraflet är fängelse i 10 år. Minimistraflets längd i Norge är 14 dagar. Om det sexuella umgänget ska betraktas som samlag eller en handling som är jämförlig med samlag är minimistraflet fängelse i tre år och maximistraflet fängelse i 15 år (strafflagen 300 §). I vissa grövsta fall är maximistraflet enligt 301 § i strafflagen fängelse i 21 år (till exempel om brottet har begåtts av flera tillsammans eller på ett särskilt smärftfullt eller särskilt kränkande sätt). Detsamma gäller situationer där den skyldige tidigare är straffad med stöd av 291, 294 eller 299 §.

Enligt den *norska* strafflagens 302 § ska för sexuellt umgänge med ett barn i åldern 14 eller 15 år bestraffas med fängelse i högst sex år. Enligt 303 § i strafflagen är maximistraflet fängelse i 15 år för vissa grövsta fall, som till exempel innefattar att gärningen har begåtts av flera tillsammans eller att gärningen har begåtts på ett särskilt smärftfullt eller särskilt kränkande sätt. Samma bestämmelse gäller för situationer där den skyldige tidigare är straffad med stöd av aistu 291, 299 eller 302 §.

Enligt 304 § i den *norska* strafflagen är en sexuell handling med ett barn under 16 år straffbar (maximistraflet fängelse i tre år) och enligt 305 § är sexuell kränkande beteende mot ett barn under 16 år straffbart (böter eller fängelse i högst ett år).

Enligt den *danska* strafflagens (*straffelov*) 222 § ska fängelse i högst åtta år dömas ut till den som har samlag med ett barn under 15 år. I Danmark är fängelsestraflets minimilängd sju dagar. Enligt 225 § i lagen tillämpas nämnda paragraf även på andra sexuella handlingar än samlag.

I *Tyskland* föreskrivs straff enligt 176 § i strafflagen (*Strafgesetzbuch*) för sexuellt utnyttjande av barn. Enligt paragrafens 1 mom. ska för en sexuell gärning som riktar sig mot ett barn under 14 år dömas ut fängelse i minst sex månader och högst 10 år. I särskilt allvarliga fall är minimistraflet fängelse i ett år, och i fall som bedöms vara lindrigare är straffskalan fängelse i från 3 månader till 5 år.

I den *tyska* strafflagens 176 a § föreskrivs om straff för allvarligt sexuellt utnyttjande av barn. Enligt paragrafen är minimistraflet fängelse i ett år vid återfallsbrott och fängelse i två år till exempel om flera gärningsmän deltagit i brottet och gärningen varit ägnad att orsaka allvarlig skada för hälsan. Å andra sidan innehåller paragrafen en straffskala för mindre allvarliga gärningar (fängelse i minst tre månader och högst fem år). Minimistraflet på fem år gäller de fall där barnet i samband med gärningen har allvarligt misshandlats eller om barnet har utsatts för livsfara.

2.3.2 Våldtäkt

I *Sverige* ingår bestämmelserna om våldtäktsbrott i 6 kap. 1 och 1 a § i brottbalken. Våldtäktsbrott som innefattar samlag har graderats i fyra gärningsformer. Enligt 1 § första stycket i kapitlet ska den som har samlag med en annan person som inte deltar i handlingen frivilligt dömas för våldtäkt till fängelse i minst två och högst sex år. Förutom samlag tillämpas bestämmelsen på andra sexuella handlingar som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförliga med samlag.

I paragrafens 1—3 punkter anges omständigheter där en person aldrig kan anses ha deltagit i ett samlag frivilligt. Så är fallet exempelvis när misshandel eller annat våld har brukats vid gärningen eller vid hot om brottslig gärning, eller när gärningsmannen har uttryckt hot om att åtala eller ange någon annan för brott eller hotat att lämna ett menligt meddelande om någon annan eller när gärningsmannen otillbörligt har utnyttjat offrets särskilt utsatta situation eller allvarligt missbrukat att personen står i beroendeställning. En utsatt situation kan uppstå till exempel av medvetlöshet, sömn, allvarlig rädsla, berusning eller annan drogpåverkan, sjukdom, kroppsskada, psykisk störning eller andra omständigheter.

I 6 kap. 1 § andra stycket i brottsbalken konstateras det, att om ett brott som avses i första stycket med hänsyn till omständigheterna vid brottet är att anse som mindre grovt, döms gärningsmannen till fängelse i högst fyra år. Enligt 26 kap. 1 § andra stycket i brottsbalken är minimitiden för ett fängelsestraff i sådana fall 14 dagar.

I 6 kap. 1 § tredje stycket i brottsbalken föreskrivs det att om den gärning som avses i första stycket är grov, ska gärningsmannen för grov våldtäkt dömas till fängelse i lägst fem och högst tio år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningsmannen brukat våld eller hot av särskilt allvarlig art, om det funnits fler än en gärningsman eller om gärningsmannen genom sitt tillvägagångssätt med hänsyn till offrets unga ålder eller i övrigt har visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

Brottsbalkens 6 kap. 1 a § innehåller bestämmelser om oaktsam våldtäkt vars maximistraff är fängelse i fyra år. En oaktsam gärning är straffbar om gärningsmannen har visat grov oaktsamhet i fråga om de omständigheter som den andra personens frivillighet baserar sig på. Om en oaktsam våldtäkt med hänsyn till omständigheterna är mindre allvarlig, är gärningen inte straffbar (andra stycket).

Den *norska* strafflagens 26 kap. gäller sexualbrott. Våldtäkt (*voldtekt*) regleras i 291 § i strafflagen. Enligt den grundläggande bestämmelsen straffas den som skaffar sig sexuellt umgänge (*seksuell omgang*) med våld eller hotfullt uppträdande, har sexuellt umgänge med någon som är medvetlös eller som av andra skäl inte förmår motsätta sig handlingen, eller med våld eller hotfullt uppträdande får offret att ha sexuellt umgänge med någon annan eller att utföra motsvarande handling med sig själv. Straffet är fängelse i högst tio år. I Norge är fängelsestraffets minimilängd enligt 31 § i strafflagen 14 dagar.

Minimistraffet för våldtäkt är enligt 292 § i strafflagen fängelse i tre år och maximistraffet 15 år, om det sexuella umgänget utgör en handling som enligt definitionen i bestämmelsen är samlag eller en handling som ska anses vara jämförlig med samlag.

För grov våldtäkt döms enligt 293 § i strafflagen fängelse i högst 21 år. Detsamma gäller situationer där den skyldige tidigare är straffad för våldtäkt eller sexuellt utnyttjande av barn med stöd av 291, 294 eller 299 §. Gärningen kan anses vara grov till exempel om våldtäkten har begåtts av flera tillsammans eller om våldtäkten har begåtts på ett särskilt smärftfullt eller särskilt kränkande sätt.

Även våldtäktsgärningar som begåtts av grov oaktsamhet är straffbara enligt 294 § i strafflagen. Straffet är i sådana fall fängelse i högst sex år, och i förhållanden som avses i 293 § fängelse i högst tio år.

Enligt 216 § första stycket första punkten i den *danska* strafflagen döms för våldtäkt (*voldtaegt*) den som tilltvingar sig (*tiltvinger sig*) samlag (*samleje*) genom våld eller hot om våld. Enligt andra punkten i stycket döms likaså den som skaffar sig samlag genom annat

olagligt tvång eller med en sådan person som är ur stånd att motsätta sig handlingen. Straffet är fängelse i högst åtta år. I Danmark är fängelsestraffets minimilängd enligt 33 § första stycket i strafflagen sju dagar. Maximistraflet är enligt andra stycket fängelse i 12 år då offret är ett barn under 12 år. Om våldtäkten varit av särskilt farlig karaktär eller det i övrigt föreligger synnerligen försvårande omständigheter är maximistraflet enligt tredje stycket likaså fängelse i 12 år.

I 218 § i den danska strafflagen föreskrivs straff för den som skaffar sig samlag med utnyttjande av en persons sinnessjukdom eller mentala handikapp (*mentale retardering*). Straffet är fängelse i högst fyra år.

I Tyskland regleras sexuellt våld, tvingande och våldtäkt i 177 § i den tyska strafflagen. Till exempel ska den som mot en annan persons uppenbara vilja utsätter honom eller henne för sexuella handlingar enligt paragrafens 1 mom. dömas till fängelse i minst sex månader och högst fem år. Enligt paragrafens 2 mom. straffas på samma sätt till exempel den som utsätter en annan person för sexuella handlingar genom att utnyttja personens oförmåga att utforma eller uttrycka sin motsatta vilja. Enligt paragrafens 3 mom. ska fängelse i minst ett år dömas ut för gärningen, om offrets oförmåga att utforma sin vilja beror på sjukdom eller handikapp.

Enligt 177 § 5 mom. i den tyska strafflagen ska fängelse i minst ett år dömas ut om gärningsmannen exempelvis brukar våld mot offret. Enligt paragrafens 6 mom. är straffet i särskilt allvarliga fall fängelse i minst två år. Ett särskilt allvarligt fall är det fråga om till exempel när gärningen innefattar inträngande i någon annans kropp (våldtäkt) eller då gärningen utförs av flera personer tillsammans. Enligt paragrafens 7 mom. ska fängelse i minst tre år dömas ut om gärningsmannen är försedd med ett vapen eller något annat farligt redskap, annars bär med sig ett sådant redskap i syfte att med våld eller hot om våld hindra att offret gör motstånd eller utsätter offret för en allvarlig fara för skada på hälsan. I strafflagens 177 § 8 mom. föreskrivs det att fängelse i minst fem år ska dömas ut om gärningsmannen använder ett vapen eller något annat farligt redskap i samband med gärningen eller om gärningsmannen allvarligt misshandlar offret eller utsätter offret för livsfara.

Enligt 177 § 9 mom. i den tyska strafflagen ska i sådana mindre allvarliga fall som avses i 1 och 2 mom. fängelse i minst tre månader och högst tre år dömas ut och i mindre allvarliga fall som avses i 4 och 5 mom. fängelse i minst sex månader och högst tio år samt i mindre allvarliga fall som avses i 7 och 8 mom. fängelse i minst ett år och högst tio år.

2.4 Bedömning av nuläget

2.4.1 Allmänt om straff för sexualbrott

Kunskapsunderlag. Straff som döms ut för sexualbrott debatteras med jämna mellanrum. I många fall sker detta i samband med att en brottmålsdom behandlats i medier, och straffet i fråga om stränghet inte anses stå i linje med den s.k. allmänna rättsuppfattningen. Enskilda domar åskådliggör emellertid inte de stora linjerna i straffpraxis. Dessutom innehåller nyhetsrapporteringen om de mål som behandlats i offentligheten vanligen inga uppgifter om gärningssättet och de omständigheter under vilka brottet har begåtts. Orsaken är ofta att dokumenten (inklusive domen) omfattas av sekretessbestämmelser i syfte att skydda brottsoffren. Brotsrubriceringen av det tillräknade brottet ger ingen information om detaljerna i anslutning till gärningen. Även inom ramen för en och samma brotsrubricering kan brotten variera avsevärt i fråga om gärningssätt och straffbarhet. Domstolarna som dömer ut straff är bundna till bestämmelserna i 6 kap. i strafflagen som föreskriver att straffet påverkas av flera olika fall-

specifika förhållanden som gäller gärningen, gärningsmannen och offret. Straffen döms ut på basis av den prövning som utförs av oberoende domstolar inom ramen för lagbestämmelserna.

Eftersom man av enskilda straff inte kan dra långtgående slutsatser och eftersom Statistikcentralens statistik saknar uppgifter om gärningssättet i brotten har de senaste årens viktigaste ändringar i lagstiftningen som påverkat straffpraxis vid sexualbrott varit baserade på en grundlig genomgång av forskningskunskap om straffpraxis. Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökning 2009 har för sin del bidragit till att minimistrafte för sexuellt utnyttjande av barn år 2011 höjdes till fängelse i fyra år och att brottsrekvisitet för grovt sexuellt utnyttjande av barn även kom att innefatta gärningar som innehåller samlag. Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökning 2012 utgjorde ett viktigt bakgrundsmaterial i lagreformen år 2014 som gällde våldtäktsbrott. Undersökningarna behandlar bland annat ingående hurdana straff som döms ut för utnyttjande- och våldtäktsbrott som innefattat olika gärningssätt. Forskarna har också haft tillgång till sekretessbelagda uppgifter. I nuläget har man inte haft tillgång till motsvarande och täckande forskningskunskap från tiden efter lagändringarna, vilket i någon mån har gjort det svårare att dra slutsatser om straffpraxis.

Rättsjämförelse. Långtgående slutsatser kan inte dras av straffbestämmelserna i andra stater. På basis av en rättsjämförelse kan man närmast dra den slutsatsen att straffskalorna ska möjliggöra straff på en mycket bred skala.

Lagstiftningen och rättspraxis i Finland verkar vara strängare än i Sverige. Både maximistrafte och minimistrafte för samlag med ett barn är strängare i Finland än i Sverige. För samlag med barn är strafte i Sverige fängelse i minst 14 dagar (sexuellt utnyttjande av barn) och högst 10 år (grovt våldtäkt mot barn). I Finland är strafte för gärningar av samma typ fängelse i minst 4 månader (sexuellt utnyttjande av barn) och högst 13 år (grovt sexuellt utnyttjande av barn och grovt våldtäkt). Även bestämmelsen om skyddsåldersgräns är strängare i Finland. Skillnaden återspeglas även i straffpraxis: i relation till befolkningen var antalet fängelsestraff för sexuellt utnyttjande av barn som dömts ut år 2016 större i Finland än i Sverige och den sammanlagda strafflängden var större.

Brottslighetssituation. I fråga om sexualbrott som riktar sig mot barn har kontrollsystemet blivit betydligt mer effektivt under de tre senaste decennierna. Antalet ärenden som leder till en straffprocess har mångdubblats. Till exempel har antalet utnyttjandebrott som riktat sig mot barn och som kommit till polisens kännedom sexfaldigats under åren 1980–2016. Av detta kan man inte härleda den slutsatsen att det faktiska helhetsantalet av brott skulle ha ökat. Det finns en ökad medvetenhet om karaktären av sexualbrott som riktar sig mot barn (brottens skadliga verkningar samt risken för att brottet döljs eller uppdagas sent), vilket har lett till en ökad anmälningsbenägenhet (inklusive vissa myndigheters skyldighet att anmäla), men också till mer effektiva sätt att utreda sådana brott.

Brottslighetssituationen ger ingen anledning att skärpa straffpraxis i allmänhet. Däremot uppvisar även resultaten av offerundersökningar olikheten i gärningarna. I fråga om straffskalorna tyder detta på att skalorna ska vara tillräckligt breda.

2.4.2 Sexuellt utnyttjande av barn

Enligt 20 kap. 6 § 1 mom. i strafflagen ska den som gör sig skyldig till sexuellt utnyttjande av barn dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år. Enligt 7 § 1 mom. i samma kapitel är strafte för grovt sexuellt utnyttjande av barn fängelse i minst ett och högst tio år.

Det är i princip klart att straffpraxis har blivit strängare till följd av lagändringarna år 2011. Effekten av lagändringarna har redan återspeglats i rättspraxis så att antalet straff för grovt sexuellt utnyttjande av barn och antalet ovillkorliga fängelsestraff har två- eller tredubblats, trots att effekterna av ändringarna på grund av ärendenas behandlingstider ännu inte fullödigt syns i de senaste årens straffstatistik. I princip kan man dock utgå ifrån att de fall där den sexuella handlingen i brottet varit samlag betraktas i rättspraxis i regel som grova sexuella utnyttjanden av barn, vilket leder till ovillkorligt fängelse i genomsnitt i cirka tre år. Om brottsrekvisitet för våldtäkt uppfylls i samma gärning döms gärningsmannen för sexuellt utnyttjande av barn och våldtäkt, i praktiken för deras grova gärningsformer.

Minimistraffet för sexuellt utnyttjande av barn höjdes år 2011 till fängelse i fyra månader. Det verkar inte vara motiverat att ytterligare höja minimistraffet, eftersom straffbarheten omfattar olika gärningar som betydligt avviker från varandra, bland annat handlingar som är rent verbala. Därför väckte också den redan genomförda höjningen av ministrafvet viss kritik i beredningsskedet. Av de uppgifter som föreligger om straffpraxis framgår det inte heller något behov att ingripa i minimistraffet för sexuellt utnyttjande av barn. I Sverige är minimistraffet 14 dagar och förslag till höjning har inte framförts i den nyligen behandlade lagpropositionen.

När man bedömer eventuella ändringsbehov i lagstiftningen är det skäl att uppmärksamma den mångfald av gärningssätt vid sexuellt utnyttjande av barn och grovt sexuellt utnyttjande av barn som talar för en bred straffskala. Gärningssätten omfattar ett stort antal andra sexuella handlingar än samlag, som också har en bred definition enligt vad som tidigare konstaterats. Till dessa brott hör även gärningar som inte innehåller fysisk kontakt mellan gärningsmannen och offret eller där gärningsmannen och offret inte ens befinner sig på samma ställe.

Den straffrättsliga proportionalitetsprincipen förutsätter att straffet ska stå i ett rättvist förhållande till gärningens skadlighet och klandervärdhet. Principen förutsätter också att straffskalorna för olika brott ska stå i ett rättvist och logiskt förhållande till varandra. (Se t.ex. RP 141/2012 rd.) Av proportionalitetsprincipen följer bland annat att straffskalorna för brott inte kan motiveras till exempel med de tvångsmedel som finns till förfogande. Ju viktigare det intresse är som ska skyddas och ju mer intresset kränks av gärningen eller försummelsen, desto strängare straffhot kan motiveras. Det finns emellertid ingen allmängiltig regel för bedömning av de inbördes relationerna av intressen som ska skyddas genom straffrättsliga medel. Inte ens systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna anger någon inbördes hierarki för grundrättigheterna.

Bedömningen av klandervärdheten hänför sig framför allt till skuldprincipen. Straffhotet är avsett för tillräkneliga förbrytare som moraliskt och juridiskt bär ansvaret för sina handlingar. Det ska bedömas hur klandervärd gärningen kan anses vara och i vilken mån gärningsmannen kan kritiseras för handlingen. Straffskalan för ett brott kan därmed inte basera sig enbart på allvarligheten av den orsakade skadeföljden, utan också graden av tillräknande ska beaktas.

Lagutskottet har enligt dessa etablerade principer ansett att straffskalorna ska slås fast utifrån brottens skadlighet och klandervärdhet, det vill säga utifrån deras straffvärde. (t.ex. LaUB 3/1998 rd).

Proportionaliteten av straffskalorna eller straffen för sexualbrott kan därför inte betraktas separat från straffen för andra brott. Straffskalorna för brott ska både allmänt sett inom ramen för strafflagen och inom ramen för 20 kap. som gäller sexualbrott vara sådana, att skalorna för olika gärningar står i rimlig proportion till varandra.

Såsom framhölls i samband med lagändringarna år 2011 är de allvarligaste utnyttjandebrotten som riktar sig mot barn i princip sådana som innefattar samlag. Detta gäller dock inte enbart de utnyttjandebrott som vid den tidpunkten var föremål för granskning, utan också våldtäktsbrott som riktar sig mot barn. Man ska särskilt se till att det för gärningar som innefattar samlag döms ut ett straff som motsvarar gärningens allvarlighet. Det bör därför säkerställas att straffskalorna är tillräckligt breda. Behovet av att även i övrigt ha breda straffskalor har samband med att utnyttjandebrott som riktar sig mot barn kan begås på många sätt som till sin allvarlighetsgrad avviker från varandra.

2.4.3 Våldtäktsbrott

Enligt 20 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen är straffet för våldtäkt fängelse i minst ett och högst sex år. I strafflagens 20 kap. 1 § 3 mom. föreskrivs det, att om våldtäkten med hänsyn till att hotet har varit ringa eller andra omständigheter vid brottet bedömd som en helhet är mindre allvarlig än de gärningar som avses i 1 och 2 mom., ska gärningsmannen dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år. Enligt 20 kap. 2 § 1 mom. i strafflagen ska en gärningsman som gjort sig skyldig till grov våldtäkt dömas till fängelse i minst två och högst tio år.

Under pågående decennium har ändringar i lagstiftningen om våldtäktsbrott gjorts i två repri-ser (2011 och 2014). Lagstiftningen är alltså relativt ny. I samband med den andra ändringen gjordes en omfattande utvärdering av ändringsbehoven i fråga om bestämmelserna som gäller våldtäktsbrott, där Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökning om straffpraxis vid våldtäktsbrott utnyttjades (Undersökningar om våldtäktsbrott. Justitieministeriet, Utredningar och anvisningar 13/2012, på finska).

Enligt 20 kap. 6 § 1 mom. i strafflagen är straffet för sexuellt utnyttjande av barn fängelse i minst fyra månader och högst fyra år. Enligt 7 § 1 mom. i samma kapitel ska för grovt sexuellt utnyttjande av barn dömas till fängelse i minst ett och högst tio år. I situationer där gärningsmannen genom en och samma gärning gör sig skyldig både till sexuellt utnyttjande av barn och våldtäkt sammanförs våldtäkts- och utnyttjandebrottet, vilket innebär att bestämmelserna tillämpas samtidigt och gärningsmannen döms till straff både för sexuellt utnyttjande av barn och för våldtäkt.

I den svenska brottsbalkens 6 kap. 4 § första och andra stycket föreskrivs straff för våldtäkt mot barn för den som har samlag med ett barn under 15 år, och i vissa fall med ett barn i åldern 15–17 år eller som begår en annan gärning mot ett barn som är jämförlig med samlag. Straffet är fängelse i minst två och högst sex år. Om gärningen betraktas som grov (till exempel bruk av våld), döms gärningsmannen enligt tredje stycket i paragrafen till fängelse i minst fyra och högst tio år.

Enligt bestämmelserna i den svenska brottsbalkens 6 kap. ska till exempel den som med användande av våld genomför ett samlag med ett barn under 15 år endast dömas för ett brott (6 kap. 4 § tredje stycket), medan gärningsmannen i Finland i fråga om ett barn under 16 år gör sig skyldig till två brott, i praktiken grov våldtäkt och grovt sexuellt utnyttjande av barn.

Såsom ovan har konstaterats finns det inga aktuella forskningsdata om våldtäktsbrott mot barn, men enligt Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökning 2009 (s. 45) var det utdömda straffet i genomsnitt 5 år 11 månader, om ett grovt sexuellt utnyttjande av barn även innefattar ett våldtäktsbrott. Denna uppgift härstammar från tiden före de lagändringar som ledde till strängare straffpraxis (när en gärning som innehåller samlag fogades till brottsrekvi-

sitet för grovt sexuellt utnyttjande av barn och inriktandet av gärningen på ett barn under 18 år fogades till brottsrekvisitetet för grov våldtäkt).

Vid en bedömning av eventuella ändringsbehov i lagstiftningen bör det noteras att straff i en ovan relaterad situation där våldtäkts- och utnyttjandebrott begås samtidigt numera döms ut för två separata brott. Modellen för en bestämmelse som samtidigt ska täcka både grov våldtäkt enligt 2 § och grovt sexuellt utnyttjande av barn enligt 7 § 1 mom. skulle underlätta en identifiering av sådana situationer där samma gärning omfattar både sexuellt utnyttjande och ett våldtäktsbrott samt att säkerställa, att ett fängelsestraff döms ut som motsvarar rättspraxis och som till sin längd står i rätt proportion till gärningens allvarlighet. En ändring kan också tänkas klargöra rättspraxis och medföra en mer enhetlig straffpraxis. Att använda en och samma brottsrubricering i dessa situationer kan också göra åtalsförfarandet enklare i fråga om sexualbrott.

2.4.4 Barnets samtycke, hjälplöst tillstånd och beteckningen för sexualbrott som riktar sig mot barn

I den finska strafflagstiftningen har man för lagstiftningstekniken i fråga om sexualbrott valt en modell där separata bestämmelser ges om de gärningar som riktar sig mot barn och där straffskalan för gärningar mot barn är strängare än för gärningar mot vuxna. Bestämmelserna om våldtäktsbrott och bestämmelserna om sexuellt utnyttjande av barn tillämpas parallellt.

För samlag med en vuxen utan dennes samtycke straffas enligt grundrekvisitetet för våldtäkt med fängelse i högst 6 år (våldtäkt) och för samlag med ett barn med fängelse i högst 10 år (grovt sexuellt utnyttjande av barn).

Utgångspunkten för lagstiftningen är att ett barn som inte fyllt 16 år inte kan ge ett giltigt samtycke till vare sig samlag eller någon annan sexuell handling med en vuxen. För samlag med barn tillämpas grovt sexuellt utnyttjande av barn oavsett om gärningen skett i samråd med barnet eller inte.

Straffet kan ytterligare skärpas om gärningen mot barnet dessutom uppfyller något av rekvisiten som nämns i bestämmelsen om våldtäkt. Våldtäktsbestämmelsen innehåller inga åldersgränser. Samtycket i sig är inte under bedömning, eftersom ett barn under inga omständigheter kan ge ett giltigt samtycke till samlag med en vuxen.

Däremot har det betydelse om barnet över huvud taget till exempel förmår utforma sin vilja. Bestämmelserna om våldtäkt tillämpas vid sidan av bestämmelserna om sexuellt utnyttjande av barn, om barnet bland annat till följd av rädsla eller något annat hjälplöst tillstånd inte kan försvara sig eller förmår utforma eller uttrycka sin vilja. Detta skärper straffet ytterligare, varvid maximistraffet enligt gällande lagstiftning blir fängelse i 13 år (grov våldtäkt och grovt sexuellt utnyttjande av barn).

Regleringen skärps alltså konsekvent, och det finns inga orsaker att ändra den gällande lagstiftningstekniska grundlösningen som hänför sig till straffnivå eller bestämmande av straff.

Justitieministeriet har år 2018 bedömt brottsrekvisiten för våldtäktsbrott vad gäller frågor i samband med samtycke. Exempelvis frågan om huruvida samlag som riktar sig mot de allra yngsta barnen ska straffas som våldtäktsbrott har ett mer omfattande samband med reglerings-

tekniken för sexualbrott. Eftersom den föreliggande propositionen endast gäller straffnivån för de grövsta sexualbrotten mot barn, behöver frågan inte bedömas närmare i samband med denna proposition.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning och alternativ

Målet för propositionen är att *effektivisera det straffrättsliga skyddet av den sexuella självbestämmanderätten* och att skydda barn mot sexuellt utnyttjande och på det sättet *förebygga sexualbrott som riktar sig mot barn*.

Brottsprevention kan eftersträvas på många olika sätt. *Enligt den straffrättsliga ultima ratio-principen* kan straffrätt användas för skydd av skyddsintressen endast om det inte finns tillgång till ett annat, moraliskt mera acceptabelt medel, som till sin effekt i rimlig grad motsvarar denna och som till rimliga kostnader kan verkställas. Utöver straffrätt påverkas brottsligheten till exempel av social-, alkohol- och utbildningspolitiska åtgärder.

Betydelsefulla alternativ när det gäller att förebygga sexualbrott är särskilt metoderna för brottsbekämpning. Brottsbekämpningen kan indelas i åtgärder som stöder individens utveckling, situationell brottsbekämpning och övriga insatser som gäller brottsmiljön, samhällelig brottsbekämpning samt åtgärder som genomförs via myndighetskontroll.

När det gäller sexualbrott som riktar sig mot barn stöds den individuella utvecklingen bland annat av en välfungerande hälso- och sjukvård, där skadliga verkningar av sexuella störningar såsom pedofili kan förebyggas, samt olika behandlingsprogram som är avsedda för personer som är misstänkta eller dömda för sexualbrott. Situationell brottsbekämpning är bland annat den lagstiftning som gäller kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn.

Det finns flera alternativ också inom straffsystemet. Viktiga faktorer vid sidan av strängheten av straffen är bland annat risken för att åka fast, tiden inom vilken straffet bestäms och verkställs samt straffinnehåll. Även befolkningens normkänedom har betydelse för den allmänna preventionen, alltså att befolkningen är medveten om vad som är straffbart och vilken påföljd en handling kan leda till. De mest betydande sätten i fråga om straffinnehåll är framför allt olika former av rehabilitering, såsom kognitiva beteendeterapier och psykoterapi.

I Finland har man under de senaste åren genomfört åtgärder i syfte att påverka sexualbrott mot barn på andra sätt än genom straff. Bland annat har man utvecklat lagstiftningen som gäller brottslig bakgrund och effektiviserat den förebyggande vården.

Vid sidan av dessa insatser är det motiverat att försöka förebygga sexualbrott mot barn också genom de medel som finns till förfogande inom det straffrättsliga systemet. Den straffrättsliga bedömningen av sexualbrott kan svårligen ändras på annat sätt än genom en skärpning av de lagstadgade straffskalorna. Genom att ändra straffskalorna kan lagstiftaren styra straffpraxis i önskad riktning, om uppfattningen om gärningens straffvärde och klandervärde i samband med den har förändrats.

På ovan relaterade grunder är det nödvändigt att se till att straffskalorna dels är tillräckligt breda, och dels genom riktade åtgärder säkerställa, att straffen i de allvarligaste fallen motsvarar gärningarnas skadlighet. För att höjningen av straffen ska ha en allmänt förebyggande inverkan på brottslighet ska höjningen stödjas genom information om den nya straffnivån.

De föreslagna bestämmelserna bidrar i fortsättning till sättande i kraft av internationella förpliktelser som är bindande för Finland, såsom bestämmelserna i artikel 18 om sexuellt utnyttjande i Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp (FördrS 88/2011, den s.k. Lanzarotekonventionen), bestämmelserna i artikel 36 om sexuellt våld i Europarådets konvention om bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (FördrS 53/2015), den s.k. Istanbulkonventionen) samt bestämmelserna i artikel 19(1) och 34 om sexuellt utnyttjande i konventionen om barnets rättigheter (FördrS 60/1991). Bestämmelserna har betydelse även för artikel 8(1) i Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna samt för artikel 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi samt om ersättande av rådets rambeslut 2004/68/RIF. Bestämmelserna ska därmed tillämpas med beaktande bl.a. av principen för en människorättsvänlig lagtolkning (GrUU 2/1990 rd s. 3/I) och EU-rättens tolkningsverkan.

3.2 Sexuellt utnyttjande av barn

I propositionen föreslås det att maximistraffet för sexuellt utnyttjande av barn höjs från fängelse i fyra år till fängelse i sex år. Detta möjliggör en strängare bedömning av de grävsta gärningarna som lyder under brottsbeskrivningen och som enligt den helhetsbedömning som förutsätts i 20 kap. 7 § i strafflagen inte uppfyller rekvisitet för grovt sexuellt utnyttjande av barn. Exempel på sådana är gärningar där det ingår samlag.

En höjning av maximistraffet medger en bredare straffskala och gör det möjligt att bättre än hittills beakta den mångfald av gärningsformer som ingår i sexuellt utnyttjande av barn samt att bättre än hittills påföra straff som står i proportion till gärningens allvarighet. Den föreslagna ändringen av straffskalan har den största effekten på de allvarligaste gärningsformerna.

Målet för en höjning av maximistraffet för sexuellt utnyttjande av barn är att införa skärpta straff och strängare straffpraxis i de mest allvarliga sexualbrotten som riktar sig mot barn. Syftet är att säkerställa barnets fysiska integritet och bättre än hittills skydda barnets rättigheter med de medel som strafflagen medger. Den föreslagna förändringen ska även visa att lagstiftaren förhåller sig strängare till sexualbrott som riktar sig mot barn.

Avvägning mellan fördelar och nackdelar. Straffbestämmelser ska uppfylla de allmänna kraven på proportionalitet och acceptabilitet, men de ska också ge konkret nytta. Avvägning mellan fördelar och nackdelar är en etablerad kriminaliseringsprincip som styr lagstiftningsarbetet och som delvis grundar sig på kravet på och principen för proportionalitet. Principen har sedan 1970-talet haft samma kärninnehåll: för- och nackdelarna ska jämföras med varandra och fördelarna ska vara större än nackdelarna. Uttryckt som ett förbud: det är inte tillåtet att stifta eller ändra en straffbestämmelse om det kan väntas orsaka samhället mer skada än nytta.

Proportionalitetskravet, som är en av förutsättningarna för inskränkande av de grundläggande fri- och rättigheterna, kräver en avvägning mellan det bakomliggande samhällsintresset i relation till den grundrättighet som ska inskränkas. Därför kräver en avvägning av för- och nackdelar en konkret jämförelse av de praktiska fördelarna och nackdelarna.

Det allmänt erkända syftet med straffsystemet, vilket fastställts i grundlagsutskottet utlåtande 9/2016 rd — att minimera det lidande och de kostnader som brottsligheten och brottslighetskontrollen medför — förutsätter att fördelar och nackdelar vägs mot varandra.

De fördelar som kan åstadkommas genom straffbestämmelser som gäller sexualbrott mot barn gäller framför allt påverkan av beteende. Straffbestämmelserna syftar till att minska ett sådant

beteende som betraktas som skadligt för samhället och på det sättet minska de skadliga effekterna av sådant beteende, såsom materiella och immateriella skador och lidande.

Det finns inga skäl att överbetona straffens betydelse för förebyggandet av brott. Detta gäller såväl allmänna brottsförebyggande effekter som effekter på en redan dömd förbrytare, som genom straffet särskilt kan tänkas avstå från att begå nya brott. Till sin karaktär utgör sexualbrotten inte nödvändigtvis sådana brott där gärningsmännen före brottet i betydande grad skulle tänkas beakta det straff som följer på brottet eller strängheten av straffet, ifall de över huvud taget har någon uppfattning eller kunskap om dessa frågor. Vid en eventuell kalkylering som föregår den brottsliga gärningen kan tillfället att begå brottet eller risken att åka fast spela en större roll än strängheten av straffet. Å andra sidan är risken för återfall mindre i sexualbrott än andra brott (se Hinkkanen, Ville, 2009. Sexuellt utnyttjande av barn. Rättspolitiska forskningsinstitutets forskningsmeddelanden 92, på finska, s. 84—85), varvid den specialpreventiva effekten till denna del inte kan vara särskilt stor.

Om man utgår ifrån att antalet utnyttjandebrott enligt resultaten av barnofferundersökningar är cirka 1 500 per år och att straffelasticiteten är $-0,1$, kan höjningen årligen beräknas minska antalet sexuella utnyttjanden av barn med cirka 7 brott (se närmare om grunderna för kostnad—nytta-analysen Justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 7/2018, (på finska), s. 32—37 och 94—96). Priset för att undvika ett brott blir enligt denna bedömning cirka 70 000 euro.

Med straffelasticitet avses hur många procent det brottsliga beteendet förändras om straffen blir en procent strängare. Till exempel en straffelasticitet på $-0,1$ innebär att en 10 procents höjning leder till en minskning av brotten med en procent. Det bör noteras att elasticitetstalet är förknippat med stora osäkerhetsfaktorer. Därför bör analysen kompletteras med ungefärliga beräkningar enligt olika scenarier. Om straffelasticiteten beräknas till $-0,05$, är kostnaderna för förebyggandet av ett utnyttjandebrott 160 000 euro. Om den däremot uppskattas vara $-0,2$, blir den motsvarande kostnaden 30 000 euro.

Utgående från en kostnad-nytta-jämförelse är den föreslagna höjningen motiverad om man räknar med att det är motiverat för samhället att satsa mer än 70 000 euro på att förebygga ett utnyttjandebrott. Dessutom är förutsättningen att samma slutresultat (70 000 euro/ett förhindrat brott) inte kan uppnås med andra medel till mindre kostnader eller på ett sätt som innebär ett lindrigare ingripande i de grundläggande fri- och rättigheterna.

Beloppet kan jämföras till exempel med det ersättningsförfarande som gäller för immateriella skador orsakade av utnyttjandebrott och som ska betraktas som minimivärdet för samhällets benägenhet att stå för kostnader som hänför sig till förebyggande av brott. Om det förlorade välbefinnandet som orsakas av ett utnyttjandebrott i enlighet med skadeståndsförfarandet beräknas till 30 000 euro, vilket motsvarar det största skadeståndet som döms ut för brott, är åtgärden inte lönsam för samhället. Nyttan är i så fall 200 000 euro, och nackdelarna överskrider fördelarna med cirka 300 000 euro. En placerad euro ger då endast 0,42 euro i nytta.

Det finns emellertid motiverade skäl att utgå ifrån att det förlorade välbefinnandet är större, varvid åtgärden kan vara lönsam. Skadeståndspraxis beskriver endast miniminivån av betalningsviljan, medan sexualbrott mot barn kan kränka skyddsintressen i en mer omfattande bemärkelse än vad som ingår i en skadeståndsrättslig bedömning. Man kan också resonera att ett beslut om anvisade resurser för brottsbekämpning är en viljeyttring av politisk karaktär. Därvid är det inte juridiskt sett nödvändigt att resurserna exakt ska motsvara medborgarnas betalningsvilja, lika litet som straffpraxis slaviskt ska behöva följa exempelvis enkätresultat av medborgarnas rättsmedvetande. Lagstiftningen ska visserligen vara förenlig bland annat med de proportionalitetskrav som gäller för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna.

3.3 Grov våldtäkt mot barn

I propositionen föreslås det att straffen för de grövsta sexualbrotten som riktar sig mot barn skärps genom att en ny straffbestämmelse om grov våldtäkt mot barn fogas till strafflagen (strafflagen 20 kap. 7 b §). Enligt den modell som införts i lagstiftningen i Sverige ska en och samma gärning täcka de grövsta fallen, där våldtäktsbrott och utnyttjandebrott begås samtidigt och där bestämmelserna tillämpas samtidigt. Straffskalan i samband med bestämmelsen föreslås bli fängelse i 4—12 år.

Målet för den föreslagna straffbestämmelsen är att skärpa straffen och införa strängare straffpraxis i fråga om de allvarligaste sexualbrotten som riktar sig mot barn. Syftet med den föreslagna bestämmelsen är också att skapa klarhet i rättsläget i och med att straff i sådana fall skulle kunna dömas ut endast för ett brott.

De avsedda brotten riktar sig i enlighet med 20 kap. 7 § på offer som inte har fyllt 16 år och i vissa fall på barn som har fyllt 16 men inte 18 år. Brottbeskrivningen och straffskalan beskriver den särskilda skadligheten av gärningen och det synnerligen stränga förhållningssättet till sådana sexualbrott. Maximistraftet motsvarar maximistraftet för dråp (strafflagens 21 kap. 1 §) och skalan är densamma som för dråp som begåtts i terroristiskt syfte (strafflagens 34 a kap. 1 § 1 mom. 6 punkt).

Enligt bestämmelserna i 7 kap. i strafflagen är det gemensamma maximistraftet för våldtäkt och grovt sexuellt utnyttjande av barn för närvarande fängelse i 13 år. Med tanke på straffmätning har minimistraftet dock större betydelse än maximistraftet. Den föreslagna ändringen innebär att minimistraftet ska stiga med två år från två till fyra år. Också enligt lagstiftningspraxis är det vedertagna maximistraftet 12 år. Inget enskilt brott bestraffas enligt strafflagen med maximistraftet 13 år. Maximistraftet på 12 år har även sammanjämkats med regleringen som gäller för gemensamt straff. Den allmänna maximilängden av gemensamt straff på viss tid är 15 år (strafflagens 2 c kap. 2 § 2 mom.) och när ett gemensamt straff bestäms får det strängaste maximistraftet överskridas med tre år (7 kap. 2 § 1 mom. 3 punkten).

Enligt förslaget bestäms straff inte separat för försök till grov våldtäkt mot barn. Om någotdera brottet förblir ett försök döms gärningsmannen enligt förslaget enligt straffbestämmelserna om grovt sexuellt utnyttjande av barn och bestämmelserna om grov våldtäkt. En separat bestämmelse om straff för försök innebär att maximistraftet lindras till 9 år, vilket inte är motiverat med tanke på konsekvensen i regleringen. Till exempel kan ett försök till grov våldtäkt utgöra bara en liten del av gärningen som helhet, varvid ett strängt straff kan dömas ut om rekvisitet för grovt sexuellt utnyttjande av barn uppfylls.

Avvägning mellan fördelar och nackdelar. Om man antar att sannolikheten för att ett brott som kommit till myndigheternas kännedom tillräknas gärningsmannen i domstol uppgår till cirka 85 procent enligt rättspraxis vid sexuellt utnyttjande av barn, och att cirka 85 procent av samtliga brott anmäls till polisen (se uppgifterna ovan om barnofferundersökningen) kan det årliga antalet brott uppskattas till cirka 20. Om straffelasticiteten antas ligga vid -0,1 kan förändringen beräknas minska det årliga antalet brottsfall med cirka 0,17 brott. Priset för att förhindra ett brott blir då cirka 1,7 miljoner euro.

Höjningen är i så fall motiverad med hänsyn till avvägning mellan fördelar och nackdelar, om det anses vara motiverat för samhället att använda mer än 1,7 miljoner euro till att förebygga ett sådant brott. Summan överskrider klart exempelvis skadeståndspraxis i samband med de mest allvarliga sexualbrotten (storleksklassen för de största skadeståndersättningarna är cirka 60 000 euro).

Lagstiftningstekniska alternativ. I propositionen föreslås det att rekvisitet för grov våldtäkt mot barn ska innehålla en hänvisning till grovt sexuellt utnyttjande av barn och grov våldtäkt som begås genom en och samma gärning.

Under beredningen av propositionen har utöver den föreslagna modellen som alternativ bedömts a) ett självständigt rekvisit för grov våldtäkt mot barn eller b) en ny straffbestämmelse formuleras som ett slags synnerligen grov form av grov våldtäkt eller grovt sexuellt utnyttjande av barn.

Lagstiftningstekniskt sett är det i och för sig möjligt att skriva paragrafen om grov våldtäkt mot barn utan att hänvisa till andra straffbestämmelser. I det fallet förblir det dock oklart vilken relation bestämmelsen har till (grov) våldtäkt och (grovt) sexuellt utnyttjande av barn. När syftet är att gärningssättet motsvarar en kombination av brotten är det tydligare att direkt hänvisa till de nämnda bestämmelserna i stället för att formulera en självständig bestämmelse.

I fråga om den synnerligen grova gärningsformen bör det noteras att det inte finns något etablerat sätt i den finska strafflagstiftningen att gradera grova gärningsformer av brott i flera olika klasser. I straffrättskommitténs betänkande (1976:72) föreslogs det att de allvarigaste brotten skulle graderas i fyra klasser (s. 188; förseelse, brott, allvarligt brott och grovt brott). Till exempel i fråga om sexuellt utnyttjande av barn föreslogs det i betänkandet att man skulle införa beteckningarna otukt med barn, allvarlig otukt med barn och grov otukt med barn. I betänkandet gavs dock ingen beskrivning av hur graderingen lagstiftningstekniskt skulle genomföras. I betänkandet ansågs det endast, att ju grövre brottet är, desto mindre prövning ska behöva tillämpas för brottsrekvisitet (s. 168), och denna princip blev godkänd i totalrevideringen av strafflagen. I den svenska strafflagstiftningen har vissa brott indelats i grov och synnerligen grov gärningsform. För synnerligen grova brott tillämpas separata kvalifikationsgrunder som definierar ett synnerligen grovt brott.

I beredningen har man inte i detta fall identifierat några kvalificeringsgrunder som skulle vara självständiga i relation till de refererade rekvisiten. Om bestämmelsen hade formulerats till exempel som en synnerligen grov form av grov våldtäkt skulle det ha förblivit oklart vilken relation den ska till bestämmelsen om grovt sexuellt utnyttjande av barn. Det är uttryckligen fråga om en situation där de båda brotten begås samtidigt.

Av ovannämnda skäl föreslås det i propositionen att när brotten sammanträffar på det avsedda sättet ska den nya straffbestämmelsen om grov våldtäkt mot barn tillämpas som en undantagsbestämmelse. Till bestämmelsen ska enligt förslaget fogas en ny straffskala med strängare minimistraff.

I fråga om regleringstekniken kan det ännu konstateras att det också på andra ställen i strafflagen används lagstiftningsteknik där brottsrekvisitet innehåller en hänvisning till andra brottsrekvisit. Sådana hänvisningar finns bland annat i straffbestämmelsen som gäller vållande av allmän fara (34 kap. 7 §: "Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet begår en gärning som avses i 1, 2 eller 4 §", "den som av oaktsamhet begår en gärning som avses i 6 §"). Även regleringen av brott som begåtts i terroristiskt syfte (34 a kap 1 §) baserar sig på en modell där en hänvisning görs till andra rekvisit och straffskalan för brott som begås i ett visst syfte höjs. I motsats till brott som begåtts i terroristiskt syfte är det i detta fall inte enbart fråga om en höjning av straffskalan (se RP 188/2002 rd s. 32/I), eftersom grov våldtäkt mot barn avses utgöra en självständig brottsrubricering, som endast i fråga om rekvisitet för sättet att begå brottet får stöd i andra straffbestämmelser.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Samhälleliga konsekvenser

De föreslagna ändringarna framhåller betydelsen av barnets fysiska integritet och ett strängare sätt än förut att förhålla sig till sexualbrott som riktar sig mot barn, i synnerhet till de allvarligaste och grävsta sexualbrotten mot barn. Detta väntas påverka attityder och därigenom även beteendet hos eventuella förövare inom de gränser som beteendet över huvud taget kan påverkas med de medel som strafflagen medger.

Målet för regleringen är att minska antalet sexualbrott som riktar sig mot barn, vilket har betydelse särskilt med tanke på tryggheten för barn, men också för den allmänna trygghetskänslan. De föreslagna ändringarna och tanken bakom dem att lyfta upp barnets fysiska integritet kan redan i sig bedömas ha en positiv verkan för utvecklandet av barnets rättigheter. Att förebygga brott bidrar även till att minska hälsoskador och lidande till följd av brott.

Propositionens kvantitativa brottslighetseffekter är svåra att bedöma och förknippade med betydande osäkerhet. Det är viktigt att ge en riktgivande bedömning för att man ska kunna bilda sig en uppfattning om effektens storleksklass. En höjning av maximistraffet för sexuellt utnyttjande av barn kan beräknas minska förekomsten av sexuellt utnyttjande av barn med cirka 7 brott årligen (elasticitet $-0,05\dots-0,2$: 4—16 brott). Bestämmelsen om grov våldtäkt mot barn kan bedömas minska de mest allvarliga brotten med cirka 0,17 brott (elasticitet $-0,05\dots-0,2$: 0,09—0,4 brott), vilket innebär att ett brott cirka vart sjätte år förhindras.

Konsekvenserna av propositionen för brottsoffer och brottsförebyggande inriktar sig framför allt på kvinnor (flickor) och i fråga om förövare särskilt på män. Av de misstänkta brotten som gällt sexuellt utnyttjande av barn och som kommit till polisens kännedom år 2017 riktade sig 935 mot flickor och 134 mot pojkar. Av våldtäktsoffer som inte hade fyllt 15 år var 126 flickor och 9 pojkar. Av dem som misstänktes ha gjort sig skyldiga till sexuellt utnyttjande av barn var 734 män och 18 kvinnor. Bland våldtäktsbrott (inklusive brott mot vuxna) var relationstalet 930 män och 8 kvinnor. (Statistikcentralen.)

Propositionen har inga väsentliga konsekvenser på sysselsättning eller arbetsliv. Förlängningen av fängelsestraff minskar utbudet av arbete till den del fångarna står utanför arbetsmarknaden, men ökar däremot efterfrågan på sådant arbete som sker inom verkställigheten av straff. Propositionen har inga väsentliga miljökonsekvenser, förutom de indirekta verkningarna som minskad brottslighet har på människors levnadsförhållanden.

4.2 Konsekvenser för myndigheterna

En förnyad lagreglering av sexuellt utnyttjande av barn genom högre maximistraff betyder inte att nya brottskategorier ska undersökas av myndigheterna. Det föreslås endast att gärningar som redan nu är straffbara ska bedömas inom ramen för en ny straffskala. Detsamma gäller den föreslagna nya straffbestämmelsen om grov våldtäkt mot barn. Den avser att täcka gärningar som redan hittills har behandlats i förundersökningar och straffprocesser, men med annan brottsrubricering. Propositionen orsakar därför inga väsentliga ändringar i polisens eller rättsväsendets arbetsbörda.

Straffpraxis i fråga om sexuellt utnyttjande av barn väntas bli strängare efter den föreslagna reformen. Genom att en ny straffbestämmelse om grov våldtäkt mot barn utfärdas, väntas straffen bli strängare i de fall där bestämmelserna om våldtäktsbrott och utnyttjandebrott till-

lämpas samtidigt. Ändringarna väntas höja antalet fångar på det sätt som bedöms nedan och därigenom leda till en ökad arbetsmängd för Brottspåföljdsmyndigheten.

Propositionen har inga väsentliga konsekvenser på myndigheternas inbördes förhållanden, myndigheternas uppgifter och förfaringssätt, personal eller organisation, eller myndigheternas administrativa uppgifter.

Bestämmelser om de tvångsmedel som används vid förundersökning av brott finns i tvångsmedelslagen (806/2011). Vid utredning av sexuellt utnyttjande av barn är det numera möjligt att med stöd av maximistraftet på fyra år att bland annat använda anhållande (2:5.1 2 p), reseförbud (5:1), husrannsakan (8:2.1 1 k), genomsökning av utrustning (8:21.1 1 k), kroppsvisitation (8:31.1), kroppsbesiktning (8:32.1), DNA-profil eller krutröksprov av utomstående (8:32.2) upptagning av signalement (9:3.2), bestämning av DNA-profil på en misstänkt (9:4.1), bestämning av DNA-profil på fånge (9:4.2), beslag och kopiering av försändelser (7:5.1), teleövervakning (10:6.2), teleövervakning med samtycke av innehavare (10:7.1), inhämtande av lägesuppgifter för att nå misstänkta och dömda (10:8), inhämtande av basstationsuppgifter (10:10.2), systematisk observation (10:12.3), förtäckt inhämtande av information (10:14.2), teknisk avlyssning (10:16.3), optisk observation (10:19.4), teknisk spårning av föremål (10:21.2), teknisk spårning av en misstänkt (10:21.3), teknisk observation av utrustning (10:23.3), identifieringsuppgifter för teadresser (10:25.1), datanätsbaserad täckoperation (10:27.3), bevisprovokation genom köp (10:34.2), och kontrollerad leverans (10:41.2) samt användning av överskottsinformation (10:56.2). Dessutom har det separat föreskrivits att det vid utredning av sexuellt utnyttjande av barn får användas teleavlyssning(10:3.2) och täckoperation (10:27.2).

En höjning av maximistraftet för sexuellt utnyttjande av barn innebär, att som nya medel vid brottsutredning får användas beslag och kopiering av handlingar från myndighet, biträde, läkare eller utgivare (7:3.2 3 p) samt teknisk observation som riktas mot meddelanden till närstående, läkare eller utgivare (10:52.2).

4.3 Ekonomiska konsekvenser

Propositionens ekonomiska konsekvenser gäller framför allt till den offentliga ekonomin. En skärpning av straffen ökar antalet fångar, vilket höjer verkställighetskostnaderna för fängelsestraff. Å andra sidan försvagar fängelsestraffen den ekonomiska ställningen för de hushåll som de dömda tillhör. Propositionen har inga betydande konsekvenser på företag och inga makroekonomiska konsekvenser för samhällsekonomin.

4.3.1 Konsekvenser för hushållen

En förlängning av fängelsestraffen medför minskade inkomster för de dömda och deras hushåll och minskar därmed även deras konsumtion. Av dem som år 2017 var brottsmisstänkta för sexuellt utnyttjande av barn tillhörde cirka 47 procent arbetskraften (29 procentenheter sysselsatta och 18 procentenheter arbetslösa). De största grupperna av brottsmisstänkta som befann sig utanför arbetskraften var studerande (24 procentenheter) och pensionärer (12 procentenheter). Också i fråga om våldtäktsbrott ingick cirka hälften av de misstänkta i arbetskraften. Vad gäller sexuellt utnyttjande av barn bör det noteras, att gärningsmannen också kan vara barnets förälder, varvid gärningsmannens försvagade ekonomiska ställning även indirekt påverkar försörjningen av det barn som varit offer för brottet.

Det bör observeras att det skadestånd som bestäms med anledning av brottet också har samband med de straff som döms ut. Till den del straffen för utnyttjandebrott förlängs kan också växa eventuellt också de skadestånd som döms ut och betalas.

4.3.2 Konsekvenser för den offentliga ekonomin

Den föreslagna reformen innebär förlängningar i slutändan av fängelsestraffen, och antalet fångar väntas öka. Ökningen beräknas ha ekonomiska konsekvenser. Det är svårt att exakt bedöma i vilken mån antalet fångar i praktiken väntas öka till följd av de föreslagna ändringarna.

Verkställighetskostnaderna för ovillkorligt fängelsestraff var år 2017 cirka 66 900 euro/fångår (uppskattad bruttokostnad, räknad med en koefficient som beaktar inkomsterna utifrån den nettokostnad som rapporteras i Brottspåföljdsmyndighetens bokslut och verksamhetsberättelse för år s. 19). Om en person döms till ovillkorligt fängelse i ett år kostar verkställigheten av fängelsestraffet för en icke tidigare dömd cirka 33 500 euro (avtjänar hälften av straffet i fängelse) och för en återfallsförbrytare cirka 44 600 euro (avtjänar två tredjedelar av straffet i fängelse). Utgående från Brottspåföljdsmyndighetens bokslut (s. 19) och statistiska årsbok kan man vidare räkna ut att kostnaderna för samhällstjänst år 2017 var i genomsnitt 34,94 euro/timme (därtill lämplighetsutredning 641 euro) och för övervakning av villkorligt fängelse 8,64 euro/dag.

Maximistraflet för sexuellt utnyttjande av barn. Den styrande effekten av en ändring i straffskalan är alltid förknippad med en viss osäkerhet. Det är svårt att bedöma i förväg hur rättspraxis förändras efter att straffskalan ändrats. År 2016 dömdes det ut 12 ovillkorliga fängelsestraff för i 20 kap. 6 § i strafflagen avsett sexuellt utnyttjande av barn, vilkas medellängd var 1 år 5 månader. Om man bedömer att en höjning av maximistraflet från fyra till sex år förlänger 12 ovillkorliga fängelsestraff med 8 månader, och gärningsmännen i regel är förstagångsintagna fångar som avtjänar hälften av straffet, ökar den tid som avtjänas i fängelse med 48 månader (4 fångår). En höjning av maximistraflet antas även leda till att en del av de villkorliga straffen (närmast de som förenas med samhällstjänst) vid en förlängning blir ovillkorliga. Om antalet sådana straff är fem blir längden av ovillkorligt fängelsestraff i genomsnitt fängelse i två år, varav hälften avtjänas i fängelse. I så fall förlängs den tid som avtjänas i fängelse med sammanlagt 60 månader (5 fångår). Enligt denna hypotes innebär en ökning av maximistraflet en höjning av verkställda fängelsestraff med 9 fångår per år, varvid kostnaderna beräknas öka med cirka 602 000 euro (9 år * 66 900 e/år). Det rör sig om en försiktig beräkning så till vida, att alla gärningsmän inte nödvändigtvis är förstagångsintagna.

I och med att antalet ovillkorliga fängelsestraff beräknas öka något kan man som en minskning i någon mån beakta den inbesparing som uppstår av att användningen av samhällstjänst minskar, men uppskattningsvis kommer samhällstjänst i andra fall att användas i kombination med villkorligt fängelse på grund av att de villkorliga fängelsestraffen blir längre, och även i ökad omfattning som en självständig påföljd. Den genomsnittliga längden av samhällstjänst som enda straff för sexuellt utnyttjande av barn var år 2016 174 timmar. Längden av samhällstjänst som tilläggsåtgärd i kombination med villkorligt fängelse var däremot 50 timmar. Om man antar att den föreslagna höjningen av maximistraflet leder till att antalet samhällstjänststraff ökar med fem från nuvarande, blir den årliga nettoökningen av kostnaderna 34 000 euro ($5 * 175 \text{ h} * 34,94 \text{ e/h} + 5 * 641 \text{ e}$ (lämplighetsutredning)). Om man dessutom antar att ändringen leder till att ytterligare fem samhällstjänststraff som tilläggsåtgärd till villkorligt fängelse döms ut utöver det nuvarande antalet blir kostnaderna 12 000 euro ($5 * 50 \text{ h} * 34,94 \text{ e/h} + 5 * 641 \text{ e}$ (lämplighetsutredning)).

De ekonomiska konsekvenserna för justitieministeriets förvaltningsområde för en höjning av maximistraffet för sexuellt utnyttjande av barn beräknas då bli cirka 0,65 miljoner euro per år.

I fråga om *grov våldtäkt mot barn* kan man försiktigt bedöma att fängelsestraffen på straffskalan 4–12 år kan tänkas ligga vid det genomsnittliga straffet på 6,5 år, vilket enligt förslaget höjer medellängden för fängelsestraff med cirka ett halvt år. Om antalet våldtäktsbrott som riktar sig mot i bestämmelsen avsedda offer och som behandlas i domstolarna blir cirka 15 per år och ändringen orsakar en 3 månaders förlängning i den tid som avtjänas i fängelse, rör det sig om en ökning på knappt fyra fångår (45 månader). Den årliga tilläggskostnaden uppskattas då till cirka 250 000 euro. Bedömningen är försiktig, eftersom den genomsnittliga höjningen kan bli större och eftersom alla gärningsmän inte nödvändigtvis är förstagångsintagna som endast avtjänar hälften av sitt straff i fängelse.

Med nämnda belopp uppskattas de ekonomiska konsekvenserna som orsakas av fängelsestraff och samhällstjänst sammanlagt uppgå till cirka 900 000 euro per år. Det beräknas emellertid dröja ett tag innan konsekvenser börjar uppstå. Den nya lagstiftningen tillämpas enbart på gärningar som begåtts efter att ändringarna har trätt i kraft. Därtill kan sexualbrott som riktat sig mot barn avslöjas med efter en längre tid. Straffprocessen tar dessutom sin tid, och i besvärsmål blir hovrättens dom verkställbar. Ekonomiska konsekvenser uppstår tidigast år 2020 och till fullt belopp realiseras de först efter de påföljande åren efter lagändringen.

5 Beredning av propositionen

Vid justitieministeriet bereddes som tjänstearbete publikationen ”Bedömningspromemoria om den senaste utvecklingen och framtida utvecklingsbehov i strafflagen” (justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 7/2018, på finska), som färdigställdes i mars 2018. Promemorian tar upp vissa sexualbrott, våldsbrott, rattfylleribrott och ekonomiska brott. I bedömningspromemorian föreslås en fortsatt beredning med övervägning av ändringar i lagstiftningen som ingår i 20 kap. i strafflagen.

Sammanlagt 60 utlåtanden som gällde sexualbrott lämnades in om bedömningspromemorian. Ett sammandrag kommer att publiceras om utlåtandena (justitieministeriets betänkanden och utlåtanden).

De som lämnade in utlåtanden ansåg i regel bedömningspromemorian vara en god utgångspunkt, men framställde ett flertal kompletterande förslag.

Även i fråga om sexualbrott ansågs promemorian utgöra en god utgångspunkt. Ett flertal av dem som lämnade utlåtande ansåg i linje med bedömningspromemorian, att det i fråga om sexualbrott framför allt behöver utredas vilka konsekvenser de tidigare lagändringarna har haft i bredare bemärkelse än enbart siffror i straffstatistiken. I utlåtandena ställde man sig i regel något reserverat till ändringar i straffbestämmelserna. I många fall ansågs en höjning av maximistraffet för sexuellt utnyttjande av barn ha ringa effekt. I många utlåtanden ansågs de nuvarande straffskalorna vara tillräckliga. Å andra sidan ansågs straffnivån i flera utlåtanden vara för lindrig. Bestämmelsen om grov våldtäkt mot barn fick mer understöd. I en del utlåtanden föreslogs att bestämmelsen skulle införas som ett led i en mer omfattande reform av lagstiftningen om sexualbrott.

Ett utkast till regeringsproposition utarbetades på basis av från bedömningspromemorian.

Lagutkastet sändes på remiss till inrikesministeriet, finansministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, statsrådets justitiekansler, riksdagens justitieombudsman, Helsingfors hovrätt,

Östra Finlands hovrätt, Helsingfors tingsrätt, Birkalands tingsrätt, Uleåborgs tingsrätt, Riksåklagarämbetet, Åklagarämbetet i Helsingfors, Åklagarämbetet i Västra Finland, Brottsåpföljdsmyndigheten, Polisstyrelsen, Centralkriminalpolisen, Polisinrättningen i Helsingfors, Polisinrättningen i Inre Finland, Institutet för hälsa och välfärd, barnombudsmannen, Institutet för kriminologi och rättspolitik, Suomen tuomariliitto — Finlands domareförbund ry, Finlands åklagarförening rf, Finlands Advokatförbund, Suomen Lakimiesliitto — Finlands Juristförbund ry, Auktorisoidut Lakimiehet — Auktoriserade Jurister ry, Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry — Finlands Polisorganisationers Förbund rf, Vankilavirkailijain Liitto VVL ry, Vankila- ja kriminaalityön henkilöstö VaKHe ry, Oikeuspoliittinen yhdistys — Rättspolitiska föreningen Demla ry, Suomen Kriminalistiyhdistys — Kriminalistföreningen i Finland r.y., Amnesty International Finländska sektionen rf, Kriminaalihuollon tukisäätiö sr, Lasten perusoikeudet — Children's Fundamental Rights ry, Centralförbundet för Barnskydd rf, Mannerheims Barnskyddsförbund rf, Rädda Barnen rf, Våldtäktskriscentralen Tukinainen rf, Brottsofferjouren, Sexpo-säätiö sr, Settlementti Tampere ry, SERITA-projektet, professorn i straffrätt och kriminologi Tapio Lappi-Seppälä, professorn i straffrätt Kimmo Nuotio, professorn i straffrätt Minna Kimpimäki, professorn i processrätt Johanna Niemi och professorn i straff- och processrätt Matti Tolvanen. Högsta domstolen bereddes tillfälle att ge ett yttrande.

Antalet mottagna remissyttranden var 32. Därtill lämnade sju privatpersoner ett yttrande. Ett sammandrag av yttrandena har publicerats (Justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 40/2018).

Remissinstanserna förhöll sig *huvudsakligen positivt till målen* i propositionen, men åsikterna om det praktiska genomförandet gick i sär.

Av de remissinstanser som yttrade sig meddelade 39 % (11 st) att de understöder propositionen i sin helhet eller i huvudsak (inrikesministeriet, Östra Finlands hovrätt, Uleåborgs tingsrätt, Polisstyrelsen, Polisinrättningen i Inre Finland, barnombudsmannen, Vankilavirkailijain Liitto VVL ry, Lasten perusoikeudet ry, Centralförbundet för Barnskydd rf, Mannerheims Barnskyddsförbund rf samt professorn i straff- och processrätt Matti Tolvanen).

Av remissinstanserna meddelade 32 % att de understöder propositionen till vissa delar (9 st; (Helsingfors tingsrätt, Riksåklagarämbetet, Åklagarämbetet i Västra Finland, Finlands åklagarförening, Finlands Juristförbund rf, Rättspolitiska föreningen Demla rf, Rädda Barnen rf, Våldtäktskriscentralen Tukinainen rf och Settlementti Tampere ry).

Andelen remissinstanser som motsatte sig propositionen var 29 % (8 st; Helsingfors hovrätt, Birkalands tingsrätt, Finlands domareförbund rf, professorn i straffrätt Kimmo Nuotio, professorn i straffrätt Minna Kimpimäki, Amnesty International Finländska sektionen rf och Kriminaalihuollon tukisäätiö sr).

De kritiska uttalandena gällde framför allt genomförandet av ändringen som en *delreform*. En betydande del av remissinstanserna ansåg att reformen bör genomföras som en del av en helhetsreform som gäller sexualbrott mot barn eller en helhetsreform av hela 20 kap. i strafflagen, eller att det aktuella förslaget till ändring av regleringen bör bedömas tillsammans med regleringen som gäller våldtäktsbrott. Många remissinstanser fäster i detta hänseende uppmärksamhet vid att alla samlag som inriktas på ett barn inte uppfyller rekvisitet för våldtäkt och att propositionen inte avser att ändra detta.

Till denna del kan det konstateras, att propositionen i enlighet med regeringsprogrammet endast gäller straffnivån för de grövsta sexualbrotten som riktar sig mot barn. I samband med propositionen ges alltså inte någon mer omfattande bedömning av ärenden kring regleringstekni-

ken i fråga om våldtäktsbrott, såsom samtycke eller hur barnets ålder står i relation till straffbestämmelserna om våldtäktsbrott (se avsnitt 2.4.4). På justitieministeriet pågår en separat beredning av frågor i samband med våldtäktsbrott och samtycke. I detta sammanhang ska även regleringstekniken i fråga om sexualbrott mot barn överses. Genomförandet av den aktuella propositionen strider inte mot och hindrar inte eventuella senare reformer, och det är inte nödvändigt att kombinera reformerna. Straffnivån är en fråga som står utanför regleringstekniken, och det är motiverat att genomföra ändringarna i straffnivån under pågående regeringsperiod oberoende av eventuella senare reformer.

En del remissinstanser ansåg att propositionens *konsekvenser blir små*. I samband med detta konstaterade vissa remissinstanser att det i stället för eller vid sidan av att höja maximistrafvet för sexuellt utnyttjande av barn skulle vara önskvärt eller mer effektivt att höja minimistrafvet. Å andra sidan meddelade en del att de uttryckligen motsatte sig en höjning av minimistrafvet. Vad gäller detta kan man hänvisa till det som framförs i avsnitt 2.4.2 i den allmänna motiveringen. Den rådande situationen tyder uttryckligen på ett behov av att införa en bredare straffskala (höjning av maximistrafvet), inte att inskränka skalan (höjning av minimistrafvet).

I kritiken hänvisas det också till att *konsekvenserna av tidigare reformer* bör utredas innan lagstiftningen förnyas. Statsrådet anser i likhet med remissinstanserna att det är viktigt att få kunskap om straffnivån och bestämmandet av straff. Forskningskunskap om straffpraxis är emellertid inte en förutsättning för att de aktuella ändringarna kan genomföras. Det är möjligt att dra ovannämnda slutsatser av en bred straffskala trots att det inte finns detaljerad kunskap om praxis för straffmätning. Däremot är det viktigt att särskilt domstolarna på lång sikt har tillgång till aktuell kunskap både om utvecklingen av straffnivån och om bestämmandet av straff.

I det yttrande som lämnades in av Helsingfors hovrätt framfördes att *helhetsbedömningen av brottets grovhet* i fråga om grov våldtäkt mot barn enligt propositionen får en accentuerad och med tanke på straffet en central betydelse, och att tämligen slumpmässiga orsaker därför kan påverka strängheten av straffet. Till denna del bör det noteras att det i propositionen även föreslås högre maximistrafvet för grundrekvisitet för sexuellt utnyttjande av barn, vilket bidrar till att skärpa straffnivån också för de lindrigaste gärningarna. Straffmätning vid grov våldtäkt mot barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn och sexuellt utnyttjande av barn ska också i fortsättningen samordnas på ett sådant sätt att rättspraxis bildar en konsekvent helhet.

Med anledning av remissyttrandena har bland annat lagstiftningsordningen och motiveringarna till straffmätning preciserats och det har framhållits att den reglering som nu är föremål för ändringar bidrar till att sätta i kraft internationella förpliktelser. Med anledning av observationer som gjorts under laggraskningen har till paragrafen om grov våldtäkt mot barn i 2 mom. som gäller försök till brott fogats uttryckliga hänvisningar till vilka brott det handlar om när dylika gärningar bestraffas som försök.

6 Samband med andra propositioner

I propositionen föreslås en ändring av 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen, vilken ändrats även i regeringens proposition 30/2018 rd (terrorismdirektivet) som godkänts av riksdagen den 9 oktober 2018. Den sistnämnda ändringen har emellertid inte ännu stadfäst, vilket innebär att ändringarna ska beaktas i riksdagsbehandlingen av denna proposition.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Strafflagen

1 kap. Om tillämpningsområdet för finsk straffrätt

11 §. Kravet på dubbel straffbarhet. I paragrafens 2 mom. föreskrivs det om undantag från kravet på dubbel straffbarhet. Motiveringarna till momentet ingår i följande lagberedningsdokument: RP 117/1997 rd och LaUB 3/1998 rd s. 10/I—11/1 (bland annat sexuellt utnyttjande av barn), RP 77/2001 rd s. 35/I—36/II och LaUB 10/2002 rd s. 6/II (bl.a. tjänstebrott), RP 34/2004 rd s. 72 och LaUB 4/2004 rd s. 5 (grov spridning av barnpornografisk bild, grovt koppleri), RP 55/2007 rd s. 16/II (krigsförbrytelser), LaUB 10/2006 rd s. 5/II (köp av sexuella tjänster av ung person), RP 79/2010 rd s. 28/I—29/I och LaUB 45/2010 rd s. 5/II—6/I (mutbrott), RP 282/2010 rd s. 104/I (bl.a. våldtäktsbrott som riktar sig mot barn) samt RP 155/2014 rd s. 81 och AjUB 15/2014 rd s. 8 (bl.a. familjevåld och tvingande till äktenskap).

Avvikelsen gäller bland annat för vissa sexualbrott, såsom grov våldtäkt och grovt sexuellt utnyttjande av barn. Eftersom gärningsmannen i stället för dessa brott i fortsättningen ska kunna dömas för grov våldtäkt mot barn som avses i 20 kap. 7 b § i strafflagen, fogas till förteckningen i momentets 6 punkt en hänvisning till grov våldtäkt mot barn. Ändringen är av teknisk natur och beror på den nya brottsrubriceringen.

2 c kap. Om fängelse och kombinationsstraff

11 §. Kombinationsstraff. I paragrafens 2 mom. 1 punkt föreskrivs det om brott för vilka kombinationsstraff kan dömas ut (se RP 268/2016 rd). Kombinationsstraff kan dömas ut bland annat för grov våldtäkt och grovt sexuellt utnyttjande av barn. Till bestämmelsen ska därför fogas en hänvisning till grov våldtäkt mot barn. Ändringen är av teknisk natur och beror på den nya brottsrubriceringen. I den svenskspråkiga ordalydelsen görs dessutom en språklig korrigering.

8 kap. Om preskription

1 §. Preskription av åtalsrätten. I paragrafens 5 mom. föreskrivs det om särskilda preskriptionstider för åtalsrätten för sexualbrott (ks. RP 282/2010 rd s. 101/II—102/I och RP 169/2005 rd s. 50/I—51/I). Bestämmelsen gäller bland annat grovt sexuellt utnyttjande av barn och grov våldtäkt. Till bestämmelsen ska därför fogas en hänvisning till grov våldtäkt mot barn. Ändringen är av teknisk natur och beror på den nya brottsrubriceringen.

Straffbestämmelsen om tvingande till samlag har upphävts genom lag 509/2014, varvid hänvisningen till den ska slopas som onödig. För klarhetens skull bör konstateras, att på preskription av brott tillämpas den preskriptionslagstiftning som gällde vid gärningstidpunkten om inte preskriptionslagstiftningen vid tiden för domen leder till ett lindrigare slutresultat med hänsyn till svaranden (se StraffL 3:2.1—2). Detta framgår även av regeringens propositioner 44/2002 rd (s. 37) och 169/2005 rd (s. 60/I) samt av lagutskottets betänkande 15/2005 rd (s. 3/II). Upphävandet av bestämmelsen om tvingande till samlag och överförandet av gärningarna att bli bestraffade med stöd av bestämmelserna om våldtäkt har inte medfört ett mildare bemötande, och på preskription av tvingande till samlag ska därför tillämpas strafflagens 8 kap. 1 § 5 mom. sådan den lyder i lag 540/2011 (brott som begåtts 1.6.2011—31.8.2014), 1161/2005

RP 212/2018 rd

(brott som begåtts 1.1.2006—31.5.2011) eller 138/1973 (1 mom., brott som begåtts 1.1.1999—31.12.2005).

15 kapp. Om brott mot rättskipning

10 §. Underlåtenhet att anmäla grovt brott. I paragrafen föreskrivs straff för underlåtenhet att anmäla grovt brott. (se RP 6/1997 rd s. 41/I—43/II, RP 188/2002 rd s. 27/I—29/II, RP 34/2004 rd s. 72/II—73/I, RP 55/2007 rd s. 37/I, RP 76/2009 rd s. 34/II och RP 289/2014 rd s. 30/II—31/I). Med stöd av bestämmelsen straffas bland annat den som vet att grov våldtäkt eller grovt sexuellt utnyttjande av barn är på färde, men underlåter att i tid medan brottet ännu kan förhindras underrätta myndigheterna eller den som hotas av brottet. Till paragrafens *1 mom.* ska därför fogas en hänvisning till grov våldtäkt mot barn. Ändringen är av teknisk natur och beror på den nya brottsrubriceringen.

20 luku Om sexualbrott

6 §. Sexuellt utnyttjande av barn. Det föreslås att maximistrafvet för sexuellt utnyttjande av barn ska höjas från fängelse i fyra år till fängelse i sex år. Enligt förslaget ska för brottet i fortsättningen dömas ut fängelse i minst fyra och högst sex år.

En ändring av straffskalan och höjning av maximistrafvet uttrycker för sin del att lagstiftarens strängare förhållningssätt till gärningar som gäller sexuellt utnyttjande av barn. Syftet med ändringen är att införa strängare straffpraxis, särskilt för allvarligaste gärningsformerna.

Det förekommer en stor variation i gärningssätten för sexuellt utnyttjande av barn och grovt sexuellt utnyttjande av barn. Gärningssätten omfattar ett stort antal andra sexuella handlingar utöver samlag som också har en bred definition enligt vad som ovan konstaterats. Brotten innefattar gärningar som inte innehåller fysisk kontakt mellan gärningsmannen och offret eller där gärningsmannen och offret inte ens befinner sig på samma plats. Eftersom variationen av gärningssätt är stor ska man se till att även bestämmelsen som definierar straffskalan ger möjlighet att döma ut straff på en bred skala.

Enligt 6 kap. 3 § 1 mom. i strafflagen ska ett straff bestämmas med beaktande av samtliga grunder som enligt lag inverkar på storleken och arten av straffet samt enhetligheten i straffpraxis. Enligt 6 kap. 4 § i strafflagen ska straffet mätas ut så att det står i rättvis proportion till hur skadligt och farligt brottet är, motiven till gärningen samt gärningsmannens av brottet framgående skuld i övrigt. Högsta domstolen har i punkt 6 i sitt avgörande 2018:30 konstaterat att det vid mätning av straff för sexuellt utnyttjande av barn ska fästas särskild vikt vid hur skadlig gärningen har varit med tanke på barnets utveckling. Ju närmare barnets relation till gärningsmannen är och ju mer kränkande den sexuella handlingen är till sin art, desto skadligare är gärningen för barnet. Vid straffmätning är det motiverat att även beakta antalet gärningar av utnyttjande och tillfällen där barnet utnyttjats samt den tidsperiod över vilken gärningarna sträcker sig (HD 2011:102, punkt 20).

En bredare straffskala ger möjlighet att bättre än hittills ställa olika gärningssätt och straff som ska dömas ut för dem i proportion till gärningarnas allvarlighet. En ändring av straffskalan möjliggör även en strängare bedömning än hittills till exempel av de grävsta gärningarna som omfattas av sexuellt utnyttjande av barn och som trots det exempelvis enligt 20 kap. 7 § i strafflagen som helhet bedömda inte uppfyller rekvisitet för grovt sexuellt utnyttjande av barn. Dessa kan uttryckligen tänkas omfatta gärningar där det ingår samlag. Som gärningssätt innebär samlag dock inte i sig att skalans strängaste straff ska mätas ut. Syftet är inte att ändra till

exempel den utgångspunkt, att sådana förhållanden där unga sällskapar med varandra och där begränsningsbestämmelsen i 7 a § inte är helt tillämplig kan bedömas relativt lindrigt.

Vid sidan av samlag kan det också vara fråga om långvarig beröring eller sådant lindrigt tvingande eller lindrig påtryckning som i sig inte uppfyller rekvisitet för våldtäkt eller tvingande till sexuell handling. Även andra omständigheter som påverkar straffet ska beaktas vid straffmätningen, dvs. de särskilda mätningsgrunderna för sexuellt utnyttjande av barn (bland annat barnets unga ålder, graden av förödmjukelse i gärningssättet, det speciella förtroende som barnet hyser för gärningsmannen eller att barnet på något annat sätt står i särskilt beroende ställning till gärningsmannen, antalet gärningar, de psykiska följderna av gärningen). Faktorer som påverkar straffmätning vid utnyttjandebrott har behandlats närmare i rättslitteraturen (bl.a. Hinkkanen, Ville, 2009. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Rättspolitiska forskningsinstitutets forskningsmeddelanden 92, s. 32—61; Ojala, Timo, 2012. Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset. Edilex Libri, s. 127—141 ja 184—200).

Bestämmelsen avser bland annat att skydda barnets fysiska integritet och sexuella självbestämmanderätt.

7 b §. *Grov våldtäkt mot barn.* Till strafflagen fogas enligt förslaget en ny straffbestämmelse som gäller grov våldtäkt mot barn. Bestämmelsen är avsedd att tillämpas i sådana fall där grov våldtäkt och grovt sexuellt utnyttjande av barn sammanträffar och där bestämmelserna alltså tillämpas samtidigt. I sådana fall ska gärningsmannen i fortsättningen dömas för ett och samma brott i stället för två brott.

Den nya brottsrubriceringen föreslås vara grov våldtäkt mot barn. För grov våldtäkt mot barn ska dömas den som gör sig skyldig till grov våldtäkt enligt 2 § och samtidigt till grovt sexuellt utnyttjande av barn som avses i 7 § 1 mom. 1 punkten.

Skyddsobjekt för bestämmelsen är framför allt barnets fysiska integritet och hälsa samt barnets sexuella självbestämmanderätt.

Tillämpningsområde. Bestämmelsen gäller gärningar som enligt 7 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen riktar sig mot barn under 16 år samt i de fall som avses i 6 § 2 mom. på offer som fyllt 16 men inte 18 år.

Bestämmelsen är avsedd att tillämpas endast i de fall där grov våldtäkt och grovt sexuellt utnyttjande av barn har begåtts genom en och samma gärning och alltså konstituerar idealkonkurrens. Detta framgår av det i bestämmelsen använda ordet ”samtidigt”. Om till exempel det andra av de avsedda brotten riktar sig mot en annan person eller har begåtts vid ett annat gärningstillfälle på så sätt att brotten ska indelas i separata brottsenheter ska gärningsmannen enligt gällande praxis dömas separat för grov våldtäkt och grovt sexuellt utnyttjande av barn.

Det är inte meningen att bestämmelsen om grov våldtäkt mot barn ska tillämpas i sådana situationer där våldtäkt och utnyttjandebrott sammanträffar men där rekvisitet för den grova gärningsformen endast uppfylls för det ena brottet. I de fall ska gärningsmannen enligt gällande praxis dömas för två separata brott, till exempel för våldtäkt och grovt sexuellt utnyttjande av barn.

Tillämpningen förutsätter enligt förslaget att gärningen uppfyller de allmänna förutsättningarna för straffansvar för bäge brott som avses i bestämmelsen. Om det till exempel på ett brott som avses i 2 § eller 7 § kan tillämpas en ursäktande grund eller en tillåtande grund, kan inte

heller bestämmelsen om grov våldtäkt mot barn tillämpas. Detta framgår av begreppet ”gör sig skyldig till” som används i brottsrekvisitet.

Enligt begränsningsbestämmelsen i 20 kap. 7 a § i strafflagen anses en handling inte som sexuell utnyttjande av barn eller som i 7 § 1 mom. 1 punkten avsett grovt sexuellt utnyttjande av barn, om den inte kränker den sexuella självbestämmanderätten för den som utsattes för handlingen och det inte råder någon stor skillnad i ålder samt själslig och kroppslig mognad mellan parterna. Bestämmelsen är avsedd för sådana situationer där de unga sällskapar med varandra och har sexuell umgänge på frivillig basis. Enligt förarbetena kan det finnas hinder för en tillämpning av begränsningsbestämmelsen också i andra fall än när någon gör sig skyldig till ett brott i samband med sexuell umgänge (RP 282/2010 rd, s. 105/I).

Bestämmelsen om grov våldtäkt mot barn kan därmed även tillämpas på gärningar, där det inte finns någon stor skillnad i gärningsmannens och offrets ålder, till exempel om en 15-åring våldtas av en 17-åring. I fråga om gärningsmän som är under 18 år ska gärningsmannens ålder dock beaktas vid bestämmande av straff (6 kap. 8 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen) och straffet bestämmas enligt bestämmelserna i 6 kap. 8 § i strafflagen enligt en lindrigare straffskala. Straffskalan blir då enligt 6 kap. 8 § 2 mom. i strafflagen fängelse i 14 dagar—9 år.

Avsikten med den föreslagna nya straffbestämmelsen om grov våldtäkt mot barn är inte att ändra tillämpningspraxis eller tillämpningsprinciper för rekvisitfaktorerna för våldtäkt. Bestämmelsen om grov våldtäkt mot barn ska tillämpas förutom på gärningar som genomförts med våld eller hot om våld, även på situationer där gärningsmannen på det sätt som avses i 20 kap. 6 § 2 mom. i strafflagen har samlag med någon genom att utnyttja att denne till följd av medvetlöshet, sjukdom, handikapp, rädsla eller något annat hjälplöst tillstånd inte kan försvara sig eller förmår utforma eller uttrycka sin vilja.

Helhetsbedömning av grovhet. Trots att bestämmelsen avses gälla en grov gärningsform av brottet innehåller det inte ett självständigt krav på s.k. helhetsgrovhet. Tillämpningen avses dock förutsätta att gärningen ska uppfylla kravet som finns både i 2 § och i 7 § om att brottet bedömt som en helhet är grovt (2 § 1 mom. sista stycket: ”och våldtäkten även bedömd som som en helhet är grov”). Om båda straffbestämmelser som avses uppfylls i samma gärning ska alltså bestämmelsen om grov våldtäkt mot barn tillämpas automatiskt utan en separat bedömning av gärningshelhetens grovhet.

Straffskala. Straffskalan för brottet föreslås vara fängelse i 4—12 år.

För grov våldtäkt och grovt sexuellt utnyttjande av barn döms med stöd av 7 kap. i strafflagen i nuläget ut ett gemensamt straff enligt en straffskala som är fängelse i 2—13 år. Den föreslagna ändringen innebär alltså att minimistraffet förlängs från fängelse i två år till fängelse i fyra år och maximistraffet sänks från 13 år till 12 år. Även straffet för den som döms för flera brott blir strängare. Gemensamt straff för två eller flera grova våldtäkter mot barn blir enligt 7 kap. 2 § i strafflagen fängelse i 15 år.

Syftet med den nya straffskalan är att införa strängare straffpraxis i de fall där våldtäktsbrott och utnyttjandebrott sammanträffar på det sätt som avses i bestämmelsen. Straffskalan avses påvisa lagstiftarens synnerligen stränga förhållningssätt till brott av det här slaget.

Målet är avsett att uppnås framför allt genom att minimistraffet blir strängare. Å andra sidan har de allvarligaste fallen ofta flera offer, varvid skalan möjliggör att ett strängare straff mäts ut också i sådana fall.

Ovan har det redan nämnts att det inte finns aktuell forskningskunskap om våldtäktsbrott som riktar sig mot barn. Enligt Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökning 2009 (s. 45) var det genomsnittliga straffet för grovt sexuellt utnyttjande av barn som även innefattat våldtäktsbrott ovillkorligt fängelse i 5 år 11 månader.

Vid bestämmandet av straff kan vägledning sökas i nuvarande rättspraxis som gäller grov våldtäkt och grovt sexuellt utnyttjande av barn. Straff ska dock mätas ut med anpassning till den nya straffskalan så att det strängare minimistraffet beaktas. Syftet är emellertid inte att man i fortsättningen schablonmässigt ska mäta ut straff som är två år längre än de nuvarande straffen. Enligt kalkyleringen ovan blir förlängningen i de genomsnittliga straffen cirka ett halvt år.

Brott som kan tänkas ligga högst på straffskalan är till exempel sådana, där gärningarna har pågått en längre tid, det finns flera målsäganden, när ett flertal enskilda gärningar har riktat sig på samma målsägande eller där förövaren har varit en särskilt närstående person för målsäganden. I de två sistnämnda fallen bestäms straff på en skala som gäller för ett gemensamt straff (fängelse i 4—15 år).

Konkurrens och indelning i brottsenheter. Om gärningen förutom samlag innefattar till exempel beröring är det inte meningen att gärningsmannen ska dömas både för grov våldtäkt mot barn och dessutom för sexuellt utnyttjande av barn som avses i 20 kap. 6 § i strafflagen eller för grovt sexuellt utnyttjande av barn som avses i 7 § 1 mom. 2 punkten. I sådana fall kan beröring enligt konkurrenslärorna anses ha ingått i den gärning som gäller grov våldtäkt mot barn och straff behöver inte mätas ut separat för beröring.

Även sexuellt utnyttjande av barn och våldtäktsbrott kan indelas i brottsenheter på olika sätt. Sexuellt utnyttjande av ett barn kan pågå en längre tid så att endast en del av gärningen uppfyller rekvisitet för våldtäktsbrott, eller att flera våldtäktsbrott sker under ett och samma utnyttjandebrott. Det är meningen att de gärningar som lyder under bestämmelsen om grov våldtäkt mot barn i första hand ska indelas i brottsenheter enligt de principer som gäller för våldtäktsbestämmelserna.

Om gärningsmannen till exempel först har samlag med ett barn som inte fyllt 16 år på så sätt att rekvisitet för våldtäktsbrott inte uppfylls och senare på ett sådant sätt att rekvisitet för grov våldtäkt uppfylls, ska gärningsmannen enligt förslaget endast dömas för en grov våldtäkt mot barn — under förutsättningen att gärningen som helhet endast ska betraktas som ett enda grovt sexuellt utnyttjande av barn. På motsvarande sätt ska gärningen enligt förslaget i sådana fall, där det tillräknade brottet i dagens läge är ett grovt sexuellt utnyttjande av barn och flera grova våldtäkter indelas i enheter enligt de principer som gäller för våldtäktsbrott. Gärningsmannen ska då dömas för flera grova våldtäkter mot barn.

Vad gäller åtalsbundenhet och alternativa åtal kan det ännu konstateras, att om straff har yrkats för grov våldtäkt mot barn kan svaranden alternativt dömas till straff till exempel för grovt sexuellt utnyttjande av barn eller grov våldtäkt, eller för lindringare gärningsformer av dessa (se lagen om rättegång i brottmål, 11 kap. 3 § andra meningen), dock med beaktande av de krav som gäller för hörande av svaranden.

Enligt förslaget ska bestämmelser om försök till brott som avses i 1 mom. ingå i paragrafens 2 mom. Försök till grov våldtäkt mot barn ska enligt paragrafen inte vara straffbart separat. Om endera eller bådadera av de brott som avses i 1 mom. (grov våldtäkt eller grovt sexuellt utnyttjande av barn) förblir ett försök, ska gärningsmannen med stöd av 2 och 7 § dömas till gemensamt straff för dessa brott, och bestämmelsen om grov våldtäkt mot barn ska då inte till-

lämpas på gärningarna. I praktiken kan det till exempel bli fråga om grovt sexuellt utnyttjande av barn och försök till grov våldtäkt, varvid gärningsmannen ska dömas för dessa brott till gemensamt fängelsestraff i minst 14 dagar och högst 13 år.

1.2 Förundersökningslagen

4 kap. Förundersökningsprinciperna och rättigheterna för dem som deltar i förundersökning

19 §. *Underrättelse om rätten att få en anmälan om frigivning av en fånge eller en häktad.* I bestämmelsen föreskrivs det om förundersökningsmyndighetens skyldighet att underrätta målsäganden om rätten att få en anmälan om att en fånge eller en häktad har frigivits. Motiveringen till bestämmelsen ingår i regeringens proposition 66/2015 rd (s. 42—43).

Anmälningsskyldigheten gäller bland annat för vissa sexualbrott, såsom grov våldtäkt och grovt sexuellt utnyttjande av barn. Eftersom gärningsmannen enligt förslaget i stället för dessa brott i fortsättningen ska kunna dömas för grov våldtäkt mot barn som avses i 20 kap. 7 b § i strafflagen ska det till förteckningen över brottsbeteckningar i 1 mom. fogas en hänvisning till grov våldtäkt mot barn. Ändringen är av teknisk natur och beror på den nya brottsrubriceringen.

9 kap. Förundersökningsmaterial

4 §. *Inspelning av förhör för att användas som bevis.* I paragrafens 4 mom. 2 och 3 punkten föreskrivs det om att förhör med målsägande i vissa sexualbrott ska i vissa fall spelas in som ljud- och bildupptagning (se RP 46/2014 rd s. 147/I—148/I). Skyldigheten till inspelning gäller bland annat grovt sexuellt utnyttjande av barn och grov våldtäkt. Till bestämmelsen ska därför fogas hänvisningar till grov våldtäkt mot barn. Ändringarna är av teknisk natur och beror på den nya brottsrubriceringen.

1.3 Tvångsmedelslagen

10 kap. Hemliga tvångsmedel

3 §. *Teleavlyssning och dess förutsättningar.* I paragrafens 2 mom. föreskrivs det om förutsättningarna för teleavlyssning (se RP 222/2010 rd s. 326/II; för 1 punkten även RP 289/2014 rd s. 31/I, för 11 punkten även RP 18/2014 rd s. 33/II och HE 93/2016 rd s. 38 och för 12 punkten RP 232/2014 rd s. 39/I). Enligt bestämmelsens 5 punkt kan förundersökningsmyndigheten beviljas tillstånd att rikta teknisk avlyssning mot en teleadress som en misstänkt innehar, om den misstänkte är skäligen misstänkt för grovt sexuellt utnyttjande av barn. Till bestämmelsen ska därför fogas en hänvisning till grov våldtäkt mot barn. I 1—3, 6—11 och 13 punkten i momentet görs dessutom en språklig rättelse genom att ordet "eller" fogas mellan brottsrubrikerna. Ändringarna är tekniska.

17 §. *Bostadsavlyssning och dess förutsättningar.* Paragrafen innehåller en definition av bostadsavlyssning och förutsättningar för användning av sådan. (se RP 222/2010 rd s. 341/II—342/I, för 1 punkten även RP 289/2014 rd s. 31/I). Enligt 4 punkten i paragrafen kan bostadsavlyssning användas om den som är misstänkt är skäligen misstänkt bland annat för grovt sexuellt utnyttjande av barn. Till bestämmelsen ska därför fogas en hänvisning till grov våldtäkt mot barn. I 1—3, 5, 8 och 9 punkten i paragrafen görs dessutom en språklig rättelse genom att ordet "eller" fogas mellan brottsrubrikerna. Ändringarna är tekniska.

1.4 Rättegångsbalken

17 kap. Om bevisning

24 §. I paragrafens 3 mom. föreskrivs om situationer där en förundersökningsberättelse kan användas som bevis (se RP 46/2014 rd s. 84—85). Enligt 3 och 4 punkten i momentet kan som bevis under vissa förutsättningar användas bland annat ett videobandat förhör av en målsägande i ett brott som gäller grov våldtäkt eller sexuellt utnyttjande av barn. Till bestämmelsen ska därför fogas hänvisningar till grov våldtäkt mot barn. Ändringarna är tekniska.

1.5 Lagen om behandling av personer i förvar hos polisen

16 kap. Anmälningar och lämnande av upplysningar

2 §. *Anmälan om att en frihetsberövad frigivits eller avlägsnat sig från förvaringslokalen.* I paragrafens 2 mom. föreskrivs om skyldighet för polisen att underrätta en målsägande om att en häktad frigivits eller rymt, om målsäganden har meddelat att han eller hon vill få en sådan anmälan (se RP 66/2015 rd s. 54—55). Anmälningsskyldigheten gäller bland annat våldtäkt och grovt sexuellt utnyttjande av barn. Till bestämmelsen ska därför fogas en hänvisning till grov våldtäkt mot barn. Ändringen är teknisk.

1.6 Fängelselagen

19 kap. Anmälningar och lämnande av upplysningar

4 §. *Anmälan om att en fånge frigivits eller avlägsnat sig från fängelset.* I paragrafens 2 mom. föreskrivs om en skyldighet för Brottsåtgärdsmyndigheten att underrätta en målsägande om att en fånge frigivits eller avlägsnat sig från fängelset, om målsäganden har meddelat att han eller hon vill få en sådan anmälan (se RP 66/2015 rd s. 52—53). Anmälningsskyldigheten gäller bland annat grov våldtäkt och grovt sexuellt utnyttjande av barn. Till bestämmelsen ska därför fogas en hänvisning till grov våldtäkt mot barn. Ändringen är teknisk.

5 §. *Anmälningar till polisen.* I paragrafens 2 mom. föreskrivs om en skyldighet för Brottsåtgärdsmyndigheten att underrätta polisen om frigivningen av en fånge som dömts för grov våldtäkt eller grovt sexuellt utnyttjande av barn (se RP 45/2014 rd s. 60; en hänvisning till kombinationsstraff har fogats i RP 268/2016 rd s. 45). Till bestämmelsen ska därför fogas en hänvisning till grov våldtäkt mot barn. Ändringen är teknisk.

1.7 Lagen om laddare

7 §. *Uppträdande som förutsätts av laddare.* I paragrafen föreskrivs om att den som ansöker om kompetensbrev som laddare ska ha gott anseende (se RP 134/2015 rd s. 26). Av paragrafens 3 punkt framgår att personen under vissa förutsättningar med avseende på sitt beteende kan anses vara olämplig som laddare om han eller hon under de senaste tre åren har dömts till bötesstraff för ett sådant sexualbrott som avses i 20 kap. 1, 2, 4, 5, 5 a, 6, 7, 7 a, 8, 8 a—8 c, 9 eller 9 a § i strafflagen. Paragrafhänvisningen i bestämmelsen ska ändras till en allmän hän-

RP 212/2018 rd

visning till de sexualbrott som avses i 20 kap. i strafflagen, eftersom samtliga brott som avses i kapitlet räknas upp i bestämmelsen. Ändringen behövs av tekniska orsaker, eftersom det ovan föreslås att en ny 7 b § fogas till 20 kap. i strafflagen.

1.8 Lagen om avbrytande av havandeskap

1 §. I paragrafen föreskrivs om de grunder på vilka havandeskap på begäran av kvinnan kan avbrytas. Enligt *3 punkten* i paragrafen kan havandeskapet avbrytas, om kvinnan gjorts havande under förhållanden som avses i 20 kap. 1—3 §, 5 § 6 § 3 mom. eller 7 § i strafflagen.

Det föreslås att de föräldrade hänvisningarna till annan lagstiftning ska moderniseras. Strafflagens 20 kap 3 § (tvingande till samlag) har upphävts genom lag 509/2014. Därför föreslås att hänvisningen till den ska slopas. Den tidigare bestämmelsen i 20 kap. 6 § 3 mom. i strafflagen (563/1998) ingår numera i sak i andra meningen i 20 kap. 6 § 2 mom. (540/2011). Eftersom det inte är förenligt med etablerad lagstiftningsteknik att hänvisa till enskilda meningar föreslås det att hänvisningen utvidgas till att gälla hela 2 mom. Ett havandeskap hos ett barn som inte har fyllt 16 år och som börjat till följd av sexuellt utnyttjande av barnet kan alltså enligt förslaget i fortsättningen avbrytas på grund av brott. Ändringen har emellertid inga faktiska konsekvenser, eftersom havandeskapet redan i nuläget har kunnat avbrytas hos ett barn som inte fyllt 17 år på basis av barnets ålder (åldersgrund, 1 § 4 punkten, se RP 6/1997 rd s. 195/II).

I bestämmelsen nämns grov våldtäkt och grovt sexuellt utnyttjande av barn. Därför ska en hänvisning till grov våldtäkt mot barn fogas till punkten. Ändringen är teknisk.

3 §. I gällande bestämmelse föreskrivs att om kvinnan gjorts havande under förhållanden som avses i 20 kap. 3 § eller 5 § 1 mom. 2 eller 4 punkten i strafflagen, får havandeskapet inte avbrytas, om inte åtal för brottet väckts eller detta anmälts till åtal eller brottet på grund av i saken verkställd polisundersökning ska anses uppenbart. Enligt motiveringen (RP 6/1997 rd s. 195/II) hänvisas det i bestämmelsen till de brott som i enlighet med 1 § 3 punkten är grunder för avbrytande av havandeskap, vilka är målsägandebrott. Inget av de avsedda brotten är längre målsägandebrott (se RP 216/2013 rd s. 65/I). I detta sammanhang föreslås dock att det i bestämmelsen endast görs de tekniska ändringar som förutsätts av de övriga ändringarna i lagstiftningen.

Strafflagens 20 kap. 3 § (tvingande till samlag) har upphävts genom lag 509/2014. Bestämmelserna om våldtäkt som är mindre allvarlig än grundrekvisitet för våldtäkt finns numera i 20 kap. 1 § 3 mom. i strafflagen som innefattar en del av de gärningar som tidigare straffades som tvingande till samlag. Gärningar som innefattar våld anses numera uppfylla rekvisitet för grundformen av våldtäkt (se RP 216/2013 rd s. 58). Av denna anledning föreslås att hänvisningen till 20 kap. 3 § i strafflagen ersätts med en hänvisning till 20 kap. 1 § 3 mom. i strafflagen. Denna ändring av teknisk natur inskränker begränsningsbestämmelsens tillämpningsområde till den del de gärningar som avses i den tidigare bestämmelsen omfattas av grundrekvisitet för våldtäkt, eftersom gärningarna till skillnad från den tidigare lagen inte längre kan särskiljas från varandra.

Med polisundersökning avses enligt 6 kap. 1 § i gällande polislag (872/2011) annan undersökning som polisen enligt lag ska företa än förundersökning med anledning av brott. Det föreslås därför att begreppet polisundersökning som används i bestämmelsen ska ersättas med begreppet förundersökning. Ändringen är teknisk.

2 Ikraftträdande

Eftersom 20 kap. i strafflagen har ändrats ofta under de senaste åren, föreslås det att lagen ska träda i kraft vid en tydlig och åskådlig tidpunkt. Ett sådant datum är exempelvis den 1 juni 2019.

I fråga om ikraftträdandet iakttas bestämmelserna i 3 kap. 2 § i strafflagen om strafflagens tillämplighet i tiden (den lindrigaste lagens princip).

3 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Begränsningar i straffbestämmelserna som följer av grundlagen hänför sig framför allt till de grundläggande fri- och rättigheterna. De ställer konstitutionella gränser för vilka handlingar som kan föreskrivas vara straffbara, men också för hurdana straffpåföljder som kan förenas med brott.

Straffbestämmelser ska *uppfylla de allmänna villkoren för begränsning av grundläggande fri- och rättigheter* och de eventuella särskilda villkor som varje enskild bestämmelse om fri- och rättigheterna kan medföra. Även om den straffbara gärningen i sig inte gäller åtgärder som grundlagen uttryckligen ger rätt till, innebär bötesstraff intrång i den dömdes egendom och fängelsestraff att man inkräktar i någons personliga frihet. Sammantaget gäller grundlagsutskottets praxis när det gäller förutsättningarna för inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna den straffrättsliga lagstiftningen rent generellt. (Se till exempel GrUU 48/2017 rd s. 7—8, GrUU 15/2010 rd s. 4, GrUU 17/2006 rd s. 2/II, GrUU 20/2002 rd s. 6/I, GrUU 23/1997 rd s. 2/—3/I.)

3.1 Kravet på proportionalitet

Det som har betydelse för straff och strängheten av dem är framför allt kravet på proportionalitet. Kravet på proportionalitet förutsätter en avvägning av om samma syfte kan nås på något annat sätt som *innebär ett mindre ingrepp i de grundläggande fri- och rättigheterna än en straffbestämmelse*. Också straffpåföljdens stränghet står i samband med kravet på proportionalitet (se t.ex. GrUU 20/2002 rd s. 6/I, GrUU 23/1997 rd s. 2/II). Straffpåföljdens stränghet ska stå *i rätt proportion till gärningens klandervärdhet och det samlade straffsystemet* ska uppfylla kraven på proportionalitet (GrUU 9/2016 rd s. 2, GrUU 56/2014 rd s. 2—3, GrUU 16/2013 rd s. 2/I, GrUU 23/1997 rd s. 2/II).

Införandet av strängare straff eller en strängare straffskala för en viss brottsart förutsätter därmed att samma mål — till exempel förebyggande av brott — inte kan uppnås genom en satsning på andra former av brottsbekämpning som påverkar den avsedda brottsarten.

På grunder som anges ovan i den allmänna motiveringens avsnitt 3.1 är det motiverat att sexualbrott som riktar sig mot barn även bekämpas genom straffrättsliga metoder, och det är inte möjligt för lagstiftaren att skärpa den straffrättsliga bedömningen på annat sätt än genom en strängare straffskala för gärningarna.

Kravet på proportionalitet förutsätter en bedömning av klandervärdheten och straffsystemet som helhet, vilket innebär bland annat en jämförelse av olika skyddsintressen. Ju viktigare det skyddade intresset är och ju mer det kränks av gärningen eller försummelsen, desto strängare hot om straff kan motiveras. Det finns dock ingen allmängiltig regel för bedömning av den inbördes proportionaliteten av straffrättsligt skyddade intressen. Systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna innehåller inte heller i sig någon inbördes rangordning av de grundläggande fri- och rättigheterna. Rätten till liv, personlig frihet och integritet som nämns i 7 § i grundlagen har ansetts vara värdefulla skyddsintressen. Detta skydd har traditionellt upprätthållits genom att kränkningar av dem har kriminaliserats i strafflagen. (se RP 309/1993 rd s. 50/I). Brott mot liv och hälsa, sexualbrott och brott mot frihet ligger därför i centrum för straffrätten och tillhör den s.k. kärnstraffrätten.

Betydelsefulla skyddsintressen som ska skyddas genom straffrätt är i fråga om sexualbrott till exempel den sexuella självbestämmanderätten och barnets fysiska integritet.

Enligt 7 § 1 mom. i grundlagen har alla rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet. Enligt 22 § i grundlagen (Respekt för de grundläggande fri- och rättigheterna) ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Det allmänna har i grundlagen tilldelas ansvaret för att trygga tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna och till exempel skyldigheten att skydda ovannämnda skyddsintressen. Nämnda skyddsintressen kan skyddas med de medel som strafflagen medger. När det gäller barn ska även deras särskilda behov av skydd beaktas.

De föreslagna ändringarna, till följd av vilka straffen väntas bli längre och fångantalet öka ska betraktas som motiverade och korrekt dimensionerade med tanke på det samhälleliga kontrollsystemets omfattning och skärpa.

I lagförslaget är närmast den föreslagna 20 kap. 7 b § i strafflagen som gäller grov våldtäkt mot barn av betydelse med tanke på bedömningen av lagstiftningsordningen. Såsom ovan har konstaterats tillhör sexualbrotten straffrättens kärnområde. Likaså har det ovan konstaterats att bland annat rätten till liv, personlig frihet och integritet som avses i 7 § i grundlagen har ansetts vara värdefulla skyddsintressen med tanke på straffrätt. Vidare har det ovan konstaterats att det allmänna ska skydda vissa skyddsintressen samt grundläggande fri- och rättigheter, såsom liv och hälsa. Med beaktande av nämnda omständigheter kan den föreslagna bestämmelsen anses vara förenlig med kravet på proportionalitet.

I fråga om den föreslagna bestämmelsen och dess stränga straffskala kan det konstateras, att grov våldtäkt mot barn som en gärning kan anses vara synnerligen skadlig och klandervärd. Ovan har det också konstaterats att ju viktigare det intresse är som ska skyddas och ju mer intresset kränks av gärningen eller försummelsen, desto strängare straffhot kan motiveras. Barnets fysiska integritet kan betraktas som ett synnerligen viktigt intresse att skydda, och grov våldtäkt mot barn är en gärning som synnerligen allvarligt kränker detta intresse. Även till denna del kan den föreslagna bestämmelsen därmed anses vara förenlig med kravet på proportionalitet.

I fråga om ändring av straffskalan och höjning av maximistraffet för sexuellt utnyttjande av barn, för vilket straff föreskrivs i 20 kap. 6 § i strafflagen kan det konstateras, att även sexuellt utnyttjande av barn som en gärning kan anses vara skadlig och klandervärd. Också på denna punkt kan barnets fysiska integritet som det intresse som skyddas anses vara ett viktigt skyddsintresse, och sexuellt utnyttjande av barn som en gärning kränker allvarligt detta intresse. Även i fråga om denna bestämmelse som föreslås och höjningen av maximistraffet med 2 år kan anses vara förenlig med kravet på proportionalitet.

Vad gäller jämförelse av skyddsintressen (sexualbrott som riktar sig mot barn vs. våldsbrott), bör det noteras att långvariga, allvarliga sexualbrott som riktat sig mot barn ofta tillräknas som enskilda brott. Däremot kan våld som pågått en längre tid indelas i flera brott, varvid ett gemensamt straff kan mätas ut för gärningarna. Denna skillnad talar bland annat för att det föreslagna maximistraffet för grov våldtäkt mot barn (12 år) ska överskrida exempelvis maximistraffet för grov våldtäkt (10 år).

3.2 Kravet på godtagbarhet

Kravet på godtagbarhet som ingår i de generella villkoren för att begränsa de grundläggande fri- och rättigheterna gäller även det straffrättsliga påföljdssystemet och kan i praktiken ha betydelse med tanke på straffregleringen (se t.ex. GrUU 9/2016 rd s. 4—6).

Den grund på vilken en grundläggande fri- och rättighet begränsas ska för det första vara *godtagbar med avseende på helheten av systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna*. En begränsande reglering bör vara *dikterad av ett tungt vägande samhälleligt skäl*. De grundläggande rättigheterna bör därför inte begränsas i onödan eller enbart för säkerhets skull, även om en begränsningsgrund föreligger som i sig är godtagbar. Grundlagsutskottet har till exempel ansett att handlingar inte ska föreskrivas bli straffbara om straffbestämmelserna i första hand har en symbolisk betydelse (se GrUU 5/2009 rd s. 3/II och GrUU 29/2001 rd s. 4/I).

I fråga om straff och straffskalor kan kravet fortfarande anses innebära att man bör förhålla sig avvisande till att införa strängare straff enbart av symboliska skäl. Åtgärden bör däremot leda till effekter som har betydelse för orsaken till straffet, såsom minskad brottslighet. Riksdagens lagutskott har också i sin praxis framhållit detta s.k. effektivitetskrav, liksom även kriminaliseringsprincipen (t.ex. LaUU 9/2004 rd s. 2/I, LaUB 8/2004 rd s. 2/I, LaUB 15/2005 rd s. 5/I).

En godtagbar begränsningsgrund i den straffrättsliga regleringen kan vara till exempel en strävan att skydda tillgodoseendet av någon annan grundläggande fri- och rättighet än den som är föremål för begränsning, eller strävan att uppnå ett sådant mål som bedömd enligt grunder som med hänsyn till helheten av systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna är godtagbart i normativt hänseende (GrUU 9/2016 rd och GrUU 61/2014 rd s. 3/I).

Grundlagsutskottets utlåtande 9/2016 rd (s. 5) innehåller ett ställningstagande som uttryckligen gäller godtagbara skäl för en lagstiftning om påföljder. Utskottet konstaterade att det allmänt erkända syftet med straffsystemet är att förebygga brott genom olika påverkansmekanismer och att minimera det lidande och de kostnader som brottsligheten och brottslighetskontrollen medför och se till att de drabbar de olika parterna på ett rättvist sätt. Utskottet ansåg att den motiverade straffnivån bestäms utifrån rättvisaspekter och straffens brottsförebyggande effekt, den belastning och det lidande som tillämpningen av systemet orsakar i samhället och på individnivå samt vilka andra medel som kunde användas för att nå samma mål. Denna typ av allmänna synpunkter och mål som ligger till grund för straffsystemet kan enligt utskottet anses godtagbara med hänsyn till de grundläggande fri- och rättigheterna

Målet för propositionen är att förebygga brott på det sätt som avses i grundlagsutskottets utlåtande. Genom lagstiftningen skyddas därmed tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna. I fråga om ett tungt vägande samhälleligt skäl kan det hänvisas till det som anförts ovan i den allmänna motiveringen. De föreslagna ändringarna är inte symboliska, utan kan bedömas leda till en minskning av brottsligt beteende.

Lagförslaget kan därmed anses uppfylla kravet på godtagbarhet och kravet på ett tungt vägande samhälleligt skäl som ingår i det.

3.3 Den straffrättsliga legalitetsprincipen

Enligt 8 § i grundlagen får ingen betraktas som skyldig till ett brott eller dömas till straff på grund av en handling som inte enligt lag var straffbar när den utfördes. Den straffrättsliga legalitetsprincipen som tryggas i bestämmelsen inrymmer även ett s.k. särskilt krav på exakthet i lagen. Enligt det ska brottsrekvisitet för varje brott uttryckas tillräckligt noggrant i lagen så

RP 212/2018 rd

att det utifrån lagens lydelse går att förutse om en viss handling eller försummelse är straffbar (t.ex. GrUU 20/2018 rd s. 2 jämte hänvisningar).

Också enligt artikel 7 stycke 1 första meningen i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna får ingen fällas till ansvar för någon gärning eller underlåtenhet som vid den tidpunkt då den begicks inte utgjorde ett brott enligt nationell eller internationell rätt. Också denna artikel kräver att straffbestämmelserna är så detaljerade och exakta att förutsebarheten garanteras.

De föreslagna bestämmelserna kan anses vara tillräckligt exakta och väl avgränsade.

En höjning av maximistraffet för sexuellt utnyttjande av barn ändrar inte det straffbara området eller skrivsättet i regleringen, och rekvisitet uppfyller även de krav som ställs av ett strängare hot om straff. Det bör noteras att lagen redan numera innehåller bestämmelser om ett grovt gärnings sätt för brottet med en straffskala som sträcker sig till fängelse i 10 år. Den nya bestämmelsen om grov våldtäkt mot barn stöder sig däremot på två separata rekvisit som — i likhet med den nya bestämmelsen — är exakta. Förslaget innebär inte heller till denna del någon ändring i det straffbara området, utan endast att gärningarna bestraffas under en ny brottsrubricering.

Enligt regeringens uppfattning kan lagförslagen godkännas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag.

1.

Lag

om ändring av strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen (39/1889) 1 kap. 11 § 2 mom. 6 punkten, 2 c kap. 11 § 2 mom. 1 punkten, 8 kap. 1 § 5 mom., 15 kap. 10 § 1 mom. och 20 kap. 6 § 1 mom.,
sådana de lyder, 1 kap. 11 § 2 mom. 6 punkten i lag 376/2015, 2 c kap. 11 § 2 mom. 1 punkten i lag 800/2017, 8 kap. 1 § 5 mom. och 20 kap. 6 § 1 mom. i lag 540/2011 samt 15 kap. 10 § 1 mom. i lag 1718/2015, och
fogas till 20 kap. en ny 7 b § som följer:

1 kap.

Om tillämpningsområdet för finsk straffrätt

11 §

Kravet på dubbel straffbarhet

Även om det i lagen på gärningsorten inte föreskrivs något straff för gärningen, tillämpas finsk lag på gärningen om den har begåtts av en finsk medborgare eller en i 6 § 3 mom. 1 punkten avsedd person och straff för gärningen föreskrivs

6) i 20 kap. 1, 2, 4, 5, 6, 7, 7 b eller 8 a—8 c §,

2 c kap.

Om fängelse och kombinationsstraff

11 §

Kombinationsstraff

För att kombinationsstraff ska kunna dömas ut förutsätts att
1) gärningsmannen döms till fängelse på viss tid, minst tre år, för mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, grov våldtäkt, grovt sexuellt utnyttjande av barn, grov våldtäkt mot barn, grovt rån, grovt sabotage, folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, grov människohandel, tagande av gisslan, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning, brott som begåtts i terroristiskt syfte eller för försök till eller medverkan till ett sådant brott,

8 kap.

Om preskription

1 §

Preskription av åtalsrätten

Åtalsrätten för sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn och grov våldtäkt mot barn preskriberas tidigast då målsäganden fyller 28 år. Detsamma gäller våldtäkt, grov våldtäkt, tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, koppleri, grovt koppleri, människohandel och grov människohandel som riktat sig mot en person som inte fyllt 18 år. Åtalsrätten för lockande av barn i sexuella syften enligt 20 kap. 8 b § 2 mom. preskriberas då den som utsattes för brottet fyller 23 år.

15 kap.

Om brott mot rättskipning

10 §

Underlåtenhet att anmäla grovt brott

Den som vet att folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen, brott mot förbudet mot infanteriminor, äventyrande av Finlands suveränitet, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri, högförräderi, grovt högförräderi, våldtäkt, grov våldtäkt, grovt sexuellt utnyttjande av barn, grov våldtäkt mot barn, mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, rån, grovt rån, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning, brott enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 3 punkten som begåtts i terroristiskt syfte, grov miljöförstöring eller grovt narkotikabrott är på färde, men underlåter att i tid medan brottet ännu kan förhindras underrätta myndigheterna eller den som hotas av brottet, ska, om brottet eller ett straffbart försök därtill sker, för *underlåtenhet att anmäla grovt brott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

20 kap.

Om sexualbrott

6 §

Sexuellt utnyttjande av barn

Den som genom beröring eller på något annat sätt utsätter ett barn som är under 16 år för en sexuell handling som är ägnad att skada barnets utveckling eller förmår barnet att företa en sådan handling, ska för *sexuellt utnyttjande av barn* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst sex år.

RP 212/2018 rd

7 b §

Grov våldtäkt mot barn

Den som gör sig skyldig till i 2 § avsedd grov våldtäkt och samtidigt till i 7 § 1 mom. avsett grovt sexuellt utnyttjande av barn, ska för *grov våldtäkt mot barn* dömas till fängelse i minst fyra och högst tolv år.

Vad som föreskrivs i 1 mom. ska inte tillämpas om gärningen utgör ett försök antingen till den del den består i grov våldtäkt eller till den del den består i grovt sexuellt utnyttjande av barn.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 4 kap. 19 § och 9 kap. 4 § i förundersökningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i förundersökningslagen (805/2011) 4 kap. 19 § 1 mom. och 9 kap. 4 § 4 mom. 2 och 3 punkten, sådana de lyder, 4 kap. 19 § 1 mom. i lag 10/2016 och 9 kap. 4 § 4 mom. 2 och 3 punkten i lag 736/2015, som följer:

4 kap.

Förundersökningsprinciperna och rättigheterna för dem som deltar i förundersökning

19 §

Underrättelse om rätten att få en anmälan om frigivning av en fånge eller en häktad

Om utredningen gäller våldtäkt, grov våldtäkt, tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn, grov våldtäkt mot barn, dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, grovt hemfridsbrott, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, förberedelse till tagande av gisslan, olaga förföljelse, grovt rån eller förberedelse till grovt rån, eller försök till eller medverkan till ett sådant brott, ska förundersökningsmyndigheten utan ogrundat dröjsmål underrätta målsäganden om rätten att enligt 19 kap. 4 § 2 mom. i fängelselagen, 16 kap. 1 § 2 mom. i häktningslagen och 16 kap. 2 § 2 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen få en anmälan om att en fånge eller en häktad har frigivits eller avlägsnat sig från fängelset eller någon annan förvaringslokal.

9 kap.

Förundersökningsmaterial

4 §

Inspelning av förhör för att användas som bevis

Vad som föreskrivs ovan i denna paragraf om förhör och inspelning av förhör ska också tillämpas på

2) en målsägande i åldern 15—17 år i ett sexualbrott som avses i 20 kap. 1, 2, 4, 5, 6, 7 eller 7 b § i strafflagen när denne inte vill infinna sig för att höras vid rättegången,

3) en målsägande som fyllt 18 år i ett sexualbrott som avses i 20 kap. 1, 2, 4, 5, 6, 7 eller 7 b § i strafflagen när hörande under rättegången skulle äventyra målsägandens hälsa eller orsaka motsvarande betydande skada.

RP 212/2018 rd

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 10 kap. 3 och 17 § i tvångsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tvångsmedelslagen (806/2011) 10 kap. 3 § 2 mom. och 17 §, sådana de lyder, 10 kap. 3 § 2 mom. i lagarna 1069/2014, 369/2015, 1719/2015 och 920/2016 och 17 § delvis ändrad i lag 1719/2015, som följer:

10 kap.

Hemliga tvångsmedel

3 §

Teleavlyssning och dess förutsättningar

Förundersökningsmyndigheten kan ges tillstånd att rikta teleavlyssning mot en teleadress eller teleterminalutrustning som en misstänkt innehar eller annars kan antas använda, om den misstänkte är skäligen misstänkt för

1) folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen eller brott mot förbudet mot infanteriminor,

2) äventyrande av Finlands suveränitet, krigsanstiftan, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri, röjande av statshemlighet eller olovlig underrättelseverksamhet,

3) högförräderi, grovt högförräderi eller förberedelse till högförräderi,

4) grov spridning av barnpornografisk bild,

5) sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn eller grov våldtäkt mot barn,

6) dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter eller i 21 kap. 6 a § i strafflagen avsedd förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa enligt 1, 2 eller 3 § i det kapitlet,

7) grovt ordnande av olaglig inresa, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan eller förberedelse till tagande av gisslan,

8) grovt rån, förberedelse till grovt rån eller grov utpressning,

9) grovt häleri, yrkesmässigt häleri eller grov penningtvätt,

10) sabotage, trafiksabotage, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott eller kapning,

11) brott som begåtts i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 2—7 punkten eller 2 mom. i strafflagen, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte, ledande av terroristgrupp, främjande av en terroristgrupps verksamhet, meddelande av utbildning för ett terroristbrott, deltagande i utbildning för ett terroristbrott om gärningen är så allvarlig att den förutsätter fängelsestraff, rekrytering för ett terroristbrott, finansiering av terrorism, finansiering av terroristgrupp om gärningen är så allvarlig att den förutsätter fängelsestraff eller resa i syfte att begå ett terroristbrott om gärningen är så allvarlig att den förutsätter fängelsestraff,

12) grov skadegörelse eller grov dataskadegörelse,

13) grovt bedrägeri eller grovt ocker,

- 14) grov penningförfalskning,
 - 15) grov miljöförstöring, eller
 - 16) grovt narkotikabrott.
-

17 §

Bostadsavlyssning och dess förutsättningar

Förundersökningsmyndigheten kan beviljas tillstånd att rikta teknisk avlyssning mot ett utrymme som används för stadigvarande boende och där den som är misstänkt för brott sannolikt befinner sig (*bostadsavlyssning*). Det krävs dessutom att personen är skäligen misstänkt för

- 1) folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen eller brott mot förbudet mot infanteriminor,
- 2) äventyrande av Finlands suveränitet, krigsanstiftan, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri eller grovt spioneri,
- 3) högförräderi eller grovt högförräderi,
- 4) grovt sexuellt utnyttjande av barn eller grov våldtäkt mot barn,
- 5) dråp, mord eller dråp under förmildrande omständigheter,
- 6) grov människohandel,
- 7) grovt rån,
- 8) grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott eller kapning,
- 9) brott enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 2—7 punkten eller 2 mom. i strafflagen som begåtts i terroristiskt syfte, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte, ledande av terroristgrupp, främjande av en terroristgrupps verksamhet, meddelande av utbildning för ett terroristbrott, rekrytering för ett terroristbrott eller finansiering av terrorism, eller
- 10) grovt narkotikabrott.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

4.

Lag

om ändring av 17 kap. 24 § i rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i rättegångsbalken 17 kap 24 § 3 mom. 3 och 4 punkten, sådana de lyder i lag
732/2015, som följer:

17 kap.

Om bevisning

24 §

När det gäller följande personer får förhör som vid förundersökningen har videobandats eller
lagrats genom någon annan jämförbar bild- och ljudupptagning dock åberopas som bevis, om
den åtalade har getts behörig möjlighet att ställa frågor till den förhörde:

3) en målsägande i åldern 15—17 år i ett sexualbrott som avses i 20 kap. 1, 2, 4, 5, 6, 7 eller
7 b § i strafflagen, när denne inte vill infinna sig för att höras vid rättegången,

4) en målsägande som fyllt 18 år i ett sexualbrott som avses i 20 kap. 1, 2, 4, 5, 6, 7 eller 7 b
§ i strafflagen, när hörande under rättegången skulle äventyra målsägandens hälsa eller orsaka
motsvarande betydande skada.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

5.

Lag

om ändring av 16 kap. 2 § i lagen om behandling av personer i förvar hos polisen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om behandling av personer i förvar hos polisen (841/2006) 16 kap. 2 § 2 mom., sådant det lyder i lag 16/2016, som följer:

16 kap.

Anmälningar och lämnande av upplysningar

2 §

Anmälan om att en frihetsberövad frigivits eller avlägsnat sig från förvaringslokalen

En målsägande som på det sätt som avses i 4 kap. 19 § i förundersökningslagen har meddelat att han eller hon vill få en anmälan om att en häktad som häktats på grund av våldtäkt, grov våldtäkt, tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn, grov våldtäkt mot barn, dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, grovt hemfridsbrott, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, förberedelse till tagande av gisslan, olaga förföljelse, grovt rån eller förberedelse till grovt rån eller försök till eller medverkan till ett sådant brott har frigivits eller rymt ska utan ogrundat dröjsmål få en sådan anmälan. För att anmälan ska få göras krävs det att detta inte bedöms äventyra den häktades liv eller hälsa.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

6.

Lag

om ändring av 19 kap. 4 och 5 § i fängelselagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i fängelselagen (767/2005) 19 kap. 4 § 2 mom. och 5 § 2 mom., sådana de lyder, 19 kap. 4 § 2 mom. i lag 14/2016 och 5 § 2 mom. i lag 804/2017, som följer:

19 kap.

Anmälningar och lämnande av upplysningar

4 §

Anmälan om att en fånge frigivits eller avlägsnat sig från fängelset

Om en målsägande på det sätt som avses i 4 kap. 19 § i förundersökningslagen har meddelat att han eller hon vill få en anmälan om att en fånge som har dömts för våldtäkt, grov våldtäkt, tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn, grov våldtäkt mot barn, dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, grovt hemfridsbrott, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, förberedelse till tagande av gisslan, olaga förföljelse, grovt rån eller förberedelse till grovt rån, eller försök till eller medverkan till ett sådant brott, har frigivits, rymt, utan tillstånd har avlägsnat sig från ett fängelse, inte återvänt till fängelset vid den tidpunkt som anges i beslutet om permission eller i något annat tillstånd samt före den tidpunkt som avses i 14 kap. 3 § i denna lag har beviljats tillstånd att avlägsna sig från fängelset utan övervakning eller under sådan övervakning som avses i 8 § 3 mom. i det kapitlet, ska målsäganden utan ogrundat dröjsmål få en sådan anmälan, om Brottspåföljdsmyndigheten har underrättats om målsägandens begäran enligt 2 kap. 1 a § i denna lag eller 2 kap. 2 § i häktningsslagen. Målsäganden ska underrättas också om den ovannämnda i 14 kap. 3 § i denna lag avsedda tidpunkten från och med vilken en fånge kan beviljas permission på basis av strafftidens längd och om den första permission som beviljats på denna grund samt om överförande av verkställigheten av fängelsestraffet till en annan stat. För att ovannämnda anmälningar ska få göras krävs det att detta inte bedöms äventyra fångens liv eller hälsa.

RP 212/2018 rd

5 §

Anmälningar till polisen

Polisen ska underrättas om frigivning av en fånge som dömts för mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, grov våldtäkt, grovt sexuellt utnyttjande av barn eller grov våldtäkt mot barn samt om frigivning av en fånge som dömts till kombinationsstraff.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

7.

Lag

om ändring av 7 § i lagen om laddare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om laddare (423/2016) 7 § 1 mom. 3 punkten som följer:

7 §

Upptredande som förutsätts av laddare

Den som ansöker om kompetensbrev för laddare uppfyller inte förutsättningen enligt 5 § 2 mom. 3 punkten, om han eller hon på grund av en eller flera gärningar som visar att han eller hon är uppenbart olämplig att arbeta som laddare eller arbeta med eller inneha explosiva varor

3) under de senaste tre åren genom en lagakraftvunnen dom har dömts till bötesstraff för deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet enligt 17 kap. 1 a § i strafflagen (39/1889), för sexualbrott enligt 20 kap., för olaga hot enligt 25 kap. 7 § eller olaga förföljelse enligt 25 kap. 7 a §, för sabotage enligt 34 kap. 1 §, för terroristbrott enligt 34 a kap. 1—4, 4 a—4 c eller 5 §, för skjutvapenbrott enligt 41 kap. 1 §, för brott mot bestämmelserna om explosiva varor enligt 44 kap. 11 §, ovarsam hantering enligt 44 kap. 12 § eller brott mot bestämmelserna om transport av farliga ämnen enligt 44 kap. 13 § eller för arbetsbrott enligt 47 kap. i den lagen,

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

8.

Lag

om ändring av 1 och 3 § i lagen om avbrytande av havandeskap

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om avbrytande av havandeskap (239/1970) 1 § 3 punkten och 3 §, sådana de lyder, 1 § 3 punkten i lag 572/1998 och 3 § i lagarna 572/1998 och 328/2001, som följer:

1 §

Havandeskap må med iakttagande av stadgandena i denna lag på begäran av kvinnan avbrytas:

3) då kvinnan gjorts havande under förhållanden som avses i 17 kap. 22 §, 20 kap. 1 eller 2 §, 5 §, 6 § 2 mom. eller 7 eller 7 b § i strafflagen,

3 §

Då kvinnan gjorts havande under förhållanden som avses i 20 kap. 1 § 3 mom. eller 5 § 1 mom. 2 eller 4 punkten i strafflagen, får havandeskapet inte avbrytas, om inte åtal för brottet väckts eller detta anmälts till åtal eller brottet på grund av i saken verkställd förundersökning ska anses uppenbart.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 25 oktober 2018

Statsminister

Juha Sipilä

Justitieminister Antti Häkkinen

1.

Lag

om ändring av strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen (39/1889) 1 kap. 11 § 2 mom. 6 punkten, 2 c kap. 11 § 2 mom. 1 punkten, 8 kap. 1 § 5 mom., 15 kap. 10 § 1 mom. och 20 kap. 6 § 1 mom.,
sådana de lyder, 1 kap. 11 § 2 mom. 6 punkten i lag 376/2015, 2 c kap. 11 § 2 mom. 1 punkten i lag 800/2017, 8 kap. 1 § 5 mom. och 20 kap. 6 § 1 mom. i lag 540/2011 samt 15 kap. 10 § 1 mom. i lag 1718/2015, och
fogas till 20 kap. en ny 7 b § som följer:

1 kap.

Om tillämpningsområdet för finsk straffrätt

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

11 §

Kravet på dubbel straffbarhet

Kravet på dubbel straffbarhet

Även om det i lagen på gärningsorten inte föreskrivs något straff för gärningen, tillämpas finsk lag på gärningen om den har begåtts av en finsk medborgare eller en i 6 § 3 mom. 1 punkten avsedd person och straff för gärningen föreskrivs

Även om det i lagen på gärningsorten inte föreskrivs något straff för gärningen, tillämpas finsk lag på gärningen om den har begåtts av en finsk medborgare eller en i 6 § 3 mom. 1 punkten avsedd person och straff för gärningen föreskrivs

6) i 20 kap. 1, 2, 4, 5, 6, 7 eller 8 a—8 c §,

6) i 20 kap. 1, 2, 4, 5, 6, 7, 7 b eller 8 a—8 c §,

2 c kap.

Om fängelse och kombinationsstraff

Gällande lydelse

11 §

Kombinationsstraff

För att kombinationsstraff ska kunna dömas ut förutsätts att

1) gärningsmannen döms till fängelse på viss tid, minst tre år, för mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, grov våldtäkt, grovt sexuellt utnyttjande av barn, grovt rån, grovt sabotage, folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, grov människohandel, tagande av gisslan, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning, brott som begåtts i terroristiskt syfte eller för försök till *något sådant brott* eller medverkan till det,

Föreslagen lydelse

11 §

Kombinationsstraff

För att kombinationsstraff ska kunna dömas ut förutsätts att

1) gärningsmannen döms till fängelse på viss tid, minst tre år, för mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, grov våldtäkt, grovt sexuellt utnyttjande av barn, *grov våldtäkt mot barn*, grovt rån, grovt sabotage, folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, grov människohandel, tagande av gisslan, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning, brott som begåtts i terroristiskt syfte eller för försök till eller medverkan till *ett sådant brott*,

8 kap.

Om preskription

Gällande lydelse

1 §

Preskription av åtalsrätten

Åtalsrätten för sexuellt utnyttjande av barn *och* grovt sexuellt utnyttjande av barn preskriberas tidigast då målsäganden fyller 28 år. Detsamma gäller våldtäkt, grov våldtäkt, *tvingande till samlag*, tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, koppleri, grovt koppleri, människohandel och grov människohandel som riktat sig mot en person som inte fyllt 18 år. Åtalsrätten för lockande av barn i sexuella syften enligt 20 kap. 8 b § 2 mom. preskriberas då den som utsattes för brottet fyller 23 år.

Föreslagen lydelse

1 §

Preskription av åtalsrätten

Åtalsrätten för sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn *och grov våldtäkt mot barn* preskriberas tidigast då målsäganden fyller 28 år. Detsamma gäller våldtäkt, grov våldtäkt, tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, koppleri, grovt koppleri, människohandel och grov människohandel som riktat sig mot en person som inte fyllt 18 år. Åtalsrätten för lockande av barn i sexuella syften enligt 20 kap. 8 b § 2 mom. preskriberas då den som utsattes för brottet fyller 23 år.

15 kap.

Om brott mot rättskipning

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §

10 §

Underlåtenhet att anmäla grovt brott

Underlåtenhet att anmäla grovt brott

Den som vet att folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen, brott mot förbudet mot infanteriminor, äventyrande av Finlands suveränitet, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri, högförräderi, grovt högförräderi, våldtäkt, grov våldtäkt, grovt sexuellt utnyttjande av barn, mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, rån, grovt rån, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning, brott enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 3 punkten som begåtts i terroristiskt syfte, grov miljöförstöring eller grovt narkotikabrott är på färde, men underlåter att i tid medan brottet ännu kan förhindras underrätta myndigheterna eller den som hotas av brottet, ska, om brottet eller ett straffbart försök därtill sker, för *underlåtenhet att anmäla grovt brott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som vet att folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen, brott mot förbudet mot infanteriminor, äventyrande av Finlands suveränitet, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri, högförräderi, grovt högförräderi, våldtäkt, grov våldtäkt, grovt sexuellt utnyttjande av barn, *grov våldtäkt mot barn*, mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, rån, grovt rån, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning, brott enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 3 punkten som begåtts i terroristiskt syfte, grov miljöförstöring eller grovt narkotikabrott är på färde, men underlåter att i tid medan brottet ännu kan förhindras underrätta myndigheterna eller den som hotas av brottet, ska, om brottet eller ett straffbart försök därtill sker, för *underlåtenhet att anmäla grovt brott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

20 kap.

Om sexualbrott

Gällande lydelse

6 §

Sexuellt utnyttjande av barn

Den som genom beröring eller på något annat sätt utsätter ett barn som är under 16 år för en sexuell handling som är ägnad att skada barnets utveckling eller förmår barnet att företa en sådan handling, ska för *sexuellt utnyttjande av barn* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

(ny)

Föreslagen lydelse

6 §

Sexuellt utnyttjande av barn

Den som genom beröring eller på något annat sätt utsätter ett barn som är under 16 år för en sexuell handling som är ägnad att skada barnets utveckling eller förmår barnet att företa en sådan handling, ska för *sexuellt utnyttjande av barn* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst sex år.

7 b §

Grov våldtäkt mot barn

*Den som gör sig skyldig till i 2 § avsedd grov våldtäkt och samtidigt till i 7 § 1 mom. avsett grovt sexuellt utnyttjande av barn, ska för **grov våldtäkt mot barn** dömas till fängelse i minst fyra och högst tolv år.*

Vad som föreskrivs i 1 mom. ska inte tillämpas om gärningen utgör ett försök antingen till den del den består i grov våldtäkt eller till den del den består i grovt sexuellt utnyttjande av barn.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 4 kap. 19 § och 9 kap. 4 § i förundersökningslagen

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i förundersökningslagen (805/2011) 4 kap. 19 § 1 mom. och 9 kap. 4 § 4 mom. 2 och 3 punkten, sådana de lyder, 4 kap. 19 § 1 mom. i lag 10/2016 och 9 kap. 4 § 4 mom. 2 och 3 punkten i lag 736/2015, som följer:

4 kap.

Förundersökningsprinciperna och rättigheterna för dem som deltar i förundersökning

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §

19 §

Underrättelse om rätten att få en anmälan om frigivning av en fånge eller en häktad

Underrättelse om rätten att få en anmälan om frigivning av en fånge eller en häktad

Om utredningen gäller våldtäkt, grov våldtäkt, tvingande till sexuell handling, sexuell utnyttjande, sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn, dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, grovt hemfridsbrott, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, förberedelse till tagande av gisslan, olaga förföljelse, grovt rån eller förberedelse till grovt rån, eller försök till eller medverkan till ett sådant brott, ska förundersökningsmyndigheten utan ogrundat dröjsmål underrätta målsäganden om rätten att enligt 19 kap. 4 § 2 mom. i fängelselagen, 16 kap. 1 § 2 mom. i häktninglagen och 16 kap. 2 § 2 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen få en anmälan om att en fånge eller en häktad har frigivits eller avlägsnat sig från fängelset eller någon annan förvaringslokal.

Om utredningen gäller våldtäkt, grov våldtäkt, tvingande till sexuell handling, sexuell utnyttjande, sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn, *grov våldtäkt mot barn*, dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, grovt hemfridsbrott, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, förberedelse till tagande av gisslan, olaga förföljelse, grovt rån eller förberedelse till grovt rån, eller försök till eller medverkan till ett sådant brott, ska förundersökningsmyndigheten utan ogrundat dröjsmål underrätta målsäganden om rätten att enligt 19 kap. 4 § 2 mom. i fängelselagen, 16 kap. 1 § 2 mom. i häktninglagen och 16 kap. 2 § 2 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen få en anmälan om att en fånge eller en häktad har frigivits eller avlägsnat sig från fängelset eller någon annan förvaringslokal.

9 kap.

Förundersökningsmaterial

Gällande lydelse

4 §

Inspelning av förhör för att användas som bevis

Vad som föreskrivs ovan i denna paragraf om förhör och inspelning av förhör ska också tillämpas på

2) en målsägande i åldern 15—17 år i ett sexualbrott som avses i 20 kap. 1, 2, 4, 5, 6 eller 7 § i strafflagen när denne inte vill infinna sig för att höras vid rättegången,

3) en målsägande som fyllt 18 år i ett sexualbrott som avses i 20 kap. 1, 2, 4, 5, 6 eller 7 § i strafflagen när hörande under rättegången skulle äventyra målsägandens hälsa eller orsaka motsvarande betydande skada.

Föreslagen lydelse

4 §

Inspelning av förhör för att användas som bevis

Vad som föreskrivs ovan i denna paragraf om förhör och inspelning av förhör ska också tillämpas på

2) en målsägande i åldern 15—17 år i ett sexualbrott som avses i 20 kap. 1, 2, 4, 5, 6, 7 eller 7 b § i strafflagen när denne inte vill infinna sig för att höras vid rättegången,

3) en målsägande som fyllt 18 år i ett sexualbrott som avses i 20 kap. 1, 2, 4, 5, 6, 7 eller 7 b § i strafflagen när hörande under rättegången skulle äventyra målsägandens hälsa eller orsaka motsvarande betydande skada.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 10 kap. 3 och 17 § i tvångsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tvångsmedelslagen (806/2011) 10 kap. 3 § 2 mom. och 17 §, sådana de lyder, 10 kap. 3 § 2 mom. i lagarna 1069/2014, 369/2015, 1719/2015 och 920/2016 och 17 § delvis ändrad i lag 1719/2015, som följer:

10 kap.

Hemliga tvångsmedel

Gällande lydelse

3 §

Teleavlyssning och dess förutsättningar

Föreslagen lydelse

3 §

Teleavlyssning och dess förutsättningar

Förundersökningsmyndigheten kan ges tillstånd att rikta teleavlyssning mot en teleadress eller teleterminalutrustning som en misstänkt innehar eller annars kan antas använda, om den misstänkte är skäligen misstänkt för

1) folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen, brott mot förbudet mot infanteriminor,

2) äventyrande av Finlands suveränitet, krigsanstiftan, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri, röjande av statshemlighet, olovlig underrättelseverksamhet,

3) högförräderi, grovt högförräderi, förberedelse till högförräderi,

4) grov spridning av barnpornografisk bild,

5) sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn,

6) dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, i 21 kap. 6 a § i strafflagen avsedd förberedelse till grovt brott mot liv el-

Förundersökningsmyndigheten kan ges tillstånd att rikta teleavlyssning mot en teleadress eller teleterminalutrustning som en misstänkt innehar eller annars kan antas använda, om den misstänkte är skäligen misstänkt för

1) folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen *eller* brott mot förbudet mot infanteriminor,

2) äventyrande av Finlands suveränitet, krigsanstiftan, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri, röjande av statshemlighet *eller* olovlig underrättelseverksamhet,

3) högförräderi, grovt högförräderi *eller* förberedelse till högförräderi,

4) grov spridning av barnpornografisk bild,

5) sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn *eller grov våldtäkt mot barn,*

6) dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter *eller* i 21 kap. 6 a § i strafflagen avsedd förberedelse till grovt brott mot

ler hälsa enligt 1, 2 eller 3 § i det kapitlet,

7) grovt ordnande av olaglig inresa, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, förberedelse till tagande av gisslan,

8) grovt rån, förberedelse till grovt rån, grov utpressning,

9) grovt häleri, yrkesmässigt häleri, grov penningtvätt,

10) sabotage, trafiksabotage, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning,

11) brott som begåtts i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 2—7 punkten eller 2 mom. i strafflagen, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte, ledande av terroristgrupp, främjande av en terroristgrupps verksamhet, meddelande av utbildning för ett terroristbrott, deltagande i utbildning för ett terroristbrott om gärningen är så allvarlig att den förutsätter fängelsestraff, rekrytering för ett terroristbrott, finansiering av terrorism, finansiering av terroristgrupp om gärningen är så allvarlig att den förutsätter fängelsestraff, resa i syfte att begå ett terroristbrott om gärningen är så allvarlig att den förutsätter fängelsestraff,

12) grov skadegörelse eller grov dataskadegörelse,

13) grovt bedrägeri, grovt ocker,

14) grov penningförfalskning,

15) grov miljöförstöring, eller

16) grovt narkotikabrott.

liv eller hälsa enligt 1, 2 eller 3 § i det kapitlet,

7) grovt ordnande av olaglig inresa, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan *eller* förberedelse till tagande av gisslan,

8) grovt rån, förberedelse till grovt rån *eller* grov utpressning,

9) grovt häleri, yrkesmässigt häleri *eller* grov penningtvätt,

10) sabotage, trafiksabotage, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott *eller* kapning,

11) brott som begåtts i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 2—7 punkten eller 2 mom. i strafflagen, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte, ledande av terroristgrupp, främjande av en terroristgrupps verksamhet, meddelande av utbildning för ett terroristbrott, deltagande i utbildning för ett terroristbrott om gärningen är så allvarlig att den förutsätter fängelsestraff, rekrytering för ett terroristbrott, finansiering av terrorism, finansiering av terroristgrupp om gärningen är så allvarlig att den förutsätter fängelsestraff *eller* resa i syfte att begå ett terroristbrott om gärningen är så allvarlig att den förutsätter fängelsestraff,

12) grov skadegörelse eller grov dataskadegörelse,

13) grovt bedrägeri *eller* grovt ocker,

14) grov penningförfalskning,

15) grov miljöförstöring, eller

16) grovt narkotikabrott.

Gällande lydelse

17 §

Bostadsavlyssning och dess förutsättningar

Förundersökningsmyndigheten kan beviljas tillstånd att rikta teknisk avlyssning mot ett utrymme som används för stadigvarande boende och där den som är misstänkt för brott sannolikt befinner sig (*bostadsavlyssning*). Det krävs dessutom att personen är skäligen misstänkt för

1) folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen, brott mot förbudet mot infanteriminor,

2) äventyrande av Finlands suveränitet, krigsanstiftan, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri,

3) högförräderi, grovt högförräderi,

4) grovt sexuellt utnyttjande av barn,

5) dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter,

6) grov människohandel,

7) grovt rån,

8) grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning,

9) brott enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 2—7 punkten eller 2 mom. i strafflagen som begåtts i terroristiskt syfte, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte, ledande av terroristgrupp, främjande av en terroristgrupps verksamhet, meddelande av utbildning för ett terroristbrott, rekrytering för ett terroristbrott, finansiering av terrorism, eller

10) grovt narkotikabrott.

Föreslagen lydelse

17 §

Bostadsavlyssning och dess förutsättningar

Förundersökningsmyndigheten kan beviljas tillstånd att rikta teknisk avlyssning mot ett utrymme som används för stadigvarande boende och där den som är misstänkt för brott sannolikt befinner sig (*bostadsavlyssning*). Det krävs dessutom att personen är skäligen misstänkt för

1) folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen *eller* brott mot förbudet mot infanteriminor,

2) äventyrande av Finlands suveränitet, krigsanstiftan, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri *eller* grovt spioneri,

3) högförräderi *eller* grovt högförräderi,

4) grovt sexuellt utnyttjande av barn *eller* grov våldtäkt mot barn,

5) dråp, mord *eller* dråp under förmildrande omständigheter,

6) grov människohandel,

7) grovt rån,

8) grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott *eller* kapning,

9) brott enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 2—7 punkten eller 2 mom. i strafflagen som begåtts i terroristiskt syfte, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte, ledande av terroristgrupp, främjande av en terroristgrupps verksamhet, meddelande av utbildning för ett terroristbrott, rekrytering för ett terroristbrott *eller* finansiering av terrorism, eller

10) grovt narkotikabrott.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 17 kap. 24 § i rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i rättegångsbalken 17 kap 24 § 3 mom. 3 och 4 punkten, sådana de lyder i lag
732/2015, som följer:

17 kap.

Om bevisning

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

24 §

24 §

När det gäller följande personer får förhör som vid förundersökningen har videobandats eller lagrats genom någon annan jämförbar bild- och ljudupptagning dock återopas som bevis, om den åtalade har getts behörig möjlighet att ställa frågor till den förhörde:

När det gäller följande personer får förhör som vid förundersökningen har videobandats eller lagrats genom någon annan jämförbar bild- och ljudupptagning dock återopas som bevis, om den åtalade har getts behörig möjlighet att ställa frågor till den förhörde:

3) en målsägande i åldern 15—17 år i ett sexualbrott som avses i 20 kap. 1, 2, 4, 5, 6 eller 7 § i strafflagen, när denne inte vill infinna sig för att höras vid rättegången,

3) en målsägande i åldern 15—17 år i ett sexualbrott som avses i 20 kap. 1, 2, 4, 5, 6, 7 eller 7 b § i strafflagen, när denne inte vill infinna sig för att höras vid rättegången,

4) en målsägande som fyllt 18 år i ett sexualbrott som avses i 20 kap. 1, 2, 4, 5, 6 eller 7 § i strafflagen, när hörande under rättegången skulle äventyra målsägandens hälsa eller orsaka motsvarande betydande skada.

4) en målsägande som fyllt 18 år i ett sexualbrott som avses i 20 kap. 1, 2, 4, 5, 6, 7 eller 7 b § i strafflagen, när hörande under rättegången skulle äventyra målsägandens hälsa eller orsaka motsvarande betydande skada.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 16 kap. 2 § i lagen om behandling av personer i förvar hos polisen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om behandling av personer i förvar hos polisen (841/2006) 16 kap. 2 § 2 mom., sådant det lyder i lag 16/2016, som följer:

16 kap.

Anmälningar och lämnande av upplysningar

Gällande lydelse

2 §

Anmälan om att en frihetsberövad frigivits eller avlägsnat sig från förvaringslokalen

Föreslagen lydelse

2 §

Anmälan om att en frihetsberövad frigivits eller avlägsnat sig från förvaringslokalen

En målsägande som på det sätt som avses i 4 kap. 19 § i förundersökningslagen har meddelat att han eller hon vill få en anmälan om att en häktad som häktats på grund av våldtäkt, grov våldtäkt, tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn, dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, grovt hemfridsbrott, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, förberedelse till tagande av gisslan, olaga förföljelse, grovt rån eller förberedelse till grovt rån eller försök till eller medverkan till ett sådant brott har frigivits eller rymt ska utan ogrundat dröjsmål få en sådan anmälan. För att anmälan ska få göras krävs det att detta inte bedöms äventyra den häktades liv eller hälsa.

En målsägande som på det sätt som avses i 4 kap. 19 § i förundersökningslagen har meddelat att han eller hon vill få en anmälan om att en häktad som häktats på grund av våldtäkt, grov våldtäkt, tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn, *grov våldtäkt mot barn*, dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, grovt hemfridsbrott, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, förberedelse till tagande av gisslan, olaga förföljelse, grovt rån eller förberedelse till grovt rån eller försök till eller medverkan till ett sådant brott har frigivits eller rymt ska utan ogrundat dröjsmål få en sådan anmälan. För att anmälan ska få göras krävs det att detta inte bedöms äventyra den häktades liv eller hälsa.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 19 kap. 4 och 5 § i fängelselagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i fängelselagen (767/2005) 19 kap. 4 § 2 mom. och 5 § 2 mom., sådana de lyder, 19 kap. 4 § 2 mom. i lag 14/2016 och 5 § 2 mom. i lag 804/2017, som följer:

19 kap.

Anmälningar och lämnande av upplysningar

Gällande lydelse

4 §

Anmälan om att en fånge frigivits eller avlägsnat sig från fängelset

Föreslagen lydelse

4 §

Anmälan om att en fånge frigivits eller avlägsnat sig från fängelset

Om en målsägande på det sätt som avses i 4 kap. 19 § i förundersökningslagen har meddelat att han eller hon vill få en anmälan om att en fånge som har dömts för våldtäkt, grov våldtäkt, tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn, dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, grovt hemfridsbrott, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, förberedelse till tagande av gisslan, olaga förföljelse, grovt rån eller förberedelse till grovt rån, eller försök till eller medverkan till ett sådant brott, har frigivits, rymt, utan tillstånd har avlägsnat sig från ett fängelse, inte återvänt till fängelset vid den tidpunkt som anges i beslutet om permission eller i något annat tillstånd samt före den tidpunkt som avses i 14 kap. 3 § i denna lag har beviljats tillstånd att avlägsna sig från fängelset utan övervakning eller under sådan övervakning som avses i 8 § 3 mom. i det kapitlet, ska målsäganden utan ogrundat dröjsmål få en sådan anmälan, om Brottspåföljdsmyndigheten har underrättats om målsägandens begäran enligt 2 kap. 1 a § i denna lag eller 2 kap. 2 § i

Om en målsägande på det sätt som avses i 4 kap. 19 § i förundersökningslagen har meddelat att han eller hon vill få en anmälan om att en fånge som har dömts för våldtäkt, grov våldtäkt, tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn, *grov våldtäkt mot barn*, dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, grovt hemfridsbrott, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, förberedelse till tagande av gisslan, olaga förföljelse, grovt rån eller förberedelse till grovt rån, eller försök till eller medverkan till ett sådant brott, har frigivits, rymt, utan tillstånd har avlägsnat sig från ett fängelse, inte återvänt till fängelset vid den tidpunkt som anges i beslutet om permission eller i något annat tillstånd samt före den tidpunkt som avses i 14 kap. 3 § i denna lag har beviljats tillstånd att avlägsna sig från fängelset utan övervakning eller under sådan övervakning som avses i 8 § 3 mom. i det kapitlet, ska målsäganden utan ogrundat dröjsmål få en sådan anmälan, om Brottspåföljdsmyndigheten har underrättats om målsägandens begäran enligt 2 kap. 1 a §

häktningsslagen. Målsäganden ska underrättas också om den ovannämnda i 14 kap. 3 § i denna lag avsedda tidpunkten från och med vilken en fånge kan beviljas permission på basis av strafftidens längd och om den första permission som beviljats på denna grund samt om överförande av verkställigheten av fängelsestraffet till en annan stat. För att ovannämnda anmälningar ska få göras krävs det att detta inte bedöms äventyra fångens liv eller hälsa.

i denna lag eller 2 kap. 2 § i häktningsslagen. Målsäganden ska underrättas också om den ovannämnda i 14 kap. 3 § i denna lag avsedda tidpunkten från och med vilken en fånge kan beviljas permission på basis av strafftidens längd och om den första permission som beviljats på denna grund samt om överförande av verkställigheten av fängelsestraffet till en annan stat. För att ovannämnda anmälningar ska få göras krävs det att detta inte bedöms äventyra fångens liv eller hälsa.

Gällande lydelse

5 §

Anmälningar till polisen

Polisen ska underrättas om frigivning av en fånge som dömts för mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov miss-handel, grov våldtäkt *eller* grovt sexuellt utnyttjande av barn samt om frigivning av en fånge som dömts till kombinationsstraff.

Föreslagen lydelse

5 §

Anmälningar till polisen

Polisen ska underrättas om frigivning av en fånge som dömts för mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov miss-handel, grov våldtäkt, grovt sexuellt utnyttjande av barn *eller grov våldtäkt mot barn* samt om frigivning av en fånge som dömts till kombinationsstraff.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 7 § i lagen om laddare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om laddare (423/2016) 7 § 1 mom. 3 punkten som följer:

Gällande lydelse

7 §

Upptredande som förutsätts av laddare

Den som ansöker om kompetensbrev för laddare uppfyller inte förutsättningen enligt 5 § 2 mom. 3 punkten, om han eller hon på grund av en eller flera gärningar som visar att han eller hon är uppenbart olämplig att arbeta som laddare eller arbeta med eller inneha explosiva varor

3) under de senaste tre åren genom en lagkraftvunnen dom har dömts till bötesstraff för deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet enligt 17 kap. 1 a § i strafflagen (39/1889), för sexualbrott enligt 20 kap. 1, 2, 4, 5, 5 a, 6, 7, 7 a, 8, 8 a—8 c, 9 eller 9 a §, för olaga hot enligt 25 kap. 7 § eller olaga förföljelse enligt 25 kap. 7 a §, för sabotage enligt 34 kap. 1 §, för terroristbrott enligt 34 a kap. 1—4, 4 a—4 c eller 5 §, för skjutvapenbrott enligt 41 kap. 1 §, för brott mot bestämmelserna om explosiva varor enligt 44 kap. 11 §, ovarsam hantering enligt 44 kap. 12 § eller brott mot bestämmelserna om transport av farliga ämnen enligt 44 kap. 13 § eller för arbetsbrott enligt 47 kap. 1—3, 3 a, 4—6 eller 6 a § i den lagen,

Föreslagen lydelse

7 §

Upptredande som förutsätts av laddare

Den som ansöker om kompetensbrev för laddare uppfyller inte förutsättningen enligt 5 § 2 mom. 3 punkten, om han eller hon på grund av en eller flera gärningar som visar att han eller hon är uppenbart olämplig att arbeta som laddare eller arbeta med eller inneha explosiva varor

3) under de senaste tre åren genom en lagkraftvunnen dom har dömts till bötesstraff för deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet enligt 17 kap. 1 a § i strafflagen (39/1889), för sexualbrott enligt 20 kap., för olaga hot enligt 25 kap. 7 § eller olaga förföljelse enligt 25 kap. 7 a §, för sabotage enligt 34 kap. 1 §, för terroristbrott enligt 34 a kap. 1—4, 4 a—4 c eller 5 §, för skjutvapenbrott enligt 41 kap. 1 §, för brott mot bestämmelserna om explosiva varor enligt 44 kap. 11 §, ovarsam hantering enligt 44 kap. 12 § eller brott mot bestämmelserna om transport av farliga ämnen enligt 44 kap. 13 § eller för arbetsbrott enligt 47 kap. i den lagen,

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 1 och 3 § i lagen om avbrytande av havandeskap

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om avbrytande av havandeskap (239/1970) 1 § 3 punkten och 3 §, sådana de lyder, 1 § 3 punkten i lag 572/1998 och 3 § i lagarna 572/1998 och 328/2001, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Havandeskap må med iakttagande av stadgandena i denna lag på begäran av kvinnan avbrytas:

3) då kvinnan gjorts havande under förhållanden, som avses i 17 kap. 22 § *eller* 20 kap. 1—3 *eller* 5 §, 6 § 3 mom. *eller* 7 § strafflagen,

3 §

Då kvinnan gjorts havande under förhållanden som avses i 20 kap. 3 § *eller* 5 § 1 mom. 2 *eller* 4 punkten strafflagen, får havandeskapet inte avbrytas, om inte åtal för brottet väckts *eller* detta anmälts till åtal *eller* brottet på grund av i saken verkställd polisundersökning skall anses uppenbart.

1 §

Havandeskap må med iakttagande av stadgandena i denna lag på begäran av kvinnan avbrytas:

3) då kvinnan gjorts havande under förhållanden som avses i 17 kap. 22 §, 20 kap. 1 *eller* 2 §, 5 §, 6 § 2 mom. *eller* 7 *eller* 7 b § i strafflagen,

3 §

Då kvinnan gjorts havande under förhållanden som avses i 20 kap. 1 § 3 mom. *eller* 5 § 1 mom. 2 *eller* 4 punkten i strafflagen, får havandeskapet inte avbrytas, om inte åtal för brottet väckts *eller* detta anmälts till åtal *eller* brottet på grund av i saken verkställd *förundersökning* ska anses uppenbart.

Denna lag träder i kraft den 20 .